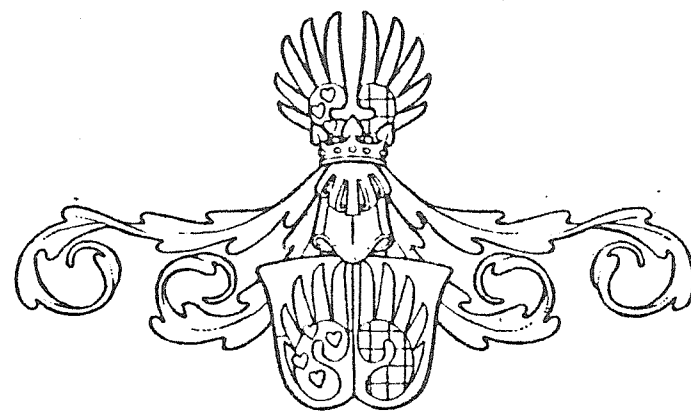

**HERALDICKÁ ROČENKA
1990**

HERALDICKÁ ROČENKA

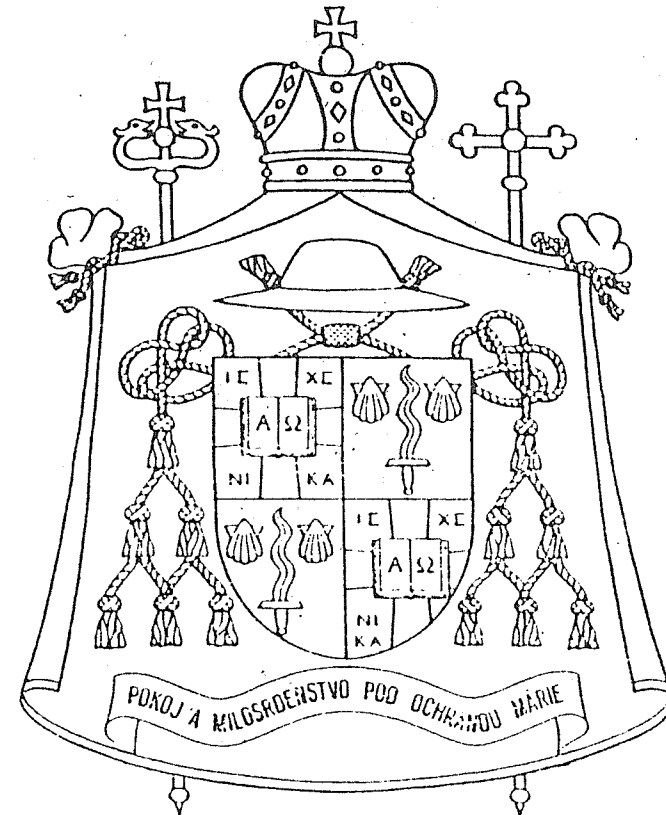
1990

Heraldická společnost
v Praze

ZNAK ŘECKOKATOLICKÉHO BISKUPA V PREŠOVĚ

Pavel R. Pokorný

Heraldickou ročenku 1990 připravili:
Jaroslav Jásek, Pavel Palát, Pavel R. Pokorný /odborný
lektor/.

Jediná řeckokatolická eparchie na území našeho státu
má po desetiletích opět svého sídelního biskupa.
Byl jím jmenován dne 21.12.1989 dosavadní apoštolský ad-
ministrátor Msgr. Ján Hirka.

ZLATÉ ROUNO V EVROPSKÝCH ZEMÍCH

Otto Semrád

Narodil se dne 16.11.1923 v Abramovcích, okres Prešov. Teologii vystudoval na prešovském řeckokatolickém učilišti a na Universitě Karlově v Praze. Kněžské svěcení přijal v Prešově dne 13.6.1949. Krátce působil jako koncipista biskupského úřadu, po likvidaci uniátské církve v dubnu roku 1950 se nějakou dobu skrýval a pracoval v civilním zaměstnání. V říjnu roku 1952 byl zatčen a odsouzen ke třem letům vězení. Příštího roku byl však propuštěn na základě amnestie a pracoval jako dělník. V letech 1955 až 1958 byl znovu vězněn a po propuštění byl opět činný v dělnických profesích.

Když byla v červnu roku 1968 obnovena řeckokatolická církev u nás, vrátil se do duchovní správy v Prešově. Apoštolským administrátorem prešovské eparchie s právy sídelního biskupa byl jmenován dne 20.12.1968. Nedostal však státní souhlas a úřadu se mohl ujmout až dne 2.4.1969. V této funkci spravoval eparchii do svého jmenování sídelním biskupem. Biskupské svěcení přijal dne 17.2.1990 v prešovské sportovní hale. Světiteli byli Jozef kardinál Tomko, prefekt kongregace pro evangelizaci národů, Nikolaj Russnák, slovenský řeckokatolický biskup z Toronta a Slavomír Miklovš, sídelní biskup eparchie v jugoslávském Križevaci.

Intronisován byl dne 18.2.1990 v prešovské katedrále.

Popis znaku.

Čtvrcený štít. V 1. a 4. stříbrném poli červený tlapatý kříž do krajů, provázený černými řeckými literami IS CHE NI KA (= Ježíš Kristus Vítěz). Na střed kříže je položena stříbrná otevřená kniha se zlatou ořízkou a s černými literami alfa, omega.

Ve 2. a 3. modrém poli je vztyčen stříbrný plamenný meč s červenou rukojetí, provázený dvěma stříbrnými lasturami. Nad štítem biskupský klobouk se šnůrami a šesti třapci. Pod štítem páska s devisou POKOJ A MILOSRDENSTVO POD OCHRANOU MARIE.

Vše vloženo na zlaté podšitý červený plášť se zlatými šnůrami, vycházející ze zlaté mitry. Za pláštěm jsou vztyčeny vpravo berla, vlevo latinský kříž.

Kresba znaku převzata z měsíčníku Slovo, roč. 22/1990, č. 3, s. 1.

Das Wappen des griechisch-katholischen Bischofs in Prešov.

Msgre Ján Hirka wurde am 21.12.1989 zum Residenz-Bischof der einzigen griechisch-katholischen Eparchie auf unserem Gebiet ernannt. Ein kurzer Lebenslauf und die Beschreibung des Wappens.

Zusammenfassung von
MUDr. František Lobkowicz

Řád Zlatého rouna, který můžeme právem označit jako nejproslulejší ze všech světských rytířských řádů Evropy, nabyl za dobu svého trvání i výrazného kulturně historického významu. V zrcadle historie je zajímavá také otázka národnostního a geografického složení jeho nositelů (1) z hlediska politického i územního vývoje habsburských teritorií. Při pohledu do řádového seznamu "Liste nominale des chevaliers de l'ordre illustre de la Toison d'or...", což je oficiální chronologický soupis všech nositelů Zlatého rouna habsbursko-rakouské větve od jeho založení do současné doby, vydávaný řádovou kanceláří, je zřejmé, z kterých národností a území se během mnohaleté existence řádu rekrutovali jeho nositelé a jak z určitých národností nebo zemí ti to nositelé časem mizí, zatímco z jiných zemí se nově objevují. Je to skutečně pestrý kaleidoskop zvůňných jmen nejvýznamnějších katolických šlechtických rodů velké části západní a střední Evropy.

V prvních desetiletích trvání řádu, což bylo za suverenity posledních dvou burgundských vévodů, zakladatele Filipa III. Dobrého a jeho syna Karla Smělého, měl řád ještě víceméně lokální charakter v rámci burgundského vévodství a částečně i Francie a byl udělován, krom některých výjimek, jen v zemích spadajících pod burgundské panovníky. Tím převažují tehdy v řadách nositelů jména burgundských rodů jako Neufchâtel, Vergy, Bauffremont, Toulon, dále i francouzských - Villiers de l'Isle Adam, Créqui, Bourbon de la Trémouille a samozřejmě rodiny flandersko-brabantského a holandského původu: Croy, Lannoy, Lalain, Borsele, Brederode a dalších. Zastoupení měli i nositelé přímo z burgundského vévodského rodu a to i někteří významní levobooci. Ale už v této pro historii řádu rané fázi jsou v seznamu zřejmé i první jména německá: roku 1433 je to Friedrich hrabě Kers a Ruprecht hrabě Virneburg (2), zatímco první nositelé z rakouských zemí jsou jmenováni až na první a druhé řádové kapitule za suverenity Maxmiliána Habsburského v roce 1478 a 1481: suverénův nejvyšší hofmistr Bartoloměj svob. pán Lichtenstein-Castellcorn a Martin z Polheimu. (3)

Lesk a vážnost, kterou měl řád v zemích burgundských vévodů, pokračovaly a nabývaly širšího významu zvláště za suverenity Karla V. (1506-1555), císaře římského a krále španělského a svým způsobem i za jeho syna španělského krále Filipa II. (4), třebaže ten, jak známo, omezil privilegia rytířů i samostatné rozhodování řádové kapituly, když její velká zasedání nakonec zrušil. (5) Řád pak uděloval z vlastní vůle a rozhodnutí, často jako politický prostředek různým katolickým suverénům: Vincenzo vévoda z Mantovy, Zikmund Báthory, kníže Sedmíhradecký, Erich vévo-

da Brunšvický a jiným významným velmožům s cílem připoutat a naklonit je udělením pokud možno trvale na stranu habsburské politiky. (6) Za Karla V., nad jehož říši slunce nezapadalo, a který bývá historiky nazýván také císařem "dvou světů", byl s ohledem na nebyvalé rozšíření habsburských zemí a s tím také spojené zvyšování počtu udělení řádu na příslušníky z nově nabytých evropských teritorií rozšířen v roce 1516 dosavadní limitovaný počet třiceti rytířů na padesát a i ten byl později překročen. V této době se také začínají objevovat mezi novými nositeli i jména španělských velmožů (7) a rody italské, resp. neapolsko-sicilské. (8) Na řádové kapitule v Barceloně roku 1519 bylo uskutečněno hromadné jmenování (9) předních španělských šlechticů, Kastilců a Aragonců, kteří dosud byli v řádu zastoupeni jen nepatrně. Řádová politika Karla V. i všech následujících habsburských suverénů se vyznačovala pravidlem, aby jednotlivé země pod jejich vládou měly podle svého významu pokud možno úměrné zastoupení v řádu dle určitých měřítek výběru při udělení. Tradičně se nadále objevují po celá další 16., 17. a 18. století jména rytířů z původní země řádu Nizozemska-Belgie (10), v té době již tzv. Španělského a později Rakouského Nizozemí, jak byly tyto země, zděděné po burgundských vévodách, v držení habsburských suverénů, zpočátku španělských (11) a později od 18. stol. rakouských. Jména Nizozemců se vytrácejí posledními uděleními koncem 18. století (12), kdy Rakousko tyto državy definitivně ztrácí. Až za současného řádového suveréna lze opět nalézt mezi nositeli jména z Belgie, tradiční domény řádu. (13) Nápadná je ale skutečnost, že za dlouholeté suverenity císaře Karla VI. v letech 1712-1740 byl jmenován poměrně velmi malý počet Nizozemců do "Jeho řádu", celkem tři osoby, což zrovna nepřispělo k dobrým poměrům mezi Vídní a nizozemskou šlechtou. Jejich chladný poměr k tomuto suverénovi byl již tehdy dosti napjatý, když při první slavnostní promoci ve Vídni v roce 1712 nebylo k žádnému z jejich řad přihlédnuto. (14) Při přípravě na velkou a také poslední panovníkovu promoci v roce 1739 přiměl tehdejší kancléř řádu baron Imbse (15) císaře pro jmenování - za se po delší době - alespoň jednoho "Nizozemce" - Mikuláše Leopolda knížete Salm-Salma, guvernéra Antverp. Karel VI. měl ale nejvíce náklonnosti ke Španělům a jejich grandům (16), také i ke svým italským teritoriím a tak se tento vztah během jeho panování významně zrcadlil i v řádovém seznamu. Za suverenity jeho nástupce, císaře Františka I. Lotrinského, manžela Marie Terezie, i pak za císaře Josefa II. byli Nizozemci relativně opět trochu lépe zastoupení.

Po ztrátě Neapolska a Sicílie (17), které vídeňským mírem v roce 1735 přešly do rukou bourbonských panovníků, se zúžil akční rádius udělování rakouského Zlatého rouna v italském prostoru a omezilo se to prakticky (18) už jen na území v severní Itálii, Lombardie-Milán, z kterého až do jeho začlenění do nově vzniklého italského království

byli zastoupeni i tamní přední aristokraté, např. z rodů Barbiano di Belgiojoso, Litta, Archinto, Borromeo-Arese a další. (19) Po připojení Benátek k rakouské monarchii a po vzniku Lombardsko-benátského království v roce 1815 byli do řádu jmenováni i tři jednotlivci - zástupci starobylé benátské šlechty, bratři Alvisi a Alvisi II. Girolamo hrabata Contarini roku 1830 (20) a 1838 (21), pak viceadmirál Sylvestro hrabě Dandolo v roce 1844. Po vzniku nového sjednoceného italského státu roku 1861 se představitelé italské aristokracie v "Liste nominale" již prakticky nevykytují. (22)

Obraťme pozornost v tomto rozboru ke středoevropským zemím habsburských suverénů, Rakousku, Německu, českým a uherským zemím, později i části bývalého Království polského. První rytíři Zlatého rouna z rakouských zemí za éry Maxmiliána I. byli již zmíněni. Nutno podotknout, že až do začátku 17. stol. byla tato udělení poměrně sporadická. Španělští Habsburkové, Karel V. a Filip II., obraceli pochopitelně pozornost hlavně na své země (23), Španělsko, Itálii a Nizozemí. Rakouská šlechta se mezi rytíři objevuje více od 17. a samozřejmě pak nejvíce od 18. stol., což je ovlivněno přenesením suverenity na rakouské Habsburky a do Vídně. (24) Podobná situace byla u rodů českého původu. Češi se mezi rytíři Zlatého rouna objevují již od poloviny 16. stol., v následujícím století pak najdeme jména jako Lobkowitz, Sternberg, Waldstein, Slavata, Kinský, Kolowrat, Martinic a další. Na rozdíl od rakouských rodů se jejich počet v 18. stol. proti minulému nijak podstatně nezvýšil. Prvním českým nositelem Zlatého rouna se stal Wratislaw z Pernštejna (+1583), potomní nejvyšší český kancléř, zvolený na řádové kapitule v Antverpách v roce 1555. Po něm jmenován r. 1560, a to již z rozhodnutí Filipa II., Jáchym z Hradce, rovněž nejvyšší kancléř český a třetím pak známý jihočeský velmož Vilém z Rožmberka v roce 1585. Ale již v roce 1517 dostává z politických a dynastických ohledů tento řád český a uherský král Ludvík Jagellonský.

Představitelé předních německých katolických rodů měli od 16. stol. a v dobách následujících určité rovnoměrné zastoupení osobami větších nebo menších německých suverénů - vévodů, kurfiřtů a později králů bavorských, Saských a württemberských, vévodů bádenských, nasavských, brunšvických i některých katolických Hohenzollernů, od 19. stol. také příslušníků rodu Hohenlohe a dalších. (25)

Z přední nobility Uherského království jsou rytíři Zlatého rouna jako jednotlivci během 17. stol. (26), více pak od 2. poloviny 18. stol. a většinou převažují v těch dobách jména rodů Esterházy a Pálffy. Nejvíce uherských aristokratů najdeme od 2. poloviny minulého století, kde roli sehrála i náklonnost dlouholetého suveréna císaře Františka Josefa I. k aristokracii tohoto národa i dualismus z roku 1867. Do zániku monarchie v r. 1918 byl řád Maďarům udělován téměř stejnou měrou jako rakouské nobilitě. (27)

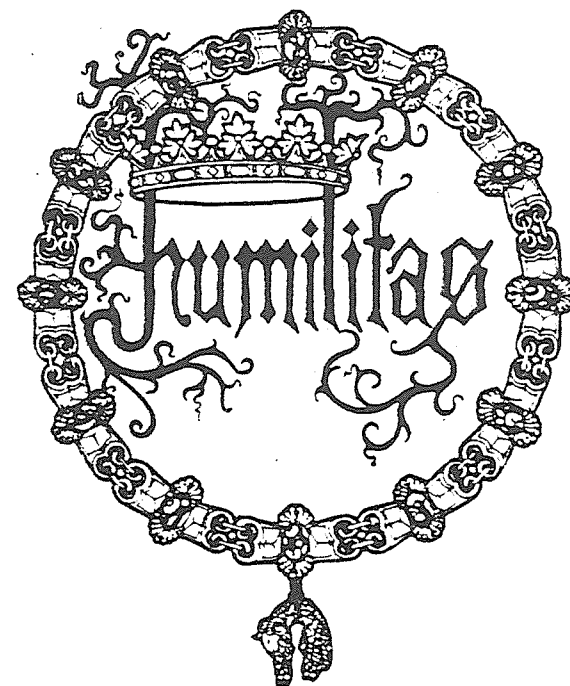
Polská šlechta, kromě jednotlivých polských panovníků v 16., 17. a 18. stol., se dostává k řádu až v 1. polovině 19. stol. (28), přestože součástí habsburské monarchie jsou části polských území, jako Království haličsko-vladiměřské, již od r. 1772. Ale ti nositelé nebyli však nikdy nijak početní. (29)

Pro úplný výčet národnostního původu rytířů je třeba se zmínit také o řadě jmen z rodin katolických emigrantů irského a skotského původu, kteří se nalézají mezi nositeli již od 17. stol. a vynikli často jako válečníci v habsburských službách - Leslie, Taaffe, Wallis, Browne, Lacy, O Gara, Nugent; dále nositelé portugalského původu, např. Silva-Tarouca, Saldanha da Gama (30), i z vedlejších a levobočných větví královského rodu portugalského, jako byla hrabata Lemos, Oropeza, Alcaudette a vévodové Veragua (31) nebo přímo členové portugalského královského rodu Braganza. Lze uvést i rody původu švýcarského, např. Watteville (32), lotrinského i slezského a konečně samozřejmě některé panovníky anglické, francouzské, dánské, aragonské a neapolské - v 15. a 16. stol. - vévody lotrinské, dlouhou řadu nositelů z rodu habsburského, habsbursko-lotrinského i suverénních knížat liechtensteinských.

Za suverenity zvláště posledních španělských Habsburků (33) se udělení řádu do zemí pod vládou habsburského císaře, t.j. do Čech, Rakouska (34), Německa i Uher, dělo často na doporučení a přímluvu císařovu. Řada takových doporučujících listů se zachovala i ve vídeňském řádovém archivu a hlavně v jeho španělském oddělení v Madridu. Zde také vystupuje do popředí fakt, že tehdejší střeoevropská habsburská říše neměla svůj vlastní světský rytířský řád, který by byl adekvátní Zlatému rounu, a jímž by bylo možno odměnit i zvláštní a mimořádné zásluhy a oddanost panovníku. Císař proto využívá řádu svého blízkého příbuzného, španělského krále, k dekorování svých předních velmožů, dvořanů, diplomatů, politiků a vojáků. (35) Žádost o udělení byla v té době celá řada a především panovníci Ferdinand III. a Leopold I. často důrazně vyžadovali řád u španělského krále pro své oblíbence. (36) Mnohým žádostem bylo vyhověno. Uvádí se dokonce, že španělský král Karel II. poslal císaři Leopoldu I. již podepsaný blanket jmenovacího dekretu, který mohl císař podle své vůle vyplnit jménem toho, kterého si přál za toisonistu. Archivně to však plně doloženo není. Členství v "Noble Ordre" Zlatého rouna bylo vždy velmi žádané. V té věci je zajímavá např. prosba dvou Rakušanů, hrabat Losenstein a Trautson, kteří měli právě řád dostat, o urychlené zaslání řádových insignií - kolan, aby na nastávajícím říšském sněmu mohli tím před "celou říší" budít pozornost; dopis císaře Ferdinanda III. španělskému králi a suverénu Filipovi IV. v této záležitosti se zachoval a je uložen ve španělském oddělení archivu řádu v Madridu. (37)

Ve střeoevropském habsburském soustátí platil řád i jako "premie" - jak píše Dr. Karel Schwarzenberg v knize o dějinách svého rodu - za zásluhy o protireformaci. Stalo se,

že si osoba řád Zlatého rouna doalova zakoupila. V novějších dějinách řádu je akty doložený jen jeden takový případ. (38) Anselm František kníže Thurn-Taxis věnoval prostřednictvím řádového kancléře císaři Karlu VI. 30 000 zlatých, načež obdržel tzv. "lettre promesse", kterým mu bylo závazně přislíbeno udělení řádu na příští všeobecné řádové promoci, což se také roku 1731 stalo.

Devise slavného severitalského rodu hrabat Borromeo (Borromeo-Arese) HUMILITAS se nalézá přímo ve štítu jejich složitého rodového erbu. Zde jako samostatný motiv obtočený kolanou řádu Zlatého rouna; vyskytuje se ve výzdobě interiérů paláce Borromeů na ostrově Isola Bella v Itálii. Z této rodiny pocházejí tři nositelé Zlatého rouna.

Kresba Stanislav Kasík

Poznámky:

- (1) Vímno španělské bourbonské větve řádu existující od r.1700.
- (2) Drobní suveréni středověkého Německa na pomezí hranic s burgundskou říší, kteří byli i leníky burgundských vévodů.
- (3) Na řádové kapitule v Middelbourgu r.1505 obdržel král Filip I. od svého otce císaře Maxmiliána I. (ten svou hodnost řádového suveréna přenesl r.1484 na syna Filipa I. krále kastilského) list, ve kterém předložil plán založit novou "větev" řádu přímo v Německu. Toto oddělení se sídlem ve Freiburgu mělo stát pod přímou suverenitou císaře. Maxmiliánův návrh narazil u Filipa i přítomných toisonistů na odpor a byl jednoznačně zamítnut (viz cit. Kalff, s.18).
- (4) Období suverenity jeho syna Filipa III. (1599-1621) i dalšího nástupce Filipa IV. (1621-1665) představovalo již určitou stagnaci řádového života. Ta se nejvíce projevila na konci vlády chorého Karla II. (1661-1700). Zasedání rytířů se skoro nekonala, archivní doklady té doby vykazují pouze jedno slavnostní řádové shromáždění uskutečněné dne 22.9.1699, při němž byl Karlem II. uveden do řádu Zlatého rouna Côme Claude d'Ognies, hrabě de Coupigny, vrchní velitel španělských vojsk v Nizozemí, což se konalo v kapli královské residence v Madridu za přítomnosti toisonistů vévody de Monteleone, markýze de Villana, knížete de Berghes a hraběte Harracha (viz AHN, Estado Leg. 7643-5, 24).
- (5) To jest konání generálních kapitul ve starém burgundském stylu. Poslední byla v Gentu r.1559.
- (6) Všeobecně používána tato metoda až do 18.stol. Udělováním toisonu německým katolickým knížatům a menším či větším italským suverénům sledovány cíle zajistit si spojení politicky významného vladaře nebo získat na svoji stranu ty, kteří dosud kolísali mezi dvěma mocenskými stranami, ale také trvale obrátit ke katolicismu toho, u něhož byla známá inklinace k protestantismu (vévoda brumšvícký, 1560). Rovněž i ti, kteří byli až dosud známí svou oddaností habeburské věci, ale byli politicky slabí, měli být jmenováním do řádu demonstrativně politicky posíleni. To jsou např. případy z doby Karla VI. u italských vévodů z Guastally, Modeny a Savojska r.1712 a 1731 (viz T.O. 1729/2, fol.36-37). Ostatně už Karel V. a Filip II. pokládali vždy jmenování italských veličin za dobrý prostředek k získání politické převahy na Apeninském poloostrově (za tehdy trvající rivality s Francií) a jimi jmenování italští toisonisté náleželi - vedle Alexandra Farnese vévody z Parmy, významného vojevůdce ve španělských službách - k důležitým mužům: Cosimo I. Medici, velkovévoda Toskánský, Guidobaldo Montefeltre della Rovere, vévoda z Urbina, Vespasien Gonzaga-Colonna, vévoda ze Sabionetty. V 17.stol. je také známý i případ syna polského krále Jana III. Sobieského, Jakuba, který se udělením řádu dal na habeburskou stranu ještě dříve, než ho mohla Francie získat pro své zájmy (viz Cardénas, s.125-126).

- (7) Ještě na řádové kapitule r.1500 v Bruselu za Filipa I. Krásného byla reakce nizozemských toisonistů na Filipův úmysl jmenovat i Kastilce a Aragonce veskrze negativní. Filip však toho nedbal a reseroval z volných míst v řádu tři vysloveně pro Španěly. Tím začal v podstatě trvalý vztah Zlatého rouna k této zemi. Prvním Španělem, jmenovaným za Filipa I. r.1505, byl Juan Manuel de Belmonte, významný kastilský šlechtic a potomek leónských králů. Přesto ale první Španěly nalezneme už mezi toisonisty jmenovanými na kapitule v Monsu r.1451 za vévody Filipa Dobrého: Juana de Guevara, hraběte de Ariano a Feđa de Cardona, hraběte de Golisano. Tento druhý však zemřel před převzetím řádové kolany.
- (8) Z neapolských šlechticů to byl r.1519 Pietro Sanseverino, kníže di Bisignano, později další. Severitalské rody z Milánska jsou zastoupeny později, od 17.stol., např. knížaty Trivulzio a některými příslušníky vedlejších linií Viscontiů. Do konce 18.stol. se občasné vyskytnou i přední římsští aristokraté - představitelé s úzkým vztahem ke Svaté stolici a s dědičnými hodnostmi u papežského dvora: knížata Savelli - dědiční maršálkové konklave, rody Orsini, Chigi, Corsini, Barberini, Ruspoli, Odescalchi, Publiccola-Santa Croce, což byla v podstatě udělení řádu politického charakteru, sloužící pro vybudování dobrých vztahů s papežskou kurií. Rovněž Italy ale najdeme mezi rytíři již dříve, v 15.stol. R.1456 je to archivně bližší nedoložené jmenování Neapolitána Gioia I. Acquaviva, hraběte de Terrano, dále r.1468 Filipa vévody Savojského a r.1478 hraběte de Ramont také ze savojského rodu.
- (9) Bylo to celkem devět Španělů, tehdejší vévodové z Alby, Escalony, Béjar, Cardony, Najery, Frias, hrabě de Melgar a markýz d' Astorga.
- (10) Filip II. nerad přijímal nizozemské toisonisty, kteří byli pyšní na své privilegia. Zvláště horozzlobila volba Montignyho řádovou kapitulou r.1559 za rytíře Zlatého rouna, což se stalo proti jeho vůli; Floris de Montmorency, seigneur de Montigny, pocházel z jedné linie francouzského rodu Montmorency, která se usadila v Belgii. Nebývalým porušením řádových práv byla poprava hrabat Egmonta a Horna v nizozemském odboji r.1568, kteří byli popraveni bez řádového soudu, jemuž by jako rytíři Zlatého rouna měli podléhat a přes protesty velké části nizozemských toisonistů. Podobný osud stihl r.1570 i Hornova mladšího bratra, zmíněného Florise Montignyho.
- (11) Od 16. až do 18.stol. vedli nizozemští toisonisté na rozdíl od jiných zemí poněkud izolovaný řádový život. Měli své vlastní zasedání za předsednictví řádového dojena čili nejstaršího rytíře nebo generálního guvernéra v Nizozemí, byl-li ten ovšem rytířem řádu.
- (12) Byli to v r.1782 kníže de Gavre guvernéř v Namursku, v r.1792 Filip kníže de Chimay a jako vůbec poslední z Belgičanů císařský polní maršál František Sebastian hrabě Clerfaut de Croix v r.1796.

- (13) Z knížecích rodin Ligne a Merode, hrabata Christyn de Ribaucourt, Limburg-Stürm, d'Oultremont a vikomt Terlinden.
- (14) Nikoli bezvýznamný pro postoj Karla VI. k Nizozemcům byl též fakt, že většina dosavadních toisonistů z této země stála na straně Karlova protivníka, bourbonského krále a protisuveréna Filipa V. Řádový tresorier upozornil r.1709 z Bruselu vídeňský dvůr na to, že pouze ještě tři nizozemští toisonisté zachovali věrnost Karlu VI. jako suverénovi řádu: Leopold Filip vévoda Arenberg, Eugen Alexander kníže Thurn-Taxis a Jan Filip Eugen Merode markýz de Westerloo (viz T.O. 1709/5, dopis datovaný 12.9.1709). Těm Nizozemcům, kterým Filip V. udělil řád v prvních letech své suverenity, kdy ještě nebylo mírovými jednáními definitivně stanoveno, komu tyto země případnou, bylo pak za rakouské vlády veřejné nošení řádu zakázáno. Tresorier Francois de Hymin píše v jedné své obsírné relaci do Vídně o těžkostech, jaké má především s vévodou de Bisaccia (z rodu Pignatelli-Egmond) a s knížetem de Berghes, přimět je, aby se zřekli nošení řádu, který jim udělil Filip V. Kníže de Berghes sice řádový řetěz odložil, ale nechal symboliku řádu ve svém erbu, kterým měl m.j. ozdoben i svůj kočár (viz T.O. 1713/9, cit. Weber, s.46).
- (15) Johann Theodor říšský svob. pán von Imbse, úředník císařské kabinetní kanceláře a tajný státní sekretář, od r.1712 provisorní, od 1.10.1720 definitivní řádový kancléř (zároveň i greffier), zemřel v r.1741. Byl majitelem panství a zámku Kunštát na Moravě. U císaře Karla VI. požíval velké důvěry a při výběru kandidátů na udělení řádu měl jistý vliv.
- (16) I po převedení řádu do Vídně v r.1712 byli císařem Karlem VI. nadále dekorováni Španělé, ale už jen z řad emigrantů, císařových stoupenců, kteří po jeho krátké vladařské episdě ve Španělsku (jako Karel III.) se s ním r.1711 odebrali k císařskému dvoru do Vídně. Tam působili v rolích vlivných poradců a předních oblíbenců (markýz de Pesora, hrabě Savalla, Montesanto) tohoto císaře, který se až do své smrti psal králem Španělským - Rex catholicus Hispaniarum. Někteří z těchto toisonistů, jako třeba Pedro Vicente Alvarez de Toledo y Portugal hrabě de Oropeza nebo Fernando de Sylva y Meneses hrabě de Cifuentes, patřili mezi skupinku předních bohatých grandů, kterým byl jejich majetek ve Španělsku, jako habsburským přívržencům, králem Filipem V. konfiskován. Udělení Rouma bylo tudíž i jakousi kompensací za utrpení ztráty na majetku a za věrnost habsburské dynastii. Po smrti císaře Karla VI. v r.1740 se Španělé mezi rakouskými toisonisty už prakticky neobjevují.
- (17) Toisonisté z těchto zemí byli ještě skoro do konce vlády císaře Karla VI. hojně zastoupeni, podobně jako tomu bylo v 17.stol. Z Neapolitánů figurují početností nositelů rody vévodů a knížat Colonna, Caracciolo, Caraffa, Acquaviva, Pignatelli; ze Siciliánů jsou to, kromě tří příslušníků z rodu Branciforte v 17.stol., jen jednotlivci z rodů Bonanno, Santapau, Naselli, del Bosco a Gravina-Cruillas.
- (18) Byly i výjimky. V r.1782 a 1803 obdrželi řád knížata Carlo Al-

bani a Giuseppe Rospigliosi, kteří byli předními hodnostáři na dvořech habsburských panovníků v Modeně a Toskáne. Také r.1798 dostal Roum neapolský diplomat Marzio Mastrilli, markýz a později vévoda di Gallo, za zásluhy o podepsání míru s Napoleonem v Campo Formio v r.1797.

- (19) R.1847 Vitalien hr. Borromeo-Arese, jeden z nejbohatších lombardských aristokratů, a poslední v r.1857 Josef hr. Archinto, z velmi starobylé rodiny.
- (20) Je znám dopis rakouského císaře Františka I. místokráli v Lombardsku-Benátsku arcivévodovi Rainerovi (viz T.O. 1830/4, fol. 13-24), ve kterém mu sděluje, aby vybral "... vhodné kandidáty jako reprezentanty tohoto království pro eventuální udělení řádu na příští jubilejní promoci roku 1830 se zvláštním zřetelem na provincii benátskou, protože z té dosud nebyl žádný rytíř Zlatého rouma".
- (21) Slavnostní promoce dvou toisonistů v Benátkách r.1838 byla u příležitosti korunovace císaře Ferdinanda I. Dobrotivého na krále lombardsko-benátského. Kromě Contariniho promován tehdy Carlo Gallarati-Scotti kníže di Molfetta, nejvyšší královský lombardsko-benátský komoří.
- (22) Až na rakouského velvyslance u Svaté stolice, Alberta hraběte Crivelli-Ossolara v r.1865, se objevují jen jednotlivci z rakouských rodin někdejšího italského původu (Pallavicini).
- (23) Přesto byla snaha od doby Karla V. o rovnoměrné zastoupení nositelů ze všech zemí spadajících pod vládu obou habsburských větví a tedy i z "německých zemí" resp. z "Říše", do kterých počítáni tehdy i nositelé z Rakouska a Čech a podle samotného Karla V. by byla potřebná rezervace deseti míst v řádu jen pro rytíře z německých zemí.
- (24) Časté jsou jména z rodů Sinzendorf, Starhenberg, Dietrichstein, Auersperg, Schwarzenberg, Cobenzl, Eggenberg, Trautson, Windisch-Graetz, Liechtenstein a Harrach.
- (25) Fürstenbergové, Thurn-Taxisové, Löwenstein-Wertheim-Rosenbergové aj.
- (26) Již r.1596 se rytířem řádu stává sedmihradský kníže Zikmund Báthory, který je posledním toisonistou jmenovaným ještě Filipem II. Potom r.1628 je to Mikuláš hr. Esterházy, dále uherští palatinové hr. Pavel Pálffy v r.1650, František hr. Wesselényi v r.1662 a poslední v tomto století kníže Pavel Esterházy v r.1681. Na první promoci ve Vídni v r.1712 to byl jen jeden Maďar, hr. Mikuláš Pálffy.
- (27) Nacházíme jména rodin Károlyi, Esterházy, Pálffy, Széchényi, Zichy, Majláth, Cziráky, Szécsen, Festetics, Pejácsevich, Batthyány, Andrássy, Apponyi ad. ale i dva nositele z baronského rodu Josika.
- (28) Adam kn. Czartoryski r.1808 a Antonín hr. Lanckoroński-Brzezine r.1817. Výjimkou byl Theodor kn. Lubomirski již v r.1734, který jako polní maršál působil v císařských službách a vyznamenal se v bojích proti Turkům.

- (29) Možno jmenovat další dva z rodu Lanckoroňských: Karle seniora v r.1852 a Karla juniora v r.1903; oba byli nejvyššími císařskými komořními a velkými mecenáši umění (viz cit. Fugger, s. 226-227). Také najdeme tři nositele z rodiny hrabat Potockých, dále knížete Sapiehu v r.1896 a Sanguszka-Lubartowicze v r. 1898 i hraběte Siemienski-Lewického v r.1900.
- (30) Dom José hr. de Saldanha da Gama žil v Lisabonu (+1958), suverénem řádu byl jmenován až v r.1951.
- (31) Jedná se však o rodové větve žijící pak ve Španělsku a mající titul tanních grandů.
- (32) Původně patricijská rodina města Bernu.
- (33) Ovšem státnický slabší španělští Habsburkové 17.stol. neměli na udělování řádu to absolutní slovo, jaké měl např. Filip II. Velkou roli zde sehrála dvorská kamarila a všemocní první ministři Lerma, Olivarez, kardinál Portocarrero i pater Neidhardt. Řád nicméně ale neztratil svůj lesk, který byl snad ještě větší než kdy předtím a volné kolany řádu dostávali nadále jak Španělé, tak Němci, Češi, Uhři, Rakusané, Nizozemci, Lombardané, Neapolitánci a Siciliani.
- (34) Zatímco počet "rakouských" toisonistů, mezi něž počítáni tehdy i Češi, byl za Filipa III. ještě malý, dosáhl v éře Filipa IV. a Karla II. na základě vlivu rakouské strany u madridského dvora velkého objemu. U Filipa IV. 30 jmen, u Karla II. 49.
- (35) Tyto investitury byly obvykle konány, na rozdíl od Madridu, slavnostním způsobem ve vídeňské Hofburgu a možno přestě říci, že v době posledního španělského Habsburka se staly nositeli řádu významné osobnosti v rakousko-habsburské říši, např. princ Eugen Savojský. Naproti tomu je patrné, že v opaku k Rakousku španělští toisonisté náleželi sice k vysoké šlechtě Španělska, nikoli však k politicky činné a vlivné dvorní skupině, typické pro dobu Karla II., která tehdy rozhodovala všechny důležité vládní záležitosti země. K mocné dvorní kamarile náleželi z toisonistů pouze vévoda del Infantado a Inigo Manrique de Lara hr. de Aguilar (de Cardenas, s.132).
- (36) Např. Ferdinandu Bonaventurovi hr. Harrachovi, který se měl jako mimořádný císařský vyslanec začátkem r.1697 odebrat do Madridu, bylo Leopoldem I. při této příležitosti zvlášť uloženo (podle zápisu v Harrachově deníku, Vídeň 15.1.1697), aby Karlu II. na první místo přede všemi ostatními císařovými zedostali o toison pro Filipa E. kn. Lobkowicze, Johanna Seyfrieda kn. Eggenberga a Leopolda Filipa kn. Montecucoli přednesl prosbu o udělení řádu Janu Františkovi hr. z Wrtna, potomnímu nejvyššímu českému kancléři. Wrtnova promoce pak také skutečně následovala ještě téhož roku.
- (37) Datovaný 24.11.1652 (AHN, Estado Leg. 7661-6, 27).
- (38) V samotném Španělsku za Karla II. se množily i přímé listy jednotlivců k suverénovi a mnohdy opakovaně, s poukazem na své a svých předků věrné služby a dlouholeté zásluhy a dům habsburský i na starobylost a vznešenost rodiny, a prosbou

být "gloriosa insignia de Toison" poctěn. Samozřejmě, že takovým prosbám bylo vyhověno opravdu jen výjimečně; takto řád získal r.1694 José Matteo Ursino vévoda de Paganica (korespondence vévody uložena v AHN Madrid).

Vyvěstění k poznámkám:

Pro rytíře Zlatého rouna existuje již od předešlých století název "toisonisté", z franc. "l'ordre de la Toison d'or", tj. řád Zlatého rouna. Je to ostatně i terminus technicus používaný řádovou kanceláří. Při uvádění pramenů a listin z řádového archivu, který je součástí Domáciho, dvorního a státního archivu ve Vídni (Haus- Hof- und Staatsarchiv, Wien), avšak je stále majetkem řádu, je tento archiv obvykle označován zkratkou T.O.

Prameny a literatura:

1. Archivo Histórico Nacional, Madrid. Actas de la Chancillería de la Orden del Toisón de Oro - Sección de Estado, Legajos 7656-7693 (AHN, Estado Leg.).
2. Ballesteros y Beretta, Antonio: Historia de España y su influencia en la historia universal. I.- VIII. Barcelona 1926-1936.
3. Bayern, Adalbert Prinz v.: Das Ende der Habsburger in Spanien. München 1929.
4. Benedikt, Heinrich: Das Königreich Neapel unter Kaiser Karl VI. Wien - Leipzig 1927.
5. Bither, Ludwig: Gesamtinventar des Wiener Haus- Hof- und Staatsarchives. Wien 1938.
6. Brunner, Otto: Adeliges Landleben und europäischer Geist. Salzburg 1949.
7. Brunner, Otto: Das Haus Österreich und die Donaumonarchie. In: Festgabe für E. Steinacker. München 1955.
8. Cartellieri, Otto: Am Hofe der Herzöge von Burgund. Basel 1926.
9. Engelbert, Georges: Wallonen in kaiserlichen Diensten. Catalog. Wien 1978.
10. Fugger, Nora: In Glanz der Kaiserzeit. Amalthea-Verlag, Leipzig - Wien 1932.
11. Gelbke, Ch. v.: Der Orden vom Goldenen Vlies. Leipzig 1841.
12. Gil y Tejada, Benito Vicens: Historia del Toisón de Oro. Madrid 1864.
13. Grasser, Peter: Das spanische Königstum Karls VI. in Wien. In: Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchiv, Wien, 1953, 6.
14. Habsburg, Otto v.: Charles Quint. Hachette, Paris 1967.

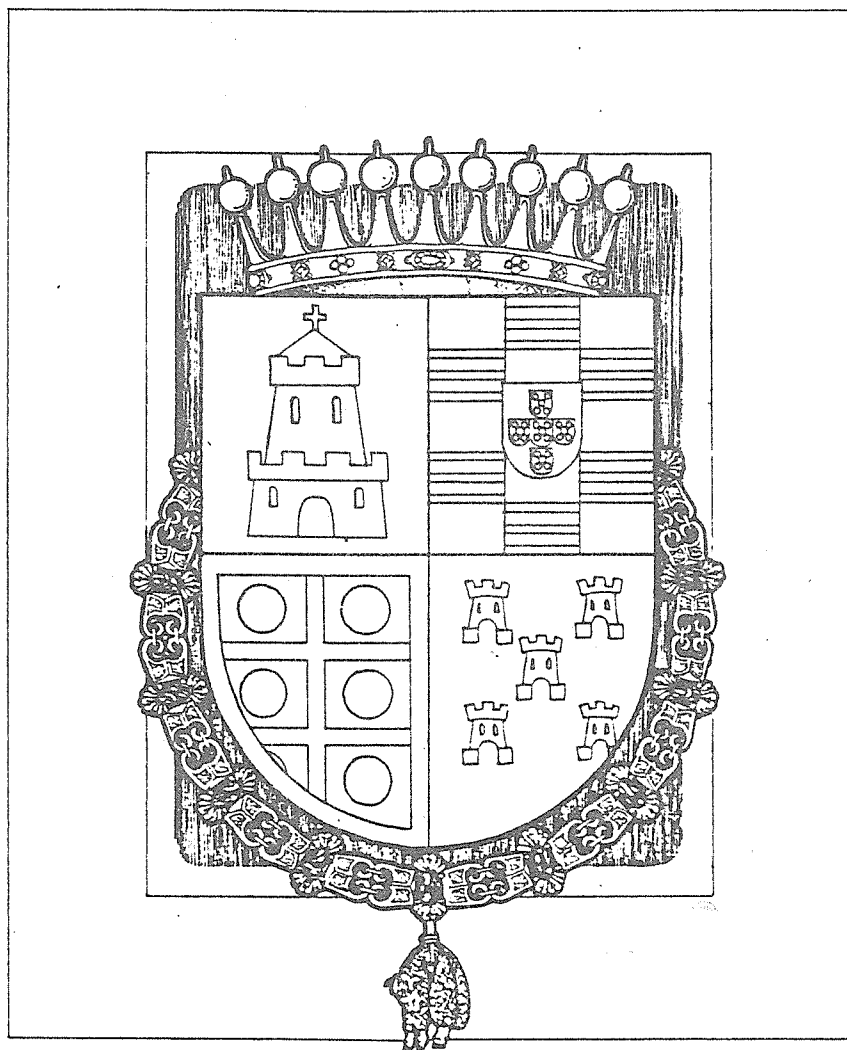
15. Haus- Hof- und Staatsarchiv Wien:
a/ Archiv des Ordens vom Goldenen Vlies.
b/ Familienarchiv von Habsburg-Lothring, kart.107, řádové záznamy Zlatého rouna 1516-1863.
c/ Abteilung Belgien ...
16. Hof- und Staats-Schematismus des Österreichischen Kaiserthums. Wien ...
17. Hommel, Luc: Histoire du noble Ordre de la Toison d'Or. Bruxelles 1947.
18. Chifflet, Julius: Breviarium historicum inclyti Ordinis Aurei Velleris oder Kurzgefasste Geschichte des weltberühmten Toisonordens, der Ritter vom Goldenen Vlies. Nürnberg 1747.
19. Inhof, Jacob Wilhelm: Historische und genealogische Nachrichten von denen Grandes oder Grossen in Spanien. Hamburg - Leipzig 1712.
20. Kalf, Friedrich Johannes: Funktion und Bedeutung des Ordens vom Goldenen Vlies in Spanien von XVI. bis zum XX. Jahrhundert. Bonn 1963. Dissertace.
21. Kervyn de Lettenhove, Henri: La Toison d'Or. Bruxelles 1907.
22. "La Toison d'Or" - Cinq siècles d'Art et d'Histoire. Exposition, Brugges 1962. Catalogue.
23. Landau, Marcus: Geschichte Kaiser Karls VI. als König von Spanien. Stuttgart 1839.
24. Liste nominale des chevaliers de l'ordre illustre de la Toison d'Or (depuis son institution jusqu'à nos jours). Revue est publiée par la chancellerie de l'ordre en: 1941, 1896, 1904, 1955, 1962.
25. Litta, Pompeo: Famiglie celebri italiane. Milano 1819-1875.
26. Lobkowicz, František: Řád Zlatého rouna a vélka o dědictví španělské. In: Drobná plastika, Praha, 1953, 2.
27. Maurice, J. B.: Le blason des armoiries de tous les chevaliers de l'Ordre de la Toison d'Or. Haag 1665.
28. Meřička, Václav: Orden und Ehrenzeichen der Österreichisch-ungarischen Monarchie. Verlag Anton Schroll, Wien 1974.
29. Motjard, F.: La Toison d'Or d'Espagne. Bruxelles 1907.
30. Payer v. Thurn, Rudolf: Der Orden vom Goldenen Vlies. Amalthea-Verlag, Wien - Zürich 1925.
31. Pinedo y Salazar, Juan: Historia de la insignia Orden de Toison de Oro. I.- III. Madrid 1787.
32. Prosser, Ronald E.: The Order of the Golden Fleece. Raven Press, Iowa city USA 1991.
33. Redlich, Oswald: Die Tagebücher Karls VI. Gesamteutsche Vergegenheit, 1938.

34. Reiffenberg, August de: Histoire de l'Ordre de la Toison d'Or. Bruxelles 1830.
35. Reinöhl, F.: Geschichte der k. u. k. Kabinettskanzlei. Wien 1963.
36. Romero marqués de Cardenas, José: Toison d'Oro, Orden dinastico de los Duques de Borgona, Madrid 1960.
37. Röder, Eva Maria: Der Orden vom Goldenen Vlies. In: "DU" kulturelle Monatsschrift, 1958, 10.
38. Terlinden, Charles: Das Goldene Vlies. In: Festschrift für Otto von Habsburg zum 50. Geburtstag. Wien - München 1965.
39. Terlinden, Charles: Der Orden vom Goldenen Vlies. Verlag Herold, Wien - München 1970.
40. Tresors de la Toison d'Or. Exposition "Europalia 87". Bruxelles, Crédit Communal 1987. Catalogue.
41. Trollope, F.: Briefe aus der Kaiserstadt. Stuttgart 1966.
42. Villermont, C. de: La Cour de Vienne et Bruxelles au dix-huitième siècle. Lille 1925.
43. Wandruszka, Adam: Das Haus Habsburg. Stuttgart 1956.
44. Weber, Annemarie: Der österreichische Orden vom Goldenen Vlies. Geschichte und Probleme. Bonn 1971. Dissertace.
45. Zoller, Edmund v.: Der Orden vom Goldenen Vlies. Festschrift zum 400-jährigen Jubiläum der Chefs- und Souveränwürde des österreichischen Kaiserhauses. Altenburg 1877.

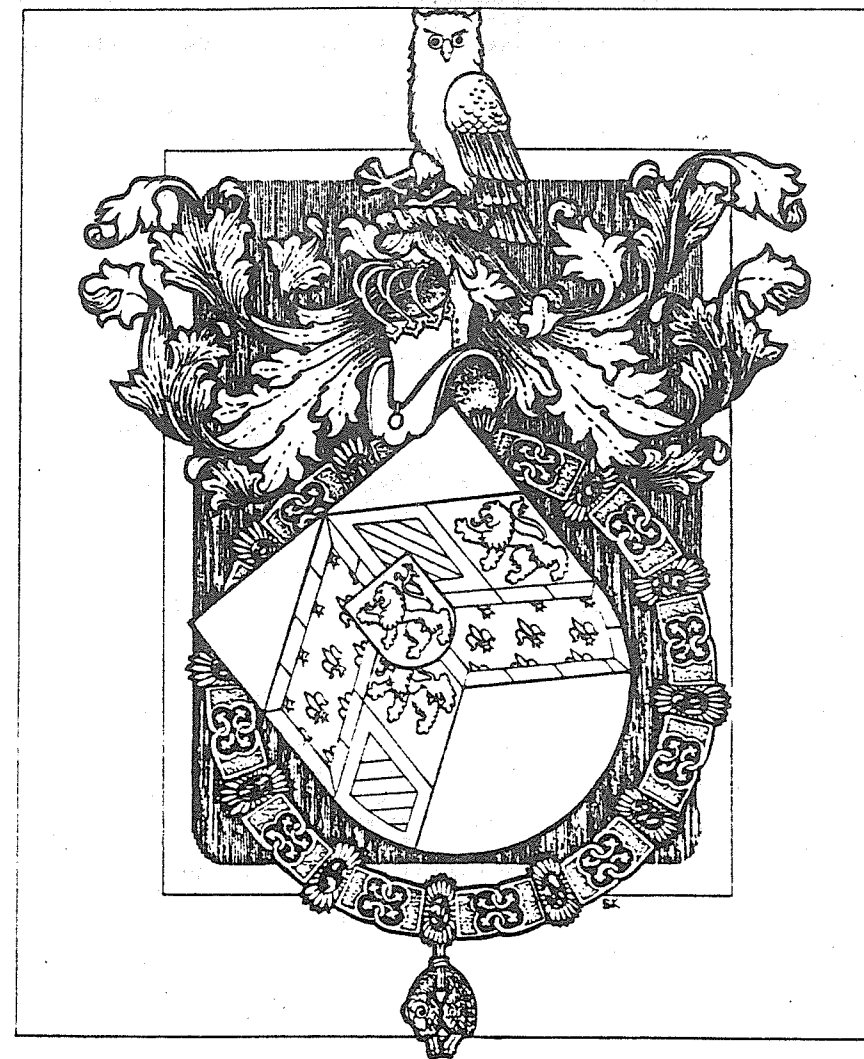
Das Goldene Vlies in europäischen Ländern

Den Orden des Goldenen Vliesses können wir wahrscheinlich als den berühmtesten Ritterorden Europas ansehen. Während seiner jahrhundertelangen Existenz gewann er auch eine ausserordentliche kulturhistorische und politische Bedeutung. Die Studie befasst sich mit den verschiedenen Nationalitäten in den Reihen der Ordensträger bis in die heutige Zeit und mit ihrer Abwechslung im Laufe der politischen und territorialen Entwicklung der burgundischen und habsburgischen Länder. Deswegen finden wir in dieser Reihe nicht nur hervorragende Namen des europäischen katholischen Adels, sondern auch viele souveräne Fürsten und Herrscher, die aus politischen und dynastischen Gründen in den Orden aufgenommen wurden. Unter der Souveränität der Herzöge von Burgund wurde der Orden meistens in burgundischem Bereich verliehen, aber schon damals gewann er hohes Ansehen, das unter habsburgischer Herrschaft noch breiteren Sinn und ausserordentlichen Glanz gewann.

Zusammenfassung von
MUDr. František Lobkowicz

Dom José de Saldanha de Gama,
conde de Saldanha de Gama

Philippe Bastard de Bourgogne,
seigneur de Sommerdyck

OBECNÉ FIGURY VE ZNACÍCH MĚŠŤANŮ STARÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO V DOBĚ PŘEDHUSITSKÉ

Michal Fiala

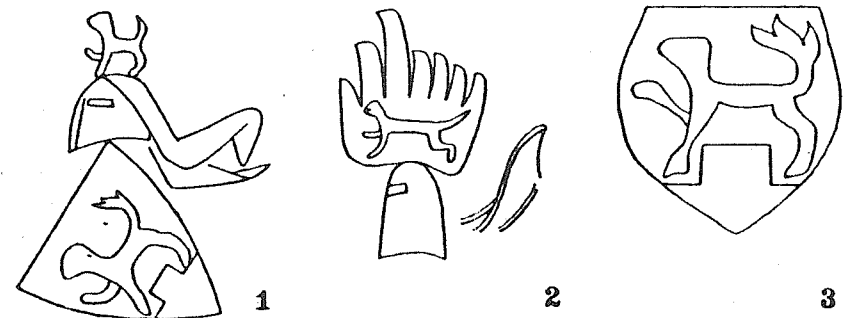
V předchozí Heraldické ročence byla otištěna první část práce o znacích staroměstského patriciátu v předhusitském období, věnovaná heroldským figurám. Ve sledovaném materiálu je též přibližně stejné množství znaků s figurami obecnými a s pouhými přilbami s klenoty; jejich zpracování je tématem druhé části studie.

Jednou z nejoblíbenějších obecných figur ve středověku byl lev. V pražském měšťanském prostředí užíval lva ve znaku bohatý rod Rotlevů. (1) V mnohém zkoumaném materiálu se objevují pečeti tří příslušníků tohoto rodu. Na pečeti Jiřího Rotleva je znak úplný; v patě štítu spatřujeme na stínce kráčejičího lva, na přilbě příkrývadla, klenotem je taktéž kráčejičí lev. (2, obr.1) Pečeť jeho bratra Martina zobrazují pouze přilbu s příkrývadly a klenotem. Tím je křídlo a na něm kráčejičí lev. (3, obr.2)

Posledním zjištěným Rotlevem je Martinův syn Jan. (4) Jeho pečeť nese pouze štít, v němž na stínce je opět kráčejičí lev. (obr.3) Soudě dle jména, byl lev v rotlevském znaku s největší pravděpodobností červený.

Lev se objevuje také ve znaku jiného měšťana, Františka Bruna. Na jeho pečeti z r.1361 spatřujeme kosmé břevno, v němž jsou tři lvi, stylizovaní do klasické polohy ve skoku. (5, obr.4)

Z r.1345 se dochovala pečeť Ottona Hály, která nese

Dom José de Saldanha da Gama, conde de Saldanha da Gama, se narodil dne 3.1.1893 jako syn Alexandra Joao de Saldanha da Gama a Clary Luizy de Melo, přední a starobylé portugalské šlechtické rodiny. Byl věrným přívržencem habsburského rodu a po dlouhá léta pracoval pro zájmy habsburské císařské rodiny v exilu. Diplomem ze dne 29.5.1950 mu byl vládařem habsbursko-letrinské rodiny propůjčen dědičný hraběcí stav a v promoci v r.1951 se stal 1241. rytířem řádu Zlatého rouna. Manželkou Dona José byla od r.1919 hraběnka Helena Marie von und zu Eltz. Dom José zemřel v Lisabonu dne 5.5.1955.

Popis erbu:

Čtvercový štít. V 1. červeném poli je stříbrná věž s nástavbou, cimbuřím, okny, modrou branou a střechou, na jejímž vrcholu je zlatý kříž (rodový erb Saldanha); 2. pole nese zlato-červenou šachovnici o 15 políčkách, na ní je položen střední štítek se znamením zv. "Quinas" (rodový erb da Gama) - ve stříbře pět modrých štítků (1-3-1), každý s pěti stříbrnými kotoučky (2-1-2), červená políčka šachovnice nesou po dvou stříbrných břevnech; 3. pole červené se zlatým lemem nese stejnoramenný zlatý lotrinský kříž, mezi jeho rameny, sahajícími až k lemu, je po jednom stříbrném penízi (rodový erb de Melo); 4. pole červené, v něm pět zlatých (2-1-2) věží (Torres). Štít, obtočený kolanou Zlatého rouna, nese hraběcí korunu.

Prameny:

Anuário da Nobreza de Portugal III., I./1995, s.497, 890-891.

Pisemná informace toisonistova syna Dom Vasca conde de Saldanha da Gama z Lisabonu.

Philippe Bastard de Bourgogne, seigneur de Sommerdyck, narozen v r. 1464, nemanželský syn Filipa Dobrého vévody Burgundského a Marguerite van Proest. Legitimován v r.1505, flanderský admirál a guvernér v Gravelingen. Zvolen na řádové kapitule v Bruselu dne 11.1.1501 za rytíře Zlatého rouna. Vzdal se později členství v řádu a stal se r.1516 biskupem v Utrechtu. Zemřel dne 7.4.1524. Proslul jako mecenáš umění; podporoval malíře a zlatníky, v jeho službách působil i významný malíř Jean Gossart zv. Mabuse.

Popis erbu:

Ve zlatém poli široké krokev, která nese úplný erb burgundských vévodů. Turnajská přilba s červeno-stříbrnou točenicí a modro-zlatými příkrývadly. Klenotem zlaté sova (výr).

Prameny:

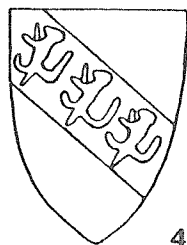
Chifflet, J.: Breviarium historicum ... (viz položka č.18)

Maurice, J. B.: Le blason ... (viz položka č.27)

Bergé, Marcel: Les Batards de la Maison de Bourgogne et leur descendance. In: Bulletin L'Intermédiaire des généalogistes, t. 60, Bruxelles 1955, s.354-355.

Bergmans, F.: Armorial de Flanders du XVI siècle. Bruxelles-Paris 1919

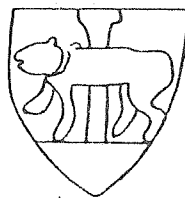
Kresby Stanislav Kasík.

4

5

6

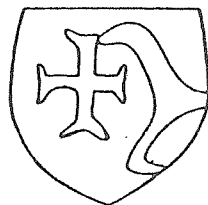

7

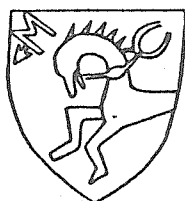
8

9

10

Štít s vyskakujícím chrtem, přičemž figura je posunuta více do pravé části štítu.(6, obr.5)

Jiným erbovním zvířetem je medvěd. Ten se objevuje ve znaku Františka z Berouna, kde kráčí po trávníku, na hrdle má obojek a za ním z trávníku vyrůstá strom.(7, obr.6)

Poměrně hojně zastoupenou obecnou figurou je kůň. Vyskakujícího koně měl ve znaku Václav von Rossel.(8, obr.7)

Částečně mluvícího znaku používal Jöhlín Eberlinův od Kameně; vyskakující kůň stojí na sedmihránném kameni. Na štítě je postavena přilba s příkrývadly, klenotem je křídlo, na němž jsou naznačena kosmým šrafováním pera. U spodního okraje křídla jsou znázorněna tři trojvrší či trojlístky.(9, obr.8)

Ve znaku Hanuše Prokopa Langeho kůň vyniká z levého okraje štítu a nozdrami se dotýká berlíckového kříže v pravé části štítu.(10, obr.9)

Polovina koně, vynikajícího z levého okraje štítu, je i ve znaku Mikuláše Schottera. Zde má kůň uzdu, která je přivázána ke kruhu v levém horním rohu. V pravém horním rohu je figura podobná kosmo postavené iniciále M, z jejíhož pravého dřívku vyniká šikmo dolů hrot střely.(11, obr.10)

Prisnak von dem Winkel měl ve znaku berana ve skoku.(12, obr.11)

Mikuláš Styr z Hory používal ve znaku polovinu kozla.(13, obr.12)

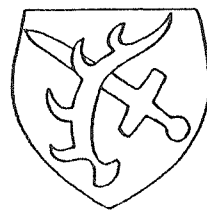
Figura jelena se ve sledovaném materiálu nevyskytuje, avšak objevil se zde alespoň jelení paroh. Ve znaku Michala Donáta je paroh jeden, položený šikmo a

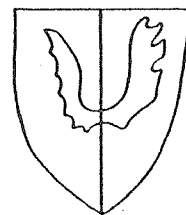
11

12

13

14

podložený kosmo položeným mečem.(14, obr.13) Tento znak je velmi podobný erbu vladyckého rodu z Chříče, který však měl pořadí figur obrácené, paroh položen kosmo a meč šikmo.(15)

Znak Dětricha Plafuse má parohy dva. Jsou v polceném štítě a každý vyniká z poltící linie.(16, obr.14)

Na listinách z r.1371 se dochovala pečeť Eligasta ševce. Ve štítě je lidská paže, kosmo vynikající ze spodní části levého okraje.(17, obr.15)

Poměrně velké procento znaků užívá figuru ptáka. Jan z Prahy má na pečeti z r.1414 znak úplný. Bohužel však část pečete s přilbou a s klenotem je odlomena a o její přítomnosti na nepoškozené pečeti lze usuzovat pouze z naklonění štítu k pravé straně. Ve štítě je orlice.(18, obr.16)

Na další pečeti, patřící Henslinu Heroldovu, spatřujeme vlevo obráceného dravého ptáka, stojícího na kvádru.(19, obr.17) Další dravec se vyskytuje ve znaku Jordana Hophnera, kde stojí na pahorku.(20, obr.18)

Ze dne 17.9.1405 se dochovala pečeť Bernarda Chotka, na níž vidíme ve štítě kráčejícího kohouta.(21, obr.19)

Další staroměstský rod z Litoměřic(22) používal znamení křídla na pařátu. Takový znak je doložen u Konráda z Litoměřic(23, obr.20) a jeho syna Václava, na jehož pečeti jsou na křídle naznačena pera.(24, obr.21)

Křídlo na pařátu užíval ve znaku také zlatník Václav Krich. Měl štít s kosmým břevnem, provázeným po obou stranách kosmo položenými křídly na pařátu, letkami od břevna.(25, obr.22)

Křídla, tentokrát bez pařátu, se

15

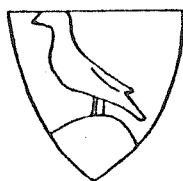

16

17

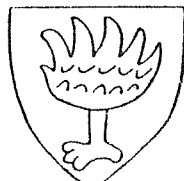

18

19

21

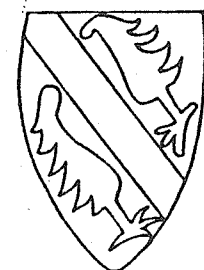

23

20

22

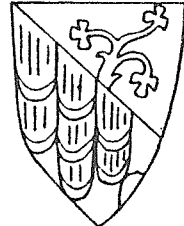
24

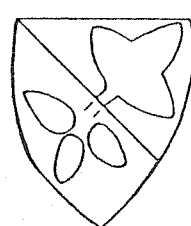
25

26

27

vyskytují i ve znaku rodu, z něhož pocházel husitský hejtmán Prokop Veliký, písařího se z Cách.(26) Na pečeti Jana z Cách jsou dvě rozložená křídla a mezi nimi u horního okraje štítu je pro setřelost pečeti špatně rozpoznatelná figura, jedná se pravděpodobně o hlavu.(27, obr.23)

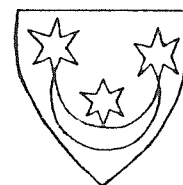
Spojovacím článkem mezi figurami, převzatými ze světa savců a ze světa ptáků, jsou heraldické obludy, vzniklé spojením obou těchto skupin. Okřídleného psa měl ve znaku Oldřich Silberczeiger(28, obr.24), řezník Petr z Chebu zase užíval kráčejičího gryfa(29, obr.25)

Další skupinou obecných figur jsou rostliny. Pečeť Konráda Reysenkytla zobrazuje kosmo dělený štít, nahoře vyrůstá z dělicí linie stoněk se třemi vinnými listy, dole je sedm šupin ve třech svislých řadách, v postavení 2-3-2.(30, obr.26)

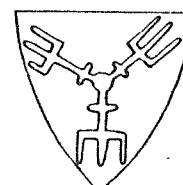
Mikuláš Klementer měl ve znaku rovněž kosmo dělený štít, avšak z dělicí linie vyrůstalo do obou částí štítu po jednom trojlístku.(31, obr.27)

Poslední rostlinnou figurou ve sledovaném materiálu je pečeť se znakem Bořity Děpoldova.(32) Spatřujeme na ní štít s břevnem, které je provázáno nahoře dvěma a dole jednou pětilistou růží.(obráz.28)

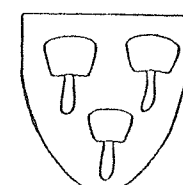
Z r.1361 pochází pečeť Matěje Reze.

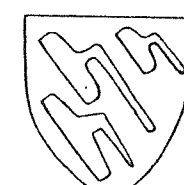
29

30

31

32

Je na ní štít s půlměsícem obráceným rohy vzhůru, na obou rozích a též uprostřed dole je po jedné šestihroté hvězdě.(33, obr.29)

Měšťanské prostředí ovlivnilo i pronikání nástrojů do znaků, třebaže ne tolik, jak by se dle prostředí čekalo.

Na pečeti Petra Budanera z 29.9.1371 lze vidět tři trojzubce uspořádané do vidlice a uprostřed štítu spojené.(34, obr.30)

Jiné nástroje, tři palice v postavení 2-1, jsou ve znaku Theodora z Cách.(35, obr.31)

Zdenka, vdova po Bolkově z Prahy, měla zase ve znaku šikmo pod sebou tři kosmo položené tesařské sekery.(36, obr.32)

Ve znaku Henslina Albertova spatřujeme dva zkrížené rýče.(37, obr.33)

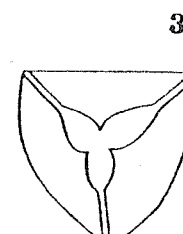
Z let 1343 a 1345 pocházejí pečeti patřící Johlinu Eberhardovu.(38) Jsou na nich dva odvrácené trojúhelníkovité praporky, kosmo a šikmo postavené, které jsou zatknuty do koule v patě štítu. Mezi nimi je předmět, který pravděpodobně představuje stylizovaný palcát s půlkruhovými pery, nebo palici.(obráz.34)

Záhadné znamení se objevuje na pečeti Henslina Rowbera.(39) Je možné, že jde o tři do vidlice uspořádané palcáty, dotýkající se hlavicemi.(obráz.35)

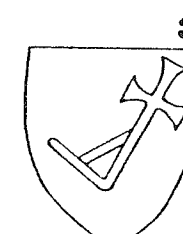
Z měšťanského prostředí vzešel i znak

34

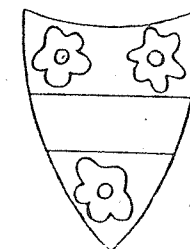

35

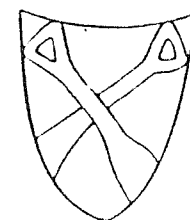

36

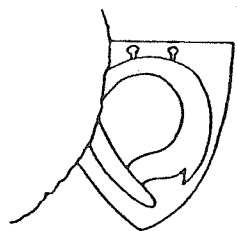
28

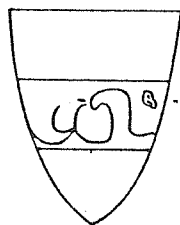
33

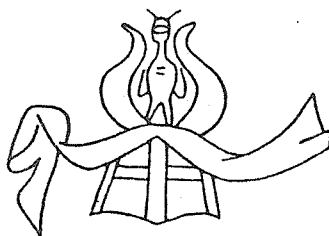
24

38

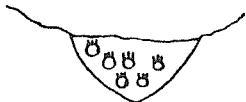

39

44

37

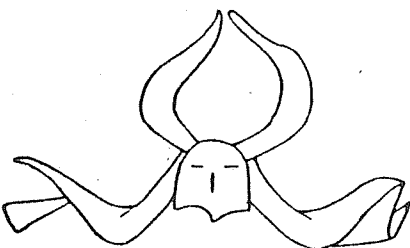
Matěje Rudniczera.(40) Ve štítě se nachází merka ve tvaru šikmo položeného kříže, jehož dvě vodorovná a horní svislé rameno jsou tlapatá, spodní svislé rameno je prodlouženo a v patě štítu zalomeno, takže jeho konec směřuje kosmo vzhůru a obě části spodního svislého ramena jsou spojeny šikmou latí.(obr.36)

Mezi obecné figury jsem zařadil i znamení nejasná. Prvním z nich je silně poškozená pečeť se znakem Matěje Ryczingera.(41) Je na ní patrná pouze pata štítu, zbytek je odlomen, se šesti koulemi, z každé vynikají tři čárky.(obr.37) Další pečeť je též poškozená pečeť Mikuláše Zarowského z r. 1414.(42) Objevuje se na ní štít s předmětem stočeným do kruhu, na jehož horním okraji jsou dva výběžky zakončené koulemi, což připouští různé interpretace.(obr.38) Poslední pečeť je pečeť Mirka z Jílového.(43) Nese znak s břevnem, v němž bylo několik figur, možná růží, avšak reliéf pečeti je natolik setřelý, že figury nelze spolehlivě identifikovat.(obr.39)

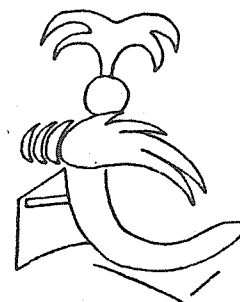
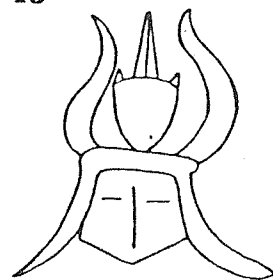
41

42

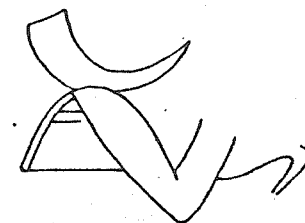
43

46

40

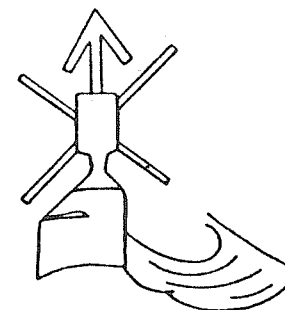
45

Na pečetích listin z archivů církevních institucí, zmíněných ve statí o heroltských figurách, se vyskytlo i několik neúplných znaků, skládajících se pouze z přílby a klenotu. Devět z nich nebylo možno přiřadit k nějakému štítu.

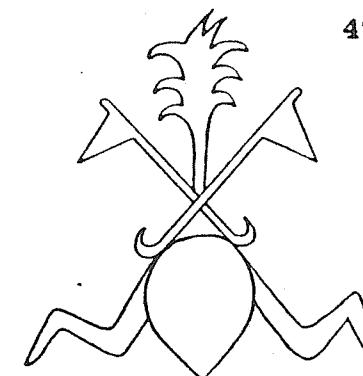
Na dvou pečetích jsou přílby s křídlem. Pouhé křídlo v klenotu měl Martin Stach.(44, obr.40) Druhý klenot, patřící nožíři Mikuláši Reubelovi, má na křídle ptáka, do jehož zad jsou vějířovitě vbodnuty tři dýky či meče, přílba je opatřena příkrývadly.(45, obr.41)

Další skupinou klenotů jsou rohy. Celkem lze zachytit tři takovéto klenoty. Pouhé dva rohy měl v klenotu Bárta Pillungův, přílba nese příkrývadla.(46, obr.42) Hána Beneschauer měl mezi dvěma rohy podivné znamení, vypadající jako štítek se dvěma delšími hroty uprostřed a jedním kratším hrotem na každém konci horního okraje tohoto štítku. Rovněž tato přílba má příkrývadla.(47, obr.43) Třetím je klenot Ondřeje Ruperta, kde mezi rohy stojí blíže neidentifikovatelný pták en face, přílba opět nese příkrývadla.(48, obr.44)

48

47

Poslední čtyři zjištěné klenoty nelze zařadit do nějaké společné skupiny. Klenotem Volflina od Kamene byla lovecká trubka položená na přilbu s příkrývadly. (49, obr.45) Jan Rupert používal přilbu s příkrývadly, klenotem je křídlo, na němž byla postavena koule, ze které vynikala paví kyta. (50, obr.46)

Lazebník Albert Kny měl na přilbě s příkrývadly dva trojúhelníkovité praporky na zkrížených žerdích, jejichž konce jsou ohnuty na způsob držadel. Do spojnice obou žerdí je vetknuta paví kyta. (51, obr.47)

Posledním klenotem na přilbě s příkrývadly je merka ve tvaru poháru, podložená dvěma zkríženými kolemi, z něhož vyniká hrot střely. Klenot patřil Zdenku soukeníkovi. (52, obr.48)

Po odečtení tří nejasných znaků, neuvažujeme-li pouhé klenoty, bylo zjištěno 35 znaků s obecnými figurami, tedy méně než bylo zjištěno figur heroltských. (53) Mezi obecnými figurami je nejpočetnější skupina znaků se savci - 34,3%, připočteme-li k nim i znaky s parohem, čítá tato skupina plných 40%. Přitom nejčastěji se vyskytuje kůň, hned za ním následuje lev - 8,6%. Výskyt ostatních zvířat se pohybuje mezi 3,5 až 5,7%.

Další skupinou co do počtu jsou nástroje. Připočteme-li k nim i sporná znamení popsaná jako palčáky, činí 17,1%. Po nich následují ptáci - 11,7%, dále křídlo na parátu a rostlinné figury - 8,6%.

Z celkového počtu 35 znaků se 25,7% znaků snažilo napodobit erby šlechtické, což je více než u skupiny figur heroltských. (54) Zároveň se mezi obecnými figurami neobjevuje jedna, která by měla výraznější převahu nad ostatními, jako je tomu u heroltských figur, kde prioritu má kosmé dělení štítu hřebenovitým řezem.

Poznámky:

- (1) Tomek, W: W.: Dějepis města Prahy II. Praha 1892, s.298-299
- (2) 1381, leden, 8., SÚA Praha, AZK, č.1770.
1381, srpen, 26., SÚA Praha, AZK, č.1772.
1382, květen, 12., SÚA Praha, AZK, č.909.
1385, květen, 30., SÚA Praha, Arch.joh., č.2196.
1386, leden, 20., SÚA Praha, AZK, č.416.
1386, listopad, 16., SÚA Praha, AZK, č.111.
1389, únor, 1., SÚA Praha, AZK, č.1782.
1389, duben, 8., SÚA Praha, AZK, č.1783.
1389, květen, 19., SÚA Praha, AZK, č.1784.
- (3) 1378, srpen, 7., SÚA Praha, AZK, č.1754.
1378, září, 15., SÚA Praha, AZK, č.1755.
1378, říjen, 9., SÚA Praha, AZK, č.903.
1379, listopad, 6., SÚA Praha, AZK, č.1761.
1380, srpen, 16., SÚA Praha, AZK, č.1764.
1380, září, 6., SÚA Praha, AZK, č.1765.
1380, září, 13., SÚA Praha, AZK, č.1766.

- 1380, září, 25., SÚA Praha, AZK, č.1767.
- 1382, duben, 9., SÚA Praha, AZK, č.910.
- 1382, červenec, 16., SÚA Praha, Arch.kap.Vyš., č.259.
- 1385, září, 13., SÚA Praha, AZK, č.284.
- 1386, srpen, 14., SÚA Praha, AZK, č.287-289, 291-293, 296.
- 1387, červenec, 31., SÚA Praha, AZK, č.296.

- (4) 1400, únor, 11., SÚA Praha, AZK, č.1253, 1254.
- (5) 1361, červenec, 21., SÚA Praha, AZK, č.1239.
- (6) 1345, únor, 28., SÚA Praha, AZK, č.861.
- (7) 1368, březen, 24., SÚA Praha, AZK, č.1241.
- (8) 1405, říjen, 6., SÚA Praha, AZK, č.1124.
- (9) 1343, květen, 21., SÚA Praha, AZK, č.658.
1345, únor, 28., SÚA Praha, AZK, č.861.
- (10) 1405, říjen, 6., SÚA Praha, AZK, č.1124.
- (11) 1355, březen, 10., SÚA Praha, AZK, č.1776.
- (12) 1363, leden, 19., SÚA Praha, AZK, č.1240.
- (13) 1385, září, 13., SÚA Praha, AZK, č.284.
- (14) 1361, srpen, 25., SÚA Praha, AZK, č.1718.
- (15) Vykouk, J.: Stochov. Heraldika, XIV./1981, č.3, s.147-160.
- (16) 1361, červenec, 21., SÚA Praha, AZK, č.1239.
- (17) 1371, leden, 29., SÚA Praha, AZK, č.1742.
1371, září, 7., SÚA Praha, Arch.kap.Vyš., č.238.
- (18) 1414, SÚA Praha, AZK, č.1976.
- (19) 1362, únor, 2., SÚA Praha, AZK, č.54.
- (20) 1353, duben, 4., SÚA Praha, AZK, č.1233.
- (21) 1405, září, 17., SÚA Praha, AZK, č.313.
- (22) viz pozn. 1
- (23) 1329, listopad, 15., SÚA Praha, AZK, č.1034.
- (24) 1351, srpen, 12., SÚA Praha, Ř.Kř., č.268.
1371, září, 29., SÚA Praha, AZK, č.1243.
- (25) 1375, červen, 1., SÚA Praha, Arch.b.B., č.135.
- (26) Bartoš, F. M.: Několik záhad v životě Prokopa Velikého. Sborník historický, VIII./1961, s.157-195.
- (27) 1385, březen, 10., SÚA Praha, AZK, č.1776.
- (28) 1371, září, 7., SÚA Praha, Arch.kap.Vyš., č.238.
- (29) 1346, březen, 22., SÚA Praha, AZK, č.237.
- (30) 1379, listopad, 27., SÚA Praha, AZK, č.905.
- (31) 1362, únor, 2., SÚA Praha, AZK, č.54.
- (32) 1347, listopad, 29., SÚA Praha, Arch.kap.Vyš., č.201.

- (33) 1361, červenec, 21., SÚA Praha, AZK, č.1239.
 (34) 1371, září, 29., SÚA Praha, AZK, č.1243.
 (35) 1385, září, 13., SÚA Praha, AZK, č.284.
 (36) 1338, září, 27., SÚA Praha, AZK, č.1091.
 (37) 1368, březen, 24., SÚA Praha, AZK, č.1241.
 (38) 1343, květen, 21., SÚA Praha, AZK, č.858.
 1345, únor, 28., SÚA Praha, AZK, č. 861
 (39) 1362, únor, 2., SÚA Praha, AZK, č.54.
 (40) 1385, září, 13., SÚA Praha, AZK, č.284.
 (41) 1361, červenec, 21., SÚA Praha, AZK, č.1239.
 (42) 1414, SÚA Praha, AZK, č.1976.
 (43) 1363, leden, 19., SÚA Praha, AZK, č.1240.
 (44) 1375, červen, 4., SÚA Praha, AZK, č.1746.
 1376, leden, 30., SÚA Praha, AZK, č.1747.
 (45) 1375, červen, 1., SÚA Praha, Arch.b.B., č.135.
 (46) 1353, duben, 4., SÚA Praha, AZK, č.1233.
 (47) 1371, leden, 29., SÚA Praha, AZK, č.1742.
 1371, září, 29., SÚA Praha, AZK, č.1243.
 (48) 1347, listopad, 29, SÚA Praha, Arch.kap.Vyš., č.201.
 (49) 1340, srpen, 24., SÚA Praha, Ř.Kř., č.214.
 (50) 1341, březen, 25., SÚA Praha, Ř.Kř., č.218.
 1341, říjen, 3., SÚA Praha, Ř.Kř., č.227.
 (51) 1379, listopad, 27., SÚA Praha, AZK, č.905.
 (52) 1361, srpen, 25., SÚA Praha, AZK, č.1718.
 (53) Ze všech ve zkoumaném materiálu zjištěných znakových pečetí
 zaujímají obecné figury 47,3%, zatímco heroltských figur je
 52,7%.
 (54) Ve skupině znaků s heroltskými figurami zaujímají nobilitisující
 znaky pouhých 20,5%.

Abecední seznam nositelů znaků:

Albertův, Henslin	obr.33
Benesschauer, Hána	obr.43
z Berouna, František	obr.6
Brun, František	obr.4
Budaner, Petr	obr.30
z Cách, Jan	obr.23
z Cách, Theodor	obr.31
Děpoltův, Bořita	obr.28
Donát, Michal	obr.13

Eberhardův, Johlin	obr.34
Eberlinův od Kamene, Johlin	obr.8
Eligast, Švec	obr.15

z Hály, Otto	obr.5
Heroldův, Henslin	obr.17
Hophner, Jordan	obr.18

z Chebu, Petr, řezník	obr.25
Chotek, Bernard	obr.19

z Jilovéhoho, Mirek	obr.39
---------------------	--------

od Kamene, Volflin	obr.45
Klementer, Mikuláš	obr.27
Kny, Albert, lazebník	obr.47
Krich, Václav, zlatník	obr.22

Lange, Hamuš Prokop	obr.9
z Litoměřic, Konrád	obr.20
z Litoměřic, Václav	obr.21

Pillungův, Bárta	obr.42
Flafus, Dětřich	obr.14
z Prahy, Jan	obr.16

Reubel, Mikuláš, nožíř	obr.41
Reysenkytl, Konrád	obr.26
Rez, Matěj	obr.29
von Rossel, Václav	obr.7
Rotlev, Jan	obr.3
Rotlev, Jiří	obr.1
Rotlev, Martin	obr.2
Rowter, Henslin	obr.35
Rudniczer, Matěj	obr.36
Rupert, Jan	obr.46
Rupert, Ondřej	obr.44
Ryczinger, Matěj	obr.37

Schotter, Mikuláš	obr.10
Silberczeiger, Oldřich	obr.24
Stach, Martin	obr.40
Styr z Hory, Mikuláš	obr.12

von dem Winkel, Přisnak (Prsisnak)	obr.11
------------------------------------	--------

Zarowský, Mikuláš	obr.38
Zdeněk, soukeník	obr.48
Zdenka, vdova po Bolkovi z Prahy	obr.32

Gemeinde Figuren in den Wappen der Bürger der Prager Altstadt in der vorhussitischen Zeit.

In der "Heraldická ročenka" /Heraldische Jahresschrift/ 1989 ist der erste Teil der Arbeit über die Wappen der Altstädtischen Patrizierfamilien in der vorhussitischen Zeit, den Heroldsfiguren gewidmet, herausgekommen. In diesem zweiten Teil werden Wappen mit gemeinen Figuren und mit blossen Helmen mit Helmzier beschrieben. Die Arbeit ist nach verschiedenen Benützern resp. nach benützten Figuren geteilt. Die Figuren sind einzelnen Trägern nach erhaltenen Grundlagen zugeteilt. Es handelt sich um folgende Figuren: Löwe, Bär, Windhund, Pferd, Widder, Ziegenbock, Hirschtange, zwei Geweihe, Menschenhand, Adler, Raubvogel, geflügelte Krallen, Krallen. Aus pflanzlichen Motiven: Weinblätter, Dreiblätter, fünfblättrige Rose. Weiter kommen vor: Halbmond und Sterne, Dreizack, Schlegel, Beil, Spaten, Fährchen. Rätselhaft bleibt das Wappen des Henslin Rowber, gerade so wie die Zeichen im Wappen des Matěj Rudniczer. Unklar sind Figuren in den Wappen des Matěj Ryczinger, Mikuláš Zerowský und Mirek z Jílového. Aus der Gesamtzahl von 35 Wappen ahmen circa ein Viertel Adelswappen nach.

Zusammenfassung von
MUDr. František Lobkowicz

- glosy - poznámky - zprávy - recenze -

Josef Krása

České iluminované rukopisy 13. - 16. století, Praha, Odeon 1990, 445 s.

K pátému výročí úmrtí našeho předního znalce středověkého umění Josefa Kráse /1933-1985/, vybral Karel Stejskal z pozůstatosti na osmnáct studií o středověké knižní malbě od počátku 13. století do roku 1526. Čtenář tak dostává do rukou soubor prací publikovaných až dosud roztráštěně a ve svém celku jen obtížně dostupných. Přitažlivost reprezentativní publikace zvyšují četné barevné i černobílé reprodukcce. Většinou je tu ilustrační doprovod vybran zcela nově a řada snímků je zde reprodukována vlastně poprvé. Vedle specialistů uvítá knihu i zájemce o heraldiku. Pro praktické užití erbu jsou důležité ilustrace tzv. Ostrovského rukopisu Legendy o sv. Hedvici z roku 1353. Řadu heraldických motivů nalezneme i na výběru ilustrací známých rukopisů krále Václava IV. Až dosud ojedinělé jsou barevné reprodukcce ukázek z Celnhausenova kodexu z roku 1407, známější z ne právě kvalitních tisků černobílých. Jen částečně je dokumentována bohatá heraldická výzdoba Hodiček Jiřího z Minsterberka z doby kolem roku 1490. Sbad vůbec poprvé je zde barevně zveřejněno znakové folio Bible mincmistra Petra Zmrzlíka ze Svojetína. Publikace tedy nejen zpřístupňuje širší veřejnosti řadu závažných studií k vývoji české knižní malby 13. - 16. století, je skutečně hodnotným uctěním památky předčasně zesnulého vědce evropského významu, ale je cenná i svým ilustračním doprovodem.

FRP

ERBY MICHNŮ Z VACÍNOVA

Pavel R. Pokorný

K nejčastěji měněným erbům domácí heraldiky náleží podle přesvědčení tradovaného po celá desetiletí rodový erb Michnů z Vacínova. S tím pochopitelně souvisí značně neúplné, rozporné a v neposlední řadě i mylné údaje v dosavadní literatuře. Již samotné jméno rodu je obestřeno jakýmsi odíem, pramenícím z odsudku jediného příslušníka, označovaného obvykle za zbohatlíka a kariéristu, měnicího erb stejně rychle jako přesvědčení a korouhev svých chleboďárců. Skutečnost je však podstatně méně dramatická a jsme tu svým způsobem svědky jedné z úporně zakořeněných legend. V jedné osobě jsou tu z pohledu nové doby odsuzované vlastnosti v životní realitě věků tak časté, že krajní skepse v nich chce spatřovat nejednou atribut národní povahy. Naše historické vědomí má mnohdy ke skutečnosti velmi daleko, s oblibou vytváří svět černých či bílých siluet a lidé shodných skutků se podle potřeby stávají hrdiny nebo zavrženci.

Původcem rodu je Martin Michna, vyučený koželuh, syn řezníka Pavla Michny pocházejícího z Lužice. Narodil se okolo roku 1540, je doložen v městské radě i jako primas v Budyni, kde vlastnil dům a dvorec na předměstí. Panským úředníkem ve službách Zbyňka Zajíce z Házmburka byl prokazatelně již r. 1589. Pro své ctné a chvalitebné zachování obdržel dne 14. 8. 1598 erb a predikát z Vacínova, zvolený podle názvu lesa v nedalekém Kostelci. Zdůvodnění zásluh je formulářově obecné a svědčí o vlastní iniciativě, či spíše o přímluvě vrchnosti. V modrém štítě půl zlatého zajíce. Turnajská prilba s pokryvadly vpravo modro-zlatými, vlevo černo-zlatými a s točenicí týchž tinktur. Klenotem buvolí rohy, pravý zlato-modře a levý černo-zlatě dělený, mezi nimi dva překřížené šípy hroty vzhůru s modrým opeřením. (1)

Tento erb je sice v literatuře nejčastěji popisován, ale ani jednou zcela přesně. Celý erbovní list otiskl již v r. 1602 ve svém Diadochu Bartoloměj Paprocký, ale tiskařskou nepozorností vypadl řádek při popisu klenotu; zmátkově působící neúplný text se stal původcem dalších omylů. Rohy i pokryvadla jsou obvykle popisovány jako modro-zlaté a rozpor je i ve zbarvení šípů. Ty jsou, dle mého soudu, zjevně přirozené barvy a proto je zdůrazněn pouze údaj o opeření. V literatuře kolísá jejich popis mezi stříbrem, zlatem či modrou a zlatou. Celkově neúplnější popis přinesl August Sedláček (2), který vycházel z autentického znění kancelářského konceptu, ale zběžným psaním došlo k záměně černé za červenou. Autentické použití erbu osobou obdarovaného se mi nepodařilo zjistit a na mladší pečeti je zajíc obrácen vlevo. (3)

Martin Michna zemřel patrně r.1610 a zanechal syny Pavla a Jiřího Viléma, dcery Annu Marii a Martu Polyxenu. Pavel, nesporně nejproslulejší příslušník celého rodu, se narodil někdy v 80. letech 16. stol., studoval na katolické universitě v Ingolstadt a po návratu nastoupil úřednickou dráhu. V r.1607 se s ním setkáváme poprvé jako s koncipistou České dvorské kanceláře. Nejvyšší kancléř Zdeněk Popel z Lobkovic tu preferuje od svého nástupu nové mladé úředníky, oddané politice své, tedy katolické strany, a tak Pavel Michna postupuje rychle ve své kariéře, kterou završil postavením sekretáře. Mladší bratr Jiří Vilém studoval u jezuitů v pražském Klementinu a na universitě v Dillingen dosáhl r.1612 mistrovského gradu.

Povýšení do rytířského stavu dne 20.10.1617 se týká obou bratrů. S ním udělen i čtvrcený štít, v jehož 1. a 4. černém poli zlatý lev, 2. a 3. pole je pětkrát červené a stříbrně děleno. Korunovaná turnajská přilba s pokrývadly vpravo černými a zlatými, vlevo červenými a stříbrnými. Klenotem složená orlí křídla, přední pětkrát červeno-stříbrně dělená, zadní dělená zlato-černě.(4) V literatuře zůstal tento erb opomínut a mylně jej popsal pouze Heinrich Kadich.(5)

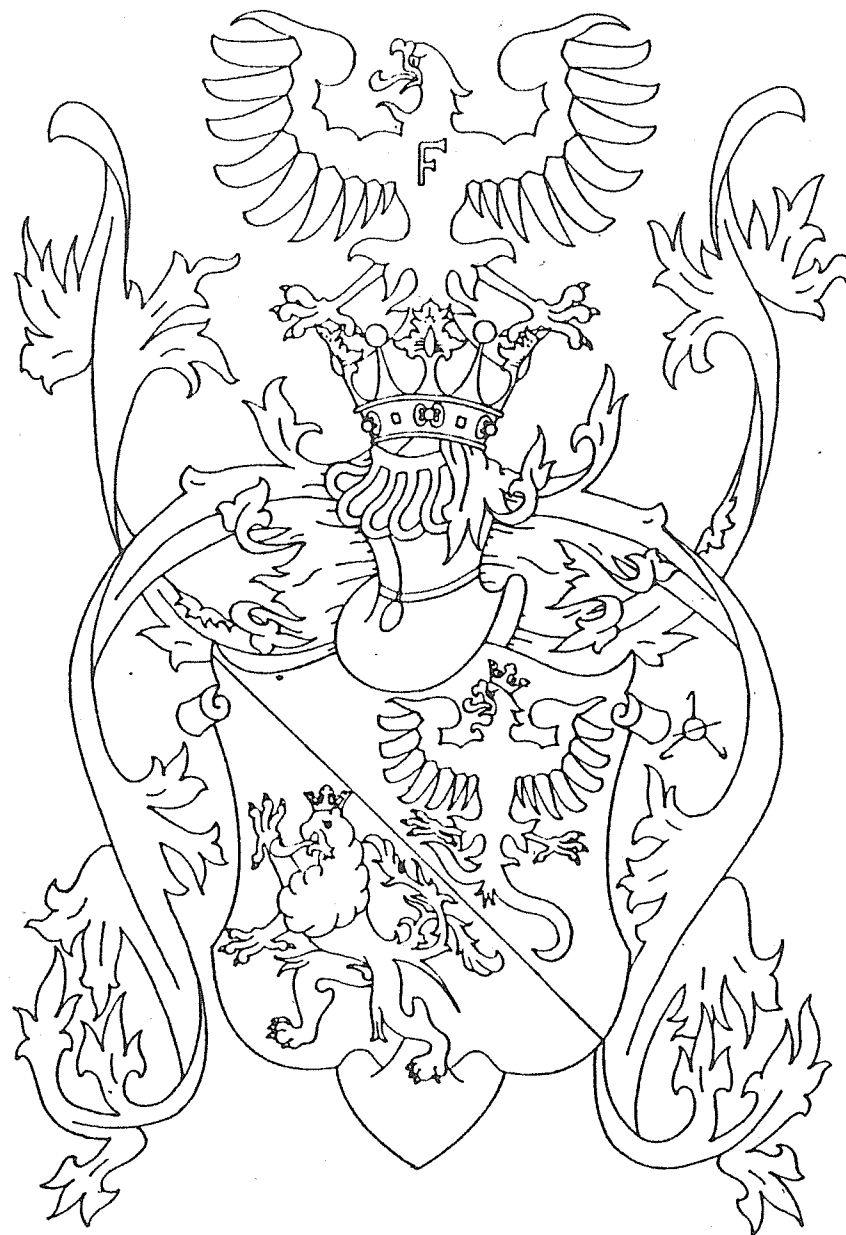
Dosavadní sekretář Pavel Michna z Vacínova vystupuje po Bílé hoře aktivně na straně domácích vítězů. Byl činným v rekatolizační komisi, královským radou, ale i jedním z 15 účastníků známého finančního konsorcia. Tato účast mu přinesla značný ekonomický efekt a získané prostředky investoval do koupě rozsáhlých statků. Stal se královským místodržícím a zemřel jako vojenský komisař v r.1632 u Norimberka.

Jeho bratr Jiří Vilém byl radou nad apelacemi, členem vyšetřující komise pro městský stav, vrchním hejtmanem císařských panství v Čechách a hejtmanem kraje Žateckého. Zemřel v r.1637.

Oba bratři byli dne 31.8.1622 povýšeni do říšského panského stavu s predikátem "von Weitzenhofen" a získali i nový erb: Kosmo dělený štít. V horním zlatém poli černá korunovaná orlice, ve spodním červeném poli stříbrný dvouocasý, zlatě korunovaný lev na zeleném trojvrší. Turnajská korunovaná přilba s pokrývadly vpravo černo-zlatými, vlevo červeno-stříbrnými, klenotem černá, zlatě korunovaná orlice se zlatou literou F na hrudi.(6)

V popisu tohoto erbu se až na drobné detaily všechna dosavadní, ostatně na sobě závislá, literatura shoduje.

Užití v praxi je možné ověřit na pečetích Jiřího Viléma Michny. Starší z pečetí, užívaná ve 20. letech, je kulatá o průměru 27 mm a nese úplný erb, lemovaný opisem mezi linkami a vavřínovým věncem: GEORGIV WILHELMV MICHNA DE WACZINOW.(7) Souběžně s ní byl užíván i prstenový sekret, na němž je v osmibokém poli pouze erb, po stranách klenotu provázený literami GW MZW.(8) V polovině 30. let je nahrazen větší pečetí o průměru 15 mm, lemovanou vavřínovým věncem a po stranách klenotu s literami GWVW.(9)

Definitivní proměnu přinesl sklonek desetiletí, kdy se objevuje pečeť oválná o rozměru 40 x 35 mm, lemovaná opisem mezi linkami a vavřínovým věncem, s textem: GEORGIVS . WILHELMVS . MICHNA . DE WACZINOWA.(10)

Orlice je v popisu uvedena "s roztaženými křídly" a na vyobrazeních důsledně ztvárněna jako vzletající, jak ve štítě tak i v klenotu. Oběma bratřím byl dne 14.11.1623 přiznán stav říšských starožitných rodů a 27.7.1626 potvrzen i pro Čechy, ale tyto výsady neměly na erb žádný vliv.

Pavel Michna byl dne 20.8.1627 povýšen na říšského hraběte, udělen mu palatinát a 20.1.1632 mu byl hraběcí stav potvrzen i pro Čechy. Jako říšský hrabě obdržel tento erb: V modrém středním štítu čtvrceného štítu zlatá litera F pod císařskou korunou. 1. a 4. pole je třikrát stříbrno-červeně polceno, ve 2. zlatém poli černá korunovaná orlice, ve 3. černém poli zlatý vlevo obrácený dvouocasý lev. Tři turnajské korunované přílby. Pravá, s pokrývadly černo-zlatými, nese černou korunovanou orlici; střední, s pokrývadly vpravo černo-zlatými a vlevo červenostříbrnými, nese páva přirozené barvy se zlatým prstenem v ústech; levá, s pokrývadly červeno-stříbrnými, nese zlatého dvouocasého lva.(11)

Užití na pečetích odpovídá popisu. Z Pavlových jezen zjistil pouze malou osmibokou pečeť v červeném vosku, velikosti 20 x 15 mm, se známkou provázeným literami P G (12)

V W

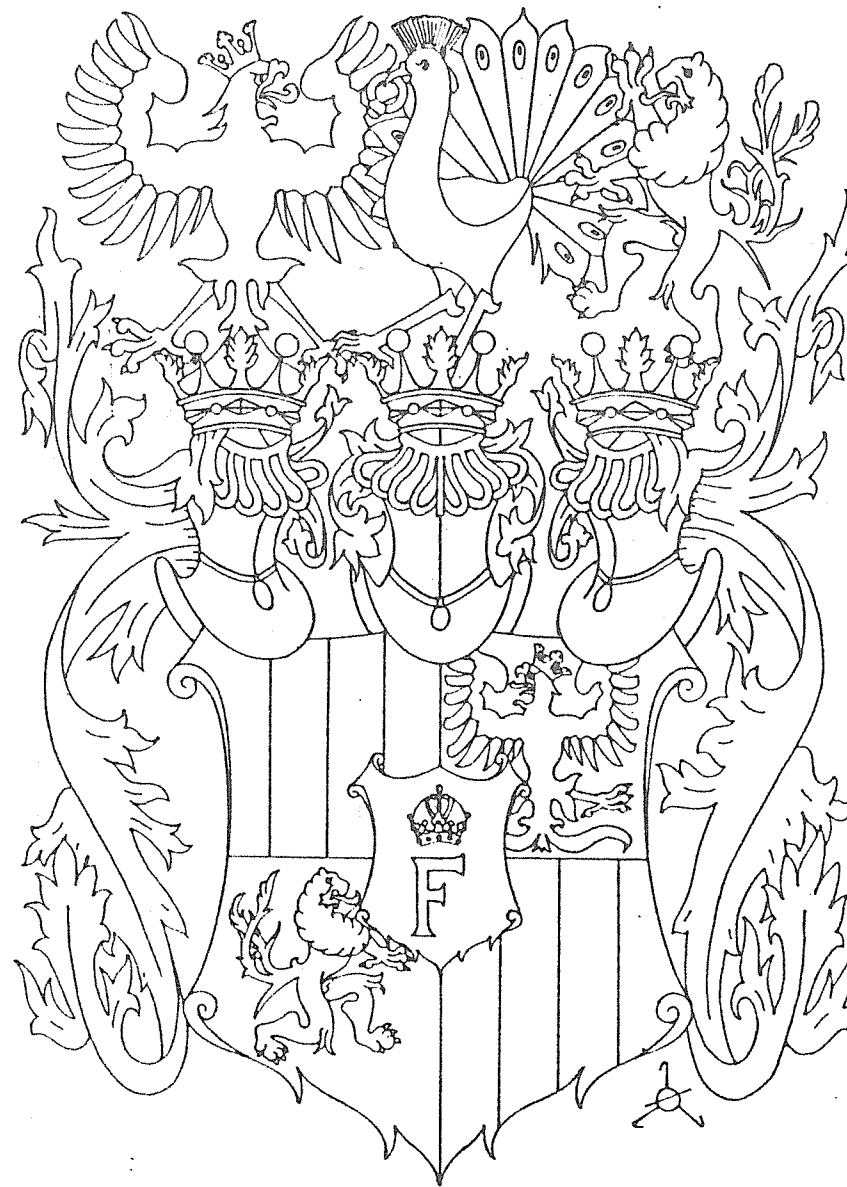
Znakově velmi zřetelné jsou obě pečeti jeho syna Václava hr. Michny. Starší, o průměru 35 mm a lemovaná linkou, nese úplný erb zasahující ve spodní části do stuhu s textem: WENCESLAVS . CO MES . DE WACZINOWA.(13)

Provedením kvalitnější je okrouhlá pečeť o průměru 40 mm, lemovaná vavřínovým věncem provázeným stuhou s opisem: WENCESLAVS COMES DE WATZINOWA.(14)

Jeho úplný erb lze dodnes vidět i v bývalém kostele sv. Máří Magdalény v Praze na Újezdě, dnes budově Státního ústředního archivu. Naproti tomu opakovaná provedení erbu v Michnovském paláci, dnešním Tyršově domě, kde se jedná o alianční znak Václava hr. Michny a jeho choti Angeliky ze Žerotína, důsledně postrádají střední štítek. Správnou podobu erbu nese mramorová deska, kryjící rodinnou hrobku v boční kapli kostela sv. Tomáše v Praze na Malé Straně. I na náhrobku jeho sestry Anny Františky (1610-1649), provdané od r.1635 za Jindřicha Viléma Slavatu, který prý nalezl Wunschwitz již v r.1718 volně ležící na pražské ulici, byl podle jeho kresby erb úplný.(15)

Václav hr. Michna, soudce zemský a apelační rada, zemřel r.1667 jako poslední mužský potomek této rodiny. Hraběcí erb uvádí Kadich s obráceným pořadím tinktur 1. a 4. pole a lvem obráceným vpravo. Sedláček použil původní popis, který v jeho podání působí nejasně a Bačkovský se drží podání Kadichova s tím, že na hrud orlice přidává literu F.(16)

Jiří Vilém Michna svob. pán z Weitzenhofen, který však v domácím prostředí užíval původního predikátu, jak

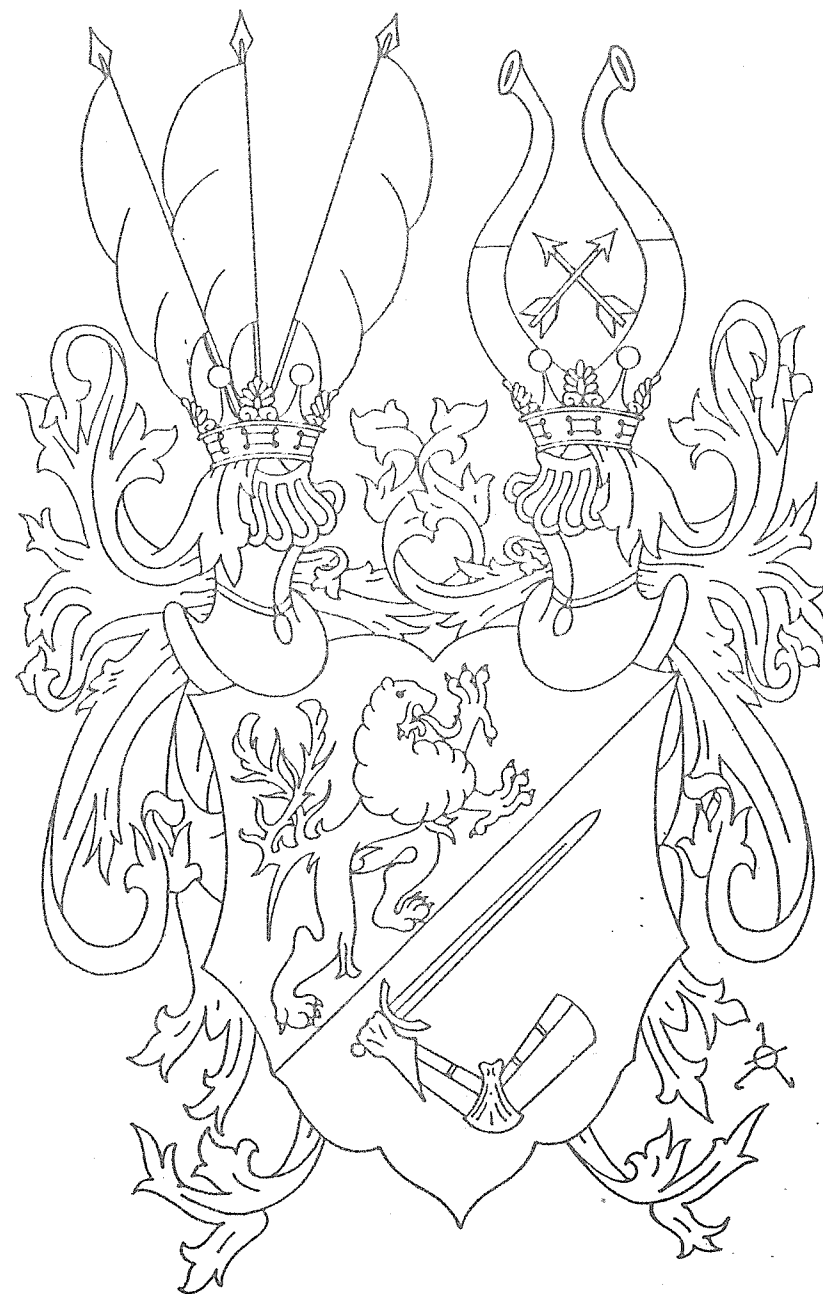
alespoň dosvědčují zmíněné pečeti, zanechal z dvojího manželství tři syny a dvě dcery. Potomstvo měl jediný Zikmund Norbert (+1667), ale i to vyhaslo již svou generací. Všichni užívali až do svého vymření před r.1720 baronský erb z r.1622.

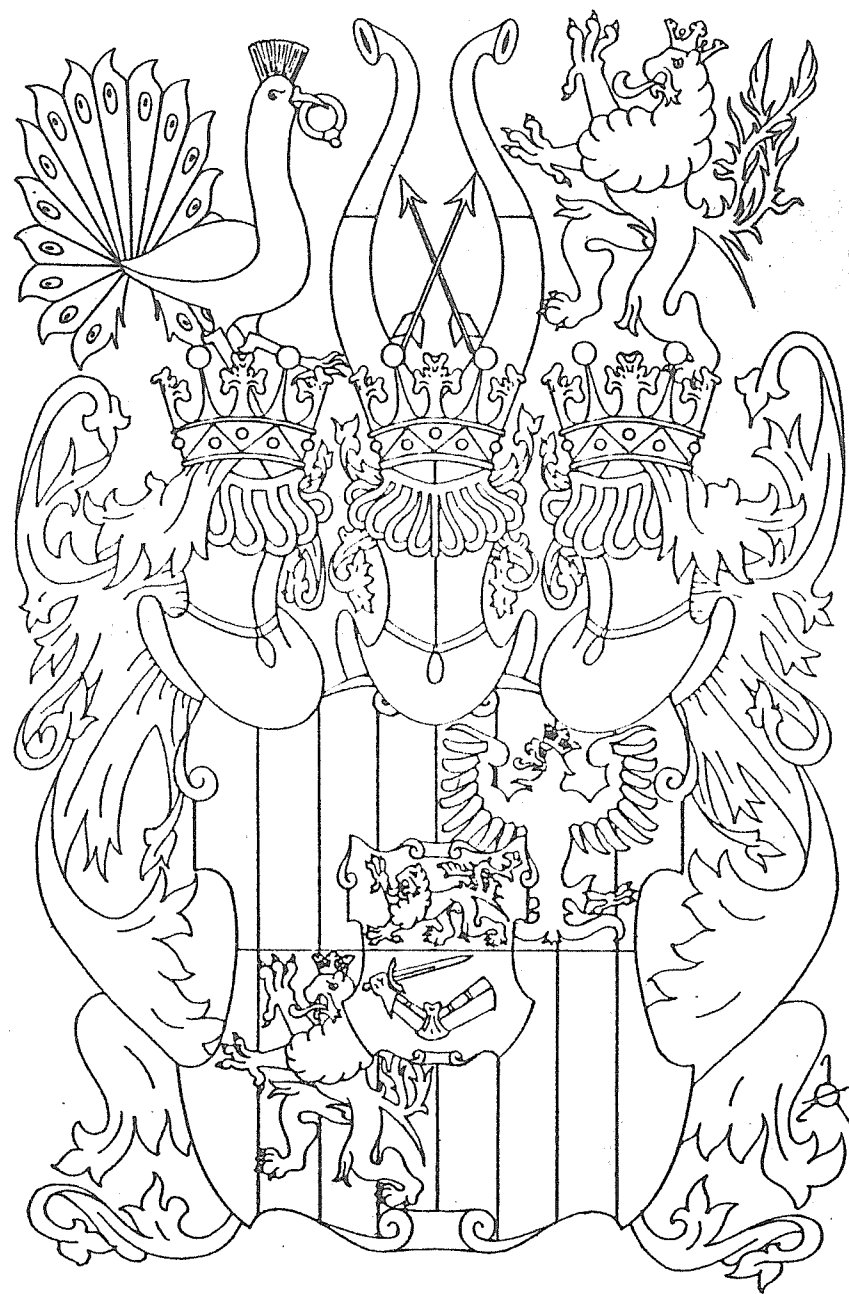
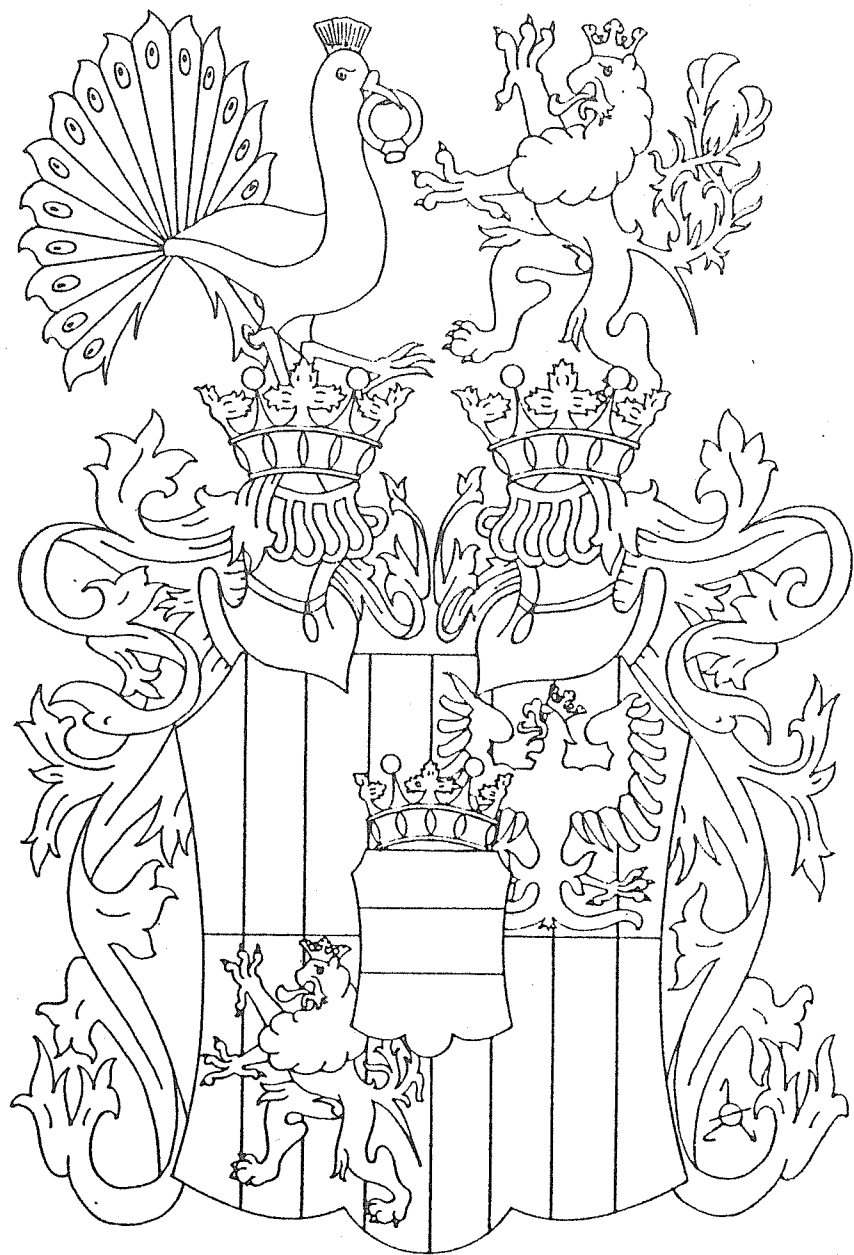
Druhou, svým způsobem, samostatnou rodinou jsou Michnové z Weitzenau. Jejich předkem je Martin Jaroslav Michna, o jehož příbuzenství s předešlými není pochyb, ale údaje o jeho stupni se rozcházejí. Někdy je považován za bratra Pavla a Jiřího Viléma, jindy, zejména podle mladší rodové tradice, je pokládán za jejich bratrance a syna Šebestiána Michny, bratra zakladatele rodu. Pravděpodobnější je patrně druhá varianta, neboť v prvním případě by zřejmě byl i Martin Jaroslav spolu s bratry účasten starších rodových povýšení. Ten však teprve dne 12.3.1637 obdržel prosté šlechtictví s predikátem "von Weitzenau" a erb této podoby: Modře a červeně šikmo dělený štít. V horním poli vlevo běžící zlatý dvouocasý lev, v dolním poli obrněná paže s taseným mečem. Dvě korunované turnajské přilby. Pravá, s pokrývadly modro-zlatými, nese na žerdích se zlatými hroty tři prapory v pořadí červený, modrý a zlatý, levá, s pokrývadly červeno-zlatými, nese dělené buvolí rohy, vpravo červeno-zlatě, vlevo zlato-modře, mezi nimi zlaté překřížené šipy hroty vzhůru.(17)

V konceptu České dvorské kanceláře(18) je štít popsán jako kosmo dělený, ale na miniatuře, vyříznuté z originálu erbovní listiny, je erb vymalován tak, jak popisují. Reálné použití tohoto erbu se mně zatím nepodařilo zjistit. Popisy v literatuře - Kadich, Sedláček - uvádějí erb ve shodě s textem konceptu zrcadlově převrácený.

Martin Jaroslav Michna koupil Hořetice a Žiželice. Manželstvím nabyl Janov a Záluží u Mostu. Při povýšení do panského stavu byl dosavadní erb dne 6.6.1663 změněn: Čtvrcený štít s modrým korunovaným středním štítkem, v něm stříbrné břevno. Všechna pole hlavního štítu jsou třikrát polcena: 1. červeno-stříbrně, 2. zlato-černě, 3. černo-zlatě, 4. stříbrno-červeně. Ve 2. poli je černá zlatě korunovaná orlice, ve 3. poli zlatý korunovaný dvouocasý lev. Dvě turnajské korunované přilby. Pravá, s pokrývadly černo-zlatými, nese vlevo hledícího páva přirozené barvy se zlatým prstenem v ústech, levá, s pokrývadly červeno-stříbrnými, zlatého lva ze štítu.(19)

Na pečeti Martinova syna, Václava Viléma (1637-1684), je pouze štít bez klenotů pod listovou korunou, provázený palmovými ratolestmi. Polcení ve 2. a 3. poli chybí, zůstaly pouze hlavní figury.(20) Obdobně na jeho náhrobním kamenní, jak jej v kostele Hybernů překreslil Wunschwitz.(21) V literatuře nacházíme rozpory především v barevnosti středního štítku. Kadich a Meraviglia jej uvádějí jako červený, Sedláček správně modrý.(22) Rozpor vznikl tím, že u textu konceptu České dvorské kanceláře je připojeno vyobrazení se štítkem červeným, ač text výslovně uvádí modrý. Pole hlavního štítu nejsou v konceptu přesně popsána,

ale hovoří se pouze o čtyřech pásech alternativně zbarvených. Popis je veden od spodu a tedy i stříbrno-červené polcení je uvažováno pro 4. pole a v ostatních vždy v pořadí opačném.

Již zmíněný Vilém Václav svob. pán Michna byl radou komorního soudu a zemřel r.1684. Jeho tři synové - Martin Vilém, Jan Václav a Václav Ferdinand - byli dne 14.2.1711 povýšeni do stavu hraběcího a dosavadní erb jim byl takto polepšen: Čtvrcený štít se středním štítkem. Ten je modro-červeně dělený, v horním poli zlatý krácející dvouocasý lev, v dolním poli obrněná paže s taseným mečem, vše stříbrné. Trojnásobné polcení polí hlavního štítu a figury ve 2. a 3. poli zůstaly nezměněné. Tři korunované turnajské přílby. Pravá, s pokrývadly černo-zlatými, nese páva přirozené barvy se zlatou chocholkou a zlatým prstenem v ústech; prostřední, s pokrývadly vpravo černo-zlatými, vlevo červeno-stříbrnými, nese dělené buvolí rohy, pravý modro-zlatě, levý zlatě-modře, mezi nimi zkřížené šipy hroty vzhůru (bez udání tinktury); levá, s pokrývadly červeno-stříbrnými, nese zlatého korunovaného dvouocasého lva.(23) Tak je erb popsán v textu, ale již na pergamentu ke konceptu připojeném je pozměněn. Do středu je vložen červený štítek se stříbrným břevnem.

Hraběcí erb, jak je popsán v konceptu, nebyl v praxi akceptován a do obecného užívání přišla obměněná varianta. Jednalo-li se o úpravu v originále nebo o svévolný návrat k původnímu štítu, nelze s jistotou říci. I zde některá provedení vypouštějí trojnásobné polcení 2. a 3. pole. Předposlední příslušník celého rodu, hrabě Emanuel Petr (1772-1827), užíval na soukromé korespondenci osmibokou pečeť o rozměru 15 x 12 mm bez opisu, která nese francouzský štít pod listovou korunou, v něm kursivou majuskulní monogram EM.(24)

Závěrem lze tedy konstatovat, že četné proměny erbu se netýkají celého rodu, ale náležely třem relativně samostatným větvím a jsou vždy genealogicky a časově podmíněny.

Prameny a literatura:

- (1) Státní ústřední archiv Praha (dále SÚA Praha), Česká dvorská kancelář (dále ČDK), IV., D 1, karton 464 - Michna.
- (2) Sedláček, August: Českomoravská heraldika, II., Praha 1925, s.530 (dále ČMH II.).
- (3) Jde o drobný osmiboký sekret Pavla Michny, dochovaný na nedat. kvitanci. Klenot je po stranách provázen majuskulními literami PM ZW. Archiv Národního muzea (dále ANM), Hlávkova sb. - Michna.
- (4) SÚA Praha, Pozůstalost Augusta von Doerra, karton XIII.
- (5) Kadich, Heinrich: Der mährische Adel. Nürnberg 1899, s.81.

(dále Kadich) V textu pouze onyl v klenotu, zcela chybně kresba na tab.62.

ČMH II., s.530 mylně uvádí potvrzení původního erbu.

- (6) SÚA Praha, Pozůstalost Aug. v. Doerra, kniha XVI., fol.184.
- (7) ANM, Sb. H - Beckyně z Ležan, 1623, 23.4.; tamtéž, z Donína, 1628, 16.9.; tamtéž, Černín, 1629, 5.7.
- (8) ANM, Hlávkova sb. - Michna, 1628.
- (9) ANM, Sb. H - Michna, 1635, 24.4.
- (10) ANM, Sb. H - z Donína, 1639, 8.12.
- (11) SÚA Praha, Pozůstalost Aug. v. Doerra, kniha XVI., fol.209.
- (12) ANM, Sb. F - Libeň, 1632, 13.8.
- (13) ANM, Sb. H - Michna, 1643, 21.11.
- (14) ANM, Hlávkova sb. - Watzenhofen.
- (15) SÚA Praha, Wunschwitzova sb., č.745.
- (16) Kadich, s.82, tab.62.
ČMH II., s.530.
Bačkovský, Rudolf: Bývalá česká šlechta předbělohorská i pobělohorská na svých sídlech v Čechách a na Moravě a ve svých znacích. Praha 1948, s.160.
- (17) ANM, A 1637 III. 12.
- (18) SÚA Praha, ČDK, IV., D 1, karton 464 - Michna.
Při popisu erbu přibližila k miniatuře, neboť znění konceptu mohlo být ještě upravováno.
- (19) SÚA Praha, ČDK, IV., D 1, karton 464 - Michna.
- (20) ANM, Sb. H - Michna, 1665, 28.5. Ovál 19 x 15 mm, bez opisu.
- (21) SÚA Praha, Wunschwitzova sb., č.745.
- (22) Kadich, s.82, tab.62.
Meraviglia, Johann: Der böhmische Adel. Nürnberg 1886, s.148, tab.68. Kresba uvádí na středním štítku knížecí korunu!
ČMH II., s.530.
- (23) SÚA Praha, ČDK, IV., D 1, karton 464 - Michna.
- (24) ANM, Sb. H - Michna, 1626, 21.7.

Seznam ilustrací:

- s. 34 Původní erb Martina Michny z Vacínova /14.8.1589/
- s. 36 Polepšený erb Pavla Jiřího Viléma Michnů z Vacínova při povýšení do rytířského stavu /20.10.1617/
- s. 37 Polepšený erb Pavla a Jiřího Viléma Michnů z Vacínova při povýšení do říšského panského stavu /31.8.1622/

- s. 39 Polepšený erb Pavla Michny z Vacínova při povýšení do říšského hraběcího stavu /20.8.1627/
s. 41 Erb Martina Jaroslava Michny von Weitzenau při jeho povýšení do šlechtického stavu /12.3.1637/
s. 42 Polepšený erb Martina Jaroslava Michny von Weitzenau do panského stavu /6.6.1663/
s. 43 Polepšený erb Martina Viléma, Jana Václava a Václava Ferdinanda Michnů von Weitzenau při povýšení do hraběcího stavu /14.2.1711/

Kresby: Michal Fiala

Das Wappen der Michna z Vacínova /Michna von Weitzenau/

Nach langjähriger Tradition gehört das Familienwappen der Michna z Vacínova zu den am meisten geänderten Wappen. Die Wirklichkeit ist längst nicht so dramatisch und wir sind Zeugen einer tief eingewurzelten Legende. Eine Analyse der irrtümlichen heraldischen Interpretation beweist, dass die zahlreichen Wappenänderungen nicht die Familie als Ganzes, sondern drei relativ selbständige Familienlinien betreffen und dass sie immer genealogisch und zeitlich bedingt sind.

Zusammenfassung von
MUDr. František Lobkowicz

- glosy - poznámky - zprávy - recenze -

Znak Českého Těšína. (K 70. výročí vzniku nového města)

Znak Těšína, historického sídla těšínských knížat, se vyvinul z obrazu městské pečeti, známé sice až z otisku z roku 1406, avšak užívané nepochybně již ve století předcházejícím. Srozumitelná symbolika vyjadřuje zděnými vězení a otevřenou branou opevněné město, případně knížecí hrad, blíže specifikované vodním tokem v jeho úpatí - řekou Olzou a vznášející se orlicí těšínských Piastovců. Erb těšínských knížat - zlatá orlice v modrém poli - také jednoznačně určuje tinktury městského znaku, takže určitou variabilitu je možno pozorovat pouze v případě věží a brán, zobrazovaných někdy ve zlatém provedení, jindy ve stříbrném, a řeky Olzy, zaměňované také omylem za zelený trávník či trojvrší. V uvedené podobě přetrval těšínský městský znak staletí a dočkal se i roku 1920, kdy se začíná psát nová kapitola nejen v dějinách města, ale také v jeho heraldické symbolice. /1/

Již necelý rok po rozhodnutí o rozdělení města mezi Polako a Republiku československou se dostává otázka městského znaku na pořad jednání. Zatímco o legitimnosti převzetí původního znaku, stejně jako názvu, nebylo v případě polské části města, tvořené celým jeho historickým jádrem, pochybností, v české části byla situace složitější. Ta totiž sestávala pouze z bývalých předměstí kolem železničního nádraží a vlastní obec zde bylo třeba teprve konstituovat a nově definovat. V případě městského znaku bylo možno vytvořit a začít užívat zcela novou symboliku nebo se přihlásit ke znaku historickému a snažit se i na české straně zachovat v tomto směru určitou kontinuitu, reprezentující ovšem také svým způsobem pretence na území celého města. Přes lehce předvídatelnou negativní odezvu z polské strany se správní komise Českého Těšína rozhodla pro druhou variantu. Ve své plenární schůzi 7. června 1921 schválily české i německé strany jednohlasně žádost vlády republiky, aby byl Českému Těšínu přiznán statut města a "aby byly městu ponechány městské barvy /červená, žlutá, modrá/ a znak byv. města Těšína". Navíc německé strany požadovaly změnu názvu města na Těšín československý s německým ekvivalentem Teschen Tschechoslowakei. Výpis z usnesení byl spolu s vyobrazením navrhovaného městského znaku zaslán 13. října 1921 ministerstvu vnitra v Praze k rozhodnutí. Tak bylo zahájeno jednání o stanovení československého městského znaku, které se pak protáhlo na celých šest let. /2/

Ministerstvo vnitra reagovalo na žádost až 20. září 1922, a to obsáhlym stanoviskem zpracovaným, jako obvykle v těchto záležitostech, archivem ministerstva vnitra. Městská obec byla vyzvána, aby svou žádost doplnila o popis znaku a přepracovala jeho původní grafický návrh, který byl označen za "heraldicky nepřijatelný", neboť nerespektoval elementární zásady znakové tvorby. Ty byly také ve stanovisku podrobně rozvedeny spolu s přehledem údajů o historickém znaku Těšína ve starších vlastivědných a heraldických publikacích. Je pozoruhodné, že vůbec nebyla zvažována možnost vytvoření znaku zcela nového. /3/

Nově ustavená městská rada Českého Těšína vyhověla žádosti ministerstva vnitra o dva roky později, navíc neústředním způsobem. Dne 13. května 1924 vyslala totiž do Prahy čtyřčlennou deputaci, která v archivu ministerstva vnitra předložila dva sádrové otisky městských pečeti a popis městského znaku opsaný ze známého heraldického kompendia Saurmova. /4/ Současně deputace požádala archiv, aby sám provedl příslušnou heraldickou rešerši a zpracoval vyobrazení znaku Českého Těšína. Tuto ústní žádost pak potvrdila městská rada ještě písemně dne 5. září 1924.

Archiv se ve svém definitivním stanovění podoby československého městského znaku opřel o městem dožaté sádrové odlitky pečeti. Rozhodující byla zvláště větší městská pečeť z roku 1655, která se stala vzorem pro nový návrh. Jeho barevné provedení ověřil archiv osvědčenému spolupracovníkovi, akad. malíři Antonínu Morávkovi. Ten sice dílo odevzdal již 25. října 1924, avšak vyřízení se protáhlo o další dva roky, neboť, jak vyplývá ze sdělení z 18. května 1925, archiv musel soustředit všechny své síly na práci pro reparační komisi v Paříži. Další rok pak trvalo 14. oddělení ministerstva vnitra, než 16. dubna 1926 obvyklým prostřednictvím zemské správy politické v Opavě a okresní správy politické v Českém Těšíně vyrozumělo československou městskou radu o výsledku šetření svého archivu. Součástí tohoto přípisu byl navrhovaný heraldický popis znaku a Morávkova kresba. Městské zastupitelstvo se mělo vyjádřit, zda si přeje konečné schválení znaku v uvedené podobě, případně sdělit své připomínky. Na základě jeho jednohlasného usnesení ze dne

7. května 1926 požádala pak 18. května 1926 městská rada o schválení znaku tak, jak byl archivem ministerstva vnitra zpracován, a to "v době co možno nejkratší". Vyskytla se sice připomínka, že těšínská orlice byla v období vlády knížete Kazimíra II. /1477 - 1526/ korunována, a- však zástupci obce na jejím doplnění do městského znaku netrvali.

Zdálo by se, že již nic nebránilo definitivnímu vyřízení celé zá- ležitosti, avšak uplynulo ještě mnoho vody v řece Olze, než se Český Těšín dočkal schválení své městské symboliky. Během úředního vyřizová- ní formou postupného zasílání od nižší správní instance k vyšší a na- pak se totiž ztratily některé přílohy již objemného spisu, které se pak více než rok hledaly. A tak teprve 1. srpna 1927 povolilo minister- stvo vnitra pod č.j. 28.708/1927-14 na základě § 10, odst.2, zákona 3. 252/1920 Sb. ze dne 30.3.1920 užívání městského znaku Českého Těšína v následující podobě 5/5: "Na modrém štítě stříbrný hrad se dvěma kula- tými věžemi o červených, špičatých střechách; v cimbuří hradní zdi obě věže spojující otevřená brána se zlatým hřebenem; mezi věžemi nade zdi vyznaší se zlatá orlice těšínského knížectví; pod hradem voda řeky Ol- zy". Současné byly schváleny městské barvy, odpovídající tinkturám městského znaku, v pořadí červená - zlatá /žlutá/ - modrá.

V této podobě je znak Českého Těšína užíván doposud. Pro svou shodu se znakem polského Cieszyna zůstal trvalým symbolickým pojítkem politicky a administrativně rozděleného města.

Karel Müller

Poznámky:

- /1/ Literaturu k vývoji znaku města Těšína shrnuje Jiří Čarek, Městské znaky v českých zemích, Praha 1975, s.115, k čemuž připojujeme ještě dílo Mariana Gumowského, Herby riasi polskich, Warszawa 1950, s.153.
- /2/ O jednání ohledně schválení českotěšínského znaku psal pouze Eme- rich Němec ve dvou obsahově takřka shodných článcích: O těšín- ském městském znaku, Zprávy Okresního muzea v Českém Těšíně, říjen 1954; Znak města Českého Těšína, Těšínsko 1970, č.4, s.1-3. Náš příspěvek je zpracován na základě úředních spisů uložených jednak ve Státním oblastním archivu v Opavě, Zemská vláda slezská v Opavě, inv.č.1836, kart.3294, jednak v Okresním archivu v Karvině, Okres- ní úřad Český Těšín, inv.č. 247, kart. 57.
- /3/ Oba články E. Němce /viz pozn.2/ sestávají v podstatě z podrobného parafrázování tohoto stanoviska.
- /4/ Hugo Saurma von Jeltach, Wappenbuch der schlesischen Städte und Städtel, Berlin, 1870, al.338 - 340.
- /5/ V tomto směru je třeba opravit všechnu dosavadní literaturu, která opakuje nesprávný údaj E. Němce z roku 1954, že městský znak Českého Těšína byl schválen výnosem Zemské správy politické v Opavě, č. I-1770/2 ze dne 4.8.1927. Tento výnos však pouze parafrázuje souhlasné stanovisko ministerstva vnitra, do jehož kompetence otáz- ky městských znaků v této době výlučně náležely.

- glosy - poznámky - zprávy - recenze -

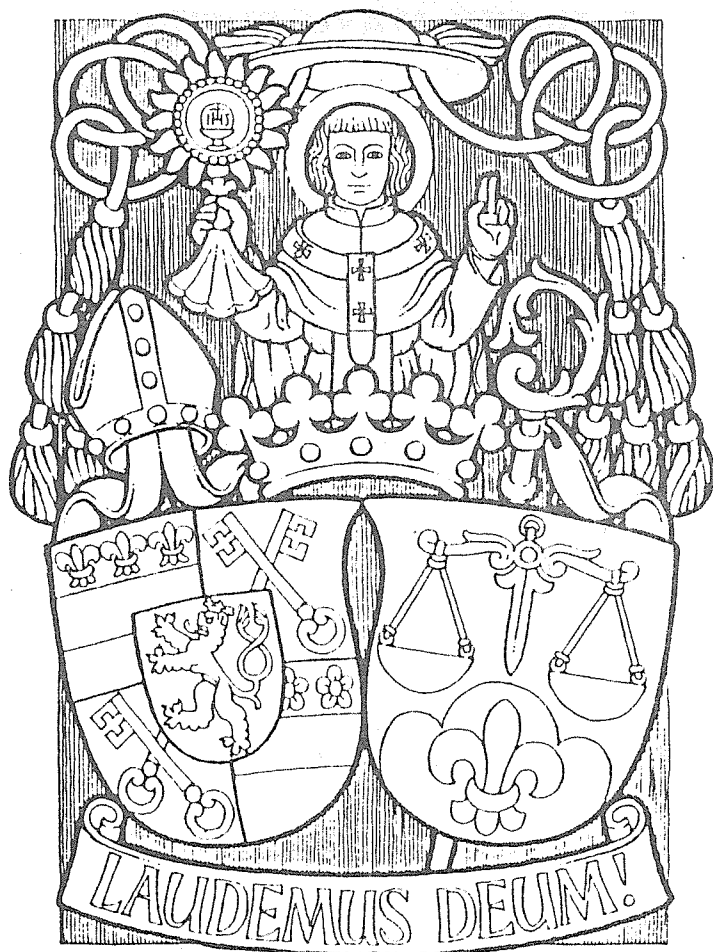
NOVÉ ZNAKY STAVU DUCHOVNÍHO V ČECHÁCH A NA MORAVĚ

Pavel R. Pokorný

K stále živým projevům heraldiky náleží znaky osob duchovních, které je z titulu svého úřadu nadále přijímají a trvale užívají. V důsledku zásadních změn v církevní si- tuaci našich zemí došlo k přijetí řady znaků nově instalo- vaných církevních osobností, které je třeba i v odborném tisku alespoň registrovat, neboť jejich reálné užití je přece jen omezeno na poměrně úzce vymezený okruh. Podávám je zde v chronologickém pořadí podle času jejich přijetí.

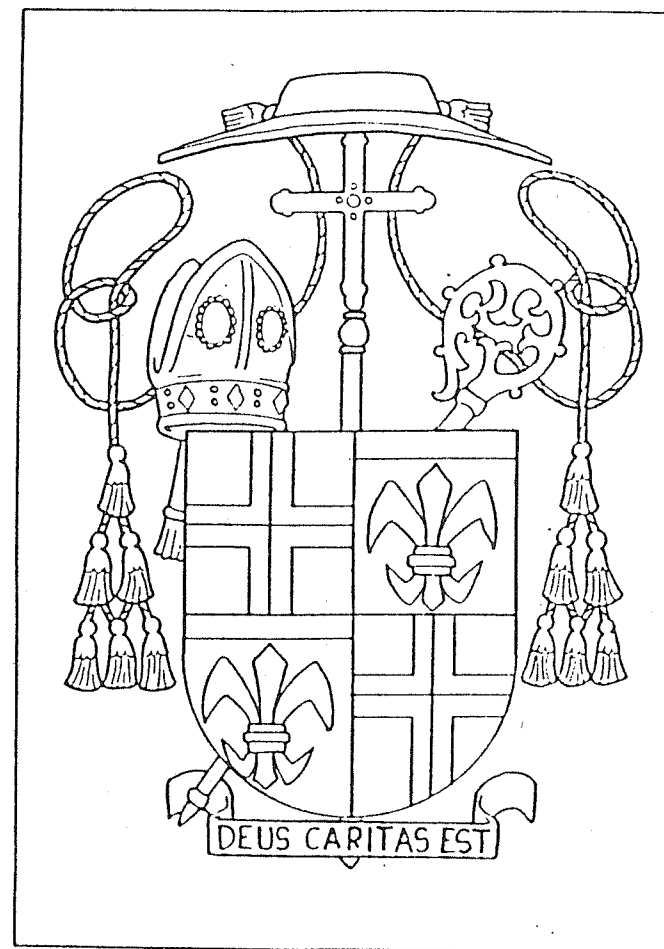
Michael Josef Pojezdný, O Praem. opat strahovský. Narodil se dne 17.7.1943 v Jihlavě a po ukončení teologic- kých studií byl dne 25.6.1967 v Litoměřicích vysvěcen na kněze. Působil v duchovní správě na různých místech brněn- ské diecése. Do premonstrátského řádu vstoupil dne 11.2. 1970 a 19.8. následujícího roku složil řádové sliby. Opatem po léta osiřelé strahovské kanonie byl zvolen dne 29.9.1987 a 30.11. téhož roku přijal v Praze opatskou be- nedikci z rukou Františka kardinála Tomáška. Nadále půso- bil jako administrátor farnosti Osavá Bytýška v okrese Zdar nad Sázavou. Slavnostní instalace se konala v opat- ském chrámu Nanebevzetí Panny Marie na Strahově dne 2.2. 1990. Po svém zvolení přijal tento osobní znak: V modrém štítě zlaté váhy nad černým trojvrším se zlatou lilíí. Osobní znak je sdružen pod společnou korunou, z níž vyrů- stá postava sv. Norberta, se znakem klášterním. Tím je od konce 17. stol. čtvrcený štít s červeným středním štítkem, který nese českého lva. V 1. a 4. černém poli zlaté břevno, nad ním v 1. poli tři zlaté lilie, ve 4. poli tři stříbrné růže. Ve 2. a 3. modrém poli dva zlaté zkřížené, vzhůru obrácené klíče. Nad pravým štítem mitra, nad levým dovnitř otočená berla. Devisa LAUDEMUS DEUM (Chvalme Boha). Vše převýšeno bílým kloboukem se šesti stěpací po každé straně. Pro osobní znak byly zvoleny atributy řádového i křesťní- ho patrona: váhy - archanděl Michael, lilie - sv. Josef.

ThDr. Josef Koukl, biskup litoměřický. Narodil se dne 8.11.1926 v Brně. Po studiích na teologic- ké fakultě v Praze byl zde dne 23.4.1950 vysvěcen na kně- ze. Pastoračně působil na několika místech, nejdéle v Kladrubech u Stříbra v letech 1958-1970. V následujících pěti letech působil jako spirituál semináře v Litoměřicích a konečně jako pedagog bohoslovecké fakulty. V letech 1987 -1989 byl současně i kanovníkem kolegiální kapituly u

Všech svatých na Pražském hradě. Sídelním biskupem litoměřickým byl jmenován dne 26.7.1989 a 27.8. téhož roku přijal z rukou Františka kardinála Tomáška v litoměřické katedrále biskupské svěcení. Spolusvětiteli byli Francesco Colasuonno, apoštolský nuncius se zvláštním posláním a pražský světící biskup Jan Lebeda. Současně byl též intronisován a kanonického řízení diecése se ujal dne 28.8. 1989.

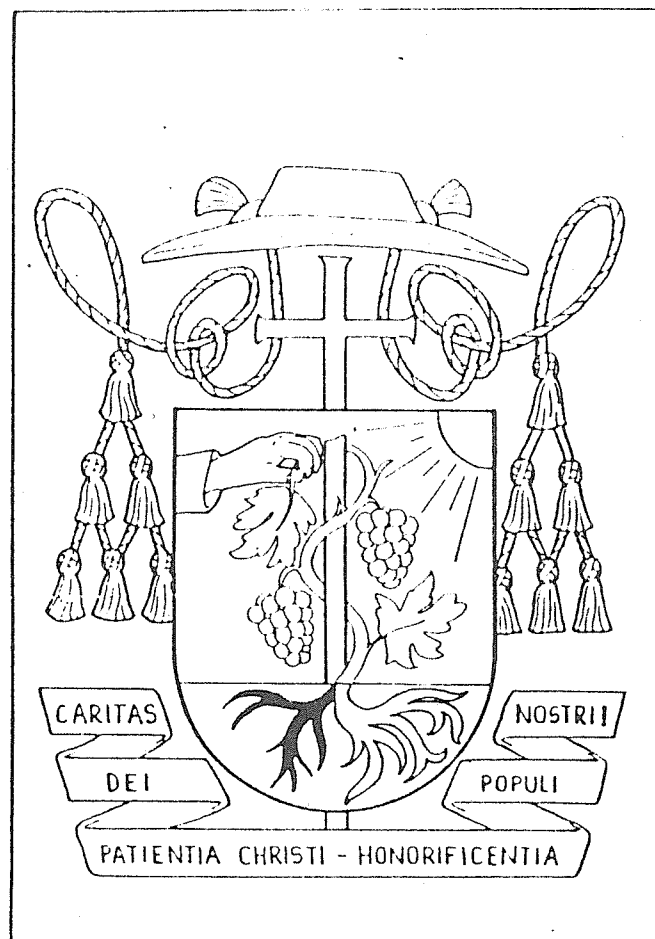
Biskupovým znakem je čtvrcený štít. V 1. a 4. modrém poli je stříbrně a červeně čtvrcený heraldický kříž - znak diecése. Ve 2. a 3. červeném poli pod stříbrnou zúženou hlavou

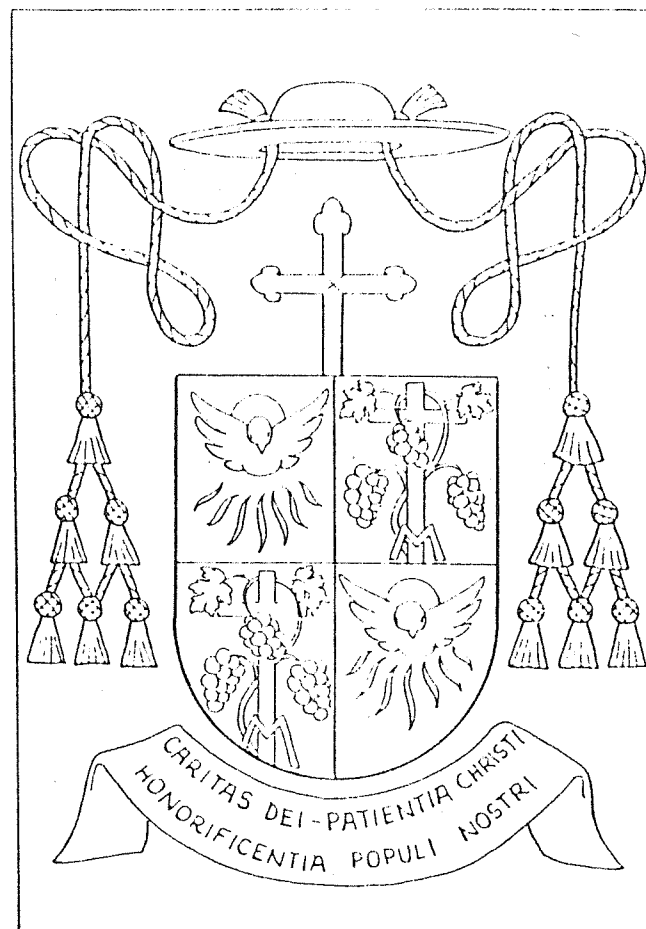
vou stříbrná lilie. Za štítem latinský kříž provázený vpravo mitrou, vlevo dovnitř otočenou berlou. Devisa DEUS CARITAS EST (Bůh je láska). Vše převýšeno zeleným biskupským kloboukem.

Diecéšní znak určil při nastoupení úřadu v roce 1947 biskup Štěpán Trochta.

Stříbrná hlava ve znaku osobním je odvozena z městského znaku Brna, biskupova rodiště; lilie je atributem křesťanského patrona a zároveň připomíná i Kladruby u Stříbra, místo dlouholetého působení.

ThLic. Karel Otčenášek, biskup královéhradecký. Narodil se dne 13.4.1920 v Českém Meziříčí, okres Rychnov nad Kněžnou. Po teologických studiích na lateránské universitě byl dne 17.3.1945 v Římě vysvěcen na kněze. Po návratu do vlasti a po čtyřleté pastorači byl jmenován vicerektorem diecévního semináře. Titulárním biskupem chersonským byl jmenován dne 3.3.1950 a 30.4. téhož roku byl biskupem Mořicem Píchou tajně vysvěcen v Hradci Králové. Po zrušení semináře v létě roku 1950 krátce působil jako duchovní ve Vrchlabí. Od 12.7.1951 byl internován v Želivě, 11.11.1954 zatčen a 29.12. téhož roku odsouzen k 13 letům vězení. Amnestován byl v roce 1962. Tři roky pracoval v

civilním zaměstnání a od roku 1965 opět v pastorači jako správce farnosti v Ústí nad Labem - Trmicích. Již od 24. 11.1956 byl de iure apoštolským administrátorem hradeckého biskupství. Úřad však nemohl vykonávat a správu diecése vedli kapitulní vikáři. Sídlním biskupem královéhradeckým byl jmenován dne 21.12.1989 a 27.1.1990 byl intronisován v hradecké katedrále za účasti pana prezidenta Václava Havla. Definitivní osobní znak přijal jako administrátor až koncem roku 1989:

Ve stříbrném štítě obepíná zelený vinný keř se dvěma modrými hrozy kůl přirozené barvy. V zelené patě štítu rozvětvené kořeny, vpravo černé, vlevo stříbrné. Z pravého

okraje štítu vyniká zlatá ruka, přidržující révu, z levého horního rohu září zlaté slunce. Za štítem je vztyčen latinský kříž. Devise CARITAS DEI PATIENTIA CHRISTI HONORIFICENTIA POPULI NOSTRI (Láska Boží, trpělivost Kristova, čest našeho lidu). Vše převýšeno zeleným biskupským kloboukem.

Kořeny symbolisují věčný spor dobra se zlem, ruka pomoc Boží a slunce Ducha svatého.

Při jmenování sídelním biskupem pozměnil znak takto: Čtverošíť. V 1. a 4. červeném poli vzlétající holubice Ducha svatého se zlatou zbrojí a svatozáří, od ní dolů vybíhá vějířovitě sedm plamenných jazyků - znak diecése. Ve 2. a 3. modrém poli obepíná zelený vinný keř se třemi zlatými hrozný (1-2) zlatý kůl ve tvaru latinského kříže, u jeho paty stříbrná litera M. Za štítem vztyčen latinský kříž. Devise CARITAS DEI PATIENTIA CHRISTI HONORIFICENTIA POPULI NOSTRI. Vše převýšeno biskupským kloboukem. Zvolený motiv vyjadřuje oporu plodného života v Kristově kříži skrze Marii.

ThDr. František Vaňák, arcibiskup olomoucký.

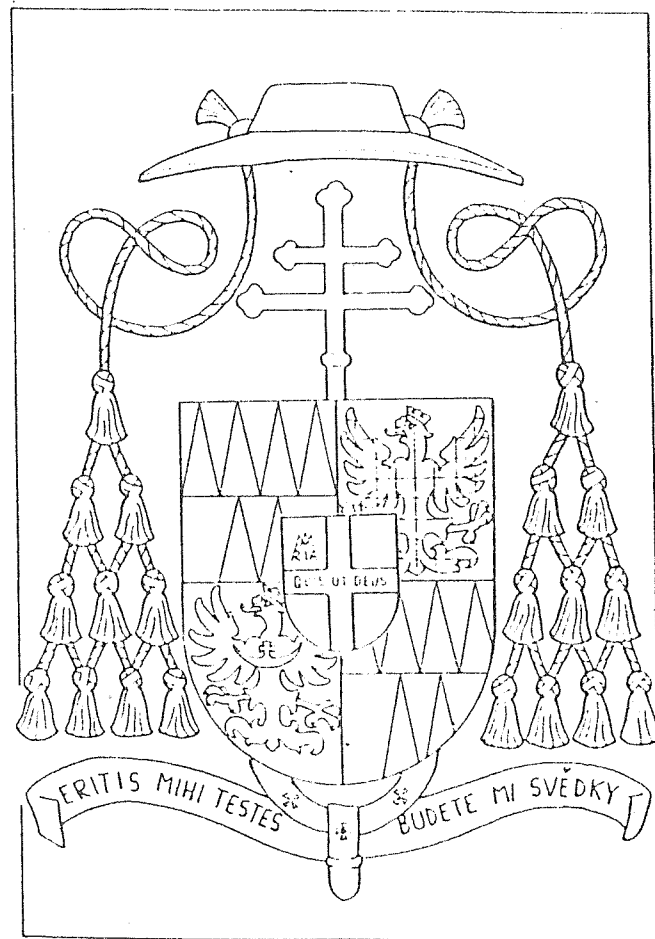
Narodil se dne 28.6.1916 ve Vojtěchově, okres Olomouc. Po studiích teologie v Olomouci byl zde dne 5.6.1941 vysvěcen na kněze. Působil ve Frenštátě pod Radhoštěm, u sv. Michala v Olomouci a od roku 1951 až do svého jmenování v Rýmařově. Od roku 1964 stál v čele diecésního církevního soudu. Dne 26.7.1989 byl jmenován titulárním biskupem asurským a apoštolským administrátorem olomoucké arcidiecése. O měsíc později, dne 26.8.1989, přijal biskupské svěcení z rukou pražského světícího biskupa ThDr. Antonína Lišky. Spolusvětiteli byli Francesco Colasuonno, apoštolský nuncius se zvláštním posláním a Ján Sokol, jmenovaný arcibiskup trnavský. Arcibiskupem olomouckým byl jmenován dne 21.12.1989 a v sobotu dne 17.3.1990 slavnostně introjsován v katedrále sv. Václava.

Čtvercový štít se středním štítkem. Ten je červeně a modře čtvercěn stříbrným heraldickým křížem s černým nápisem QUIS UT DEUS (Kdo jako Bůh) na jeho příčném rameni. V pravé horní čtvrti stříbrný monogram MARIA.

V 1. a 4. červeném poli hlavního štítu šest stříbrných kuželů (4+2), ve 2. modrém poli moravská orlice a ve 3. zlatém poli slezská orlice. Za štítem vztyčen patriarchální kříž, u paty palium. Devise + ERITIS MIHI TESTES + BUDETE MI SVĚDKY + . Vše převýšeno zeleným arcibiskupským kloboukem.

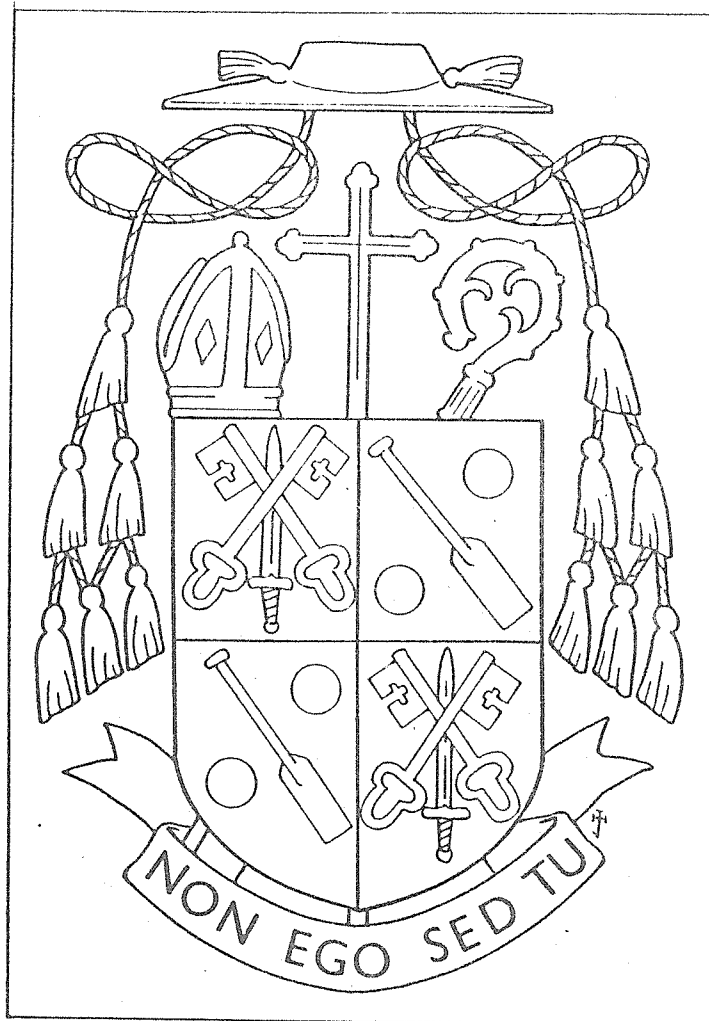
Hlavní štít je znakem olomoucké arcidiecése, jak byl upraven v roce 1978 po přivtělení území bývalé apoštolské administratury českotěšínské.

Kříž s nápisem QUIS UT DEUS, který je převedením hebrejského MI KA EL, představuje archanděla Michaela, červená barva má připomínat stigmata sv. Františka, modrá a monogram jsou výrazem mariánské úcty nositele.

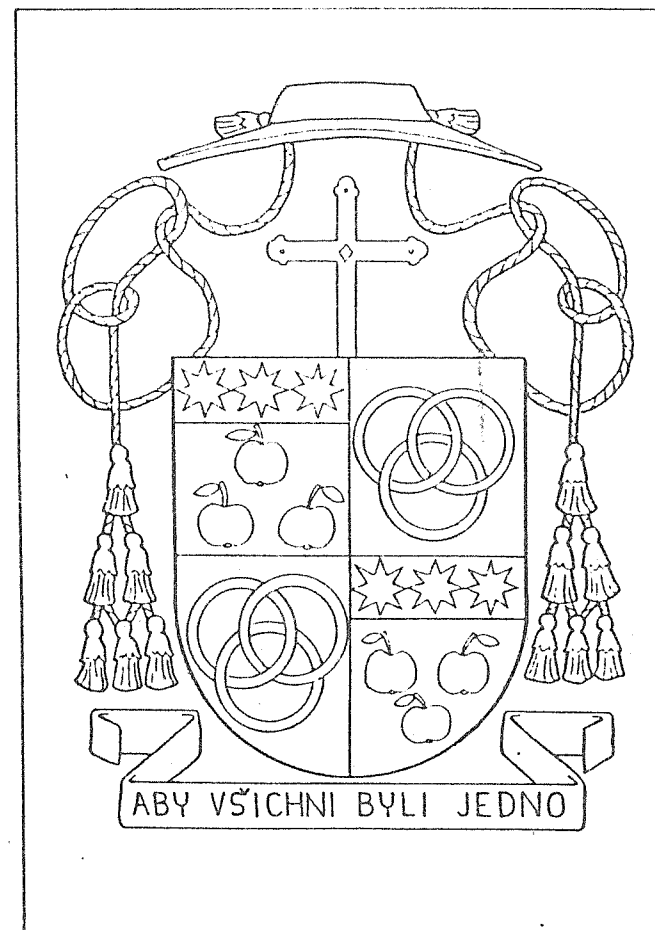

ThLic. Vojtěch Cikrle, biskup brněnský.

Narodil se dne 20.8.1946 v Brně - Bosonohách. Pracoval v dělnických profesích a při zaměstnání dosáhl maturity. Studia na Českém vysokém učení technickém nedokončil a po ukončení vojenské služby vstoupil na bohosloveckou fakultu. Na kněze byl vysvěcen dne 27.6.1976 v Brně. Působil na různých místech v rodné diecési. Od roku 1982 do roku 1987 byl prefektem 5. ročníku semináře v Litoměřicích, současně přednášel na bohoslovecké fakultě církevní zpěv. Poté se stal rektorem litoměřického semináře. Sídelním biskupem brněnským byl jmenován dne 14.2.1990. Biskupské svěcení přijal dne 31.3.1990 z rukou olomouckého metropo-

lity Františka Vaňáka. Spolusvětiteli byli vídeňský arcibiskup Hermann Hans kardinál Groer a litoměřický biskup Josef Koukl. Dnem svěcení a intronisace převzal i správu diecése, která po 18 letech má opět svého biskupa. Čtvrcený štít. V 1. a 4. černém poli vztyčený stříbrný meč s červenou rukojetí, přeložený dvěma zlatými vzhůru postavenými klíči. Ve 2. a 3. modrém poli kosmé stříbrné veslo, provázené dvěma zlatými byzantiny. Za štítem vztyčen latinský kříž, provázený vpravo mitrou, vlevo dovnitř

otočenou berlou. Devisa NON EGO SED TU (Ne já ale Ty). Vše převyšeno biskupským kloboukem. Diecéšní znak určil v roce 1946 biskup Karel Skoupý. V osobním znaku atributy křesťanského patrona sv. Vojtěcha - veslo je hlavní světcův atribut, zlatem byly vykoupeny jeho ostatky.

PhDr. Miloslav Vlk, biskup českobudějovický. Narodil se dne 17.5.1932 v Lišnici, okres Písek. Na filosofické fakultě University Karlovy vystudoval archivnictví a krátce pracoval jako archivář. Po teologických studiích byl dne 1.6.1968 vysvěcen na kněze v Českých Budějovicích.

V letech 1968-1971 byl sekretářem sídelního biskupa, poté působil v pastoraci. Od 1.10.1978 do 31.12.1988 mu byl od-
 nat státní souhlas a pracoval v civilním zaměstnání. Na
 počátku loňského roku se mohl znovu vrátit k duchovní čin-
 nosti, naposledy jako farář v Čachrově, okres Klatovy.
 Sídelním biskupem českobudějovickým byl jmenován dne 14.
 2.1990 a biskupské svěcení přijal dne 31.3. téhož roku z
 rukou pražského světícího biskupa Antonína Lišky. Spolu-
 světiteli byli trnavský metropolita Ján Sokol a Franz Žák,
 biskup diecése St. Pölten v Rakousku. Dnem svěcení a in-
 tronisace převzal kanonicky i správu biskupství, které po
 18 letech bylo znovu obsazeno.

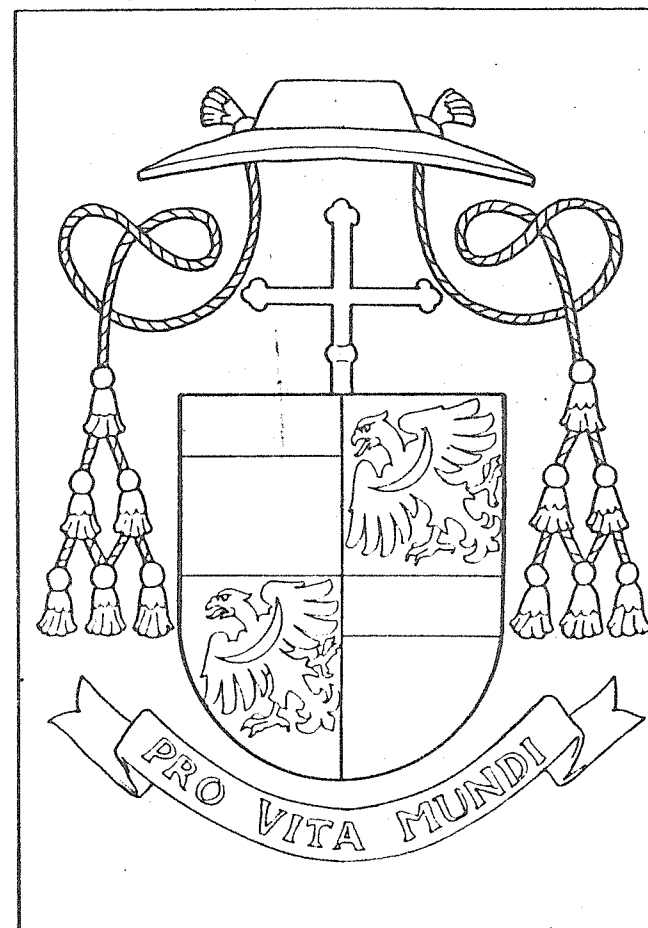
Čtvrcený štít. V 1. a 4. černém poli pod stříbrnou hlavou
 se třemi zlatými osmihrotými hvězdami jsou tři zlatá ja-
 blka s lístky na stopkách (1-2). Ve 2. a 3. modrém poli
 tři stříbrné prostupující se kruhy (2-1) se zlatou společ-
 nou výsečí. Za štítem vztyčen latinský kříž. Devisa ABY
 VŠICHNI BYLI JEDNO. Vše převyšeno biskupským kloboukem.
 Znak diecése byl přijat v roce 1983. Osobní pole je vyjá-
 dřením jednoty, jejímž středem je Kristus a zároveň i sym-
 bolem mezinárodního hnutí Focolare.

Václav František Lobkowicz O.Praem., světící biskup.
 Narodil se 5. ledna 1948 v Plzni jako druhý syn Jaroslava
 Lobkowicze a Gabriely rozené Korff Schmissing Kerksenbrock.
 Po maturitě v r. 1966 studoval rok na filozofické fakultě
 v Praze a po té přestoupil na bohosloveckou fakultu v Li-
 toměřicích. Ještě jako klerik vstoupil dne 21.10. 1968 do
 premostrátského řádu a 10.8. 1972 složil řádové sliby.
 Kněžské svěcení přijal v Praze 15. srpna téhož roku. Po ab-
 solvování dvouleté vojenské služby nedostal státní souhlas
 a teprve v r. 1975 směl nastoupit do pastorece. Působil
 na několika místech severní Moravy a Slezska, naposledy ja-
 ko administrátor v Ostravě-Mariánských Horách /1984-1990/.
 Titulárním biskupem catabitanským s určením pro pražskou
 arcidiecézi byl jmenován 17. března 1990 a 7. dubna byl
 v pražské katedrále vysvěcen. Světiteli byli František
 kardinál Tomášek, arcibiskup, Jan Lebeda a Antonín Liška,
 světící biskupové.

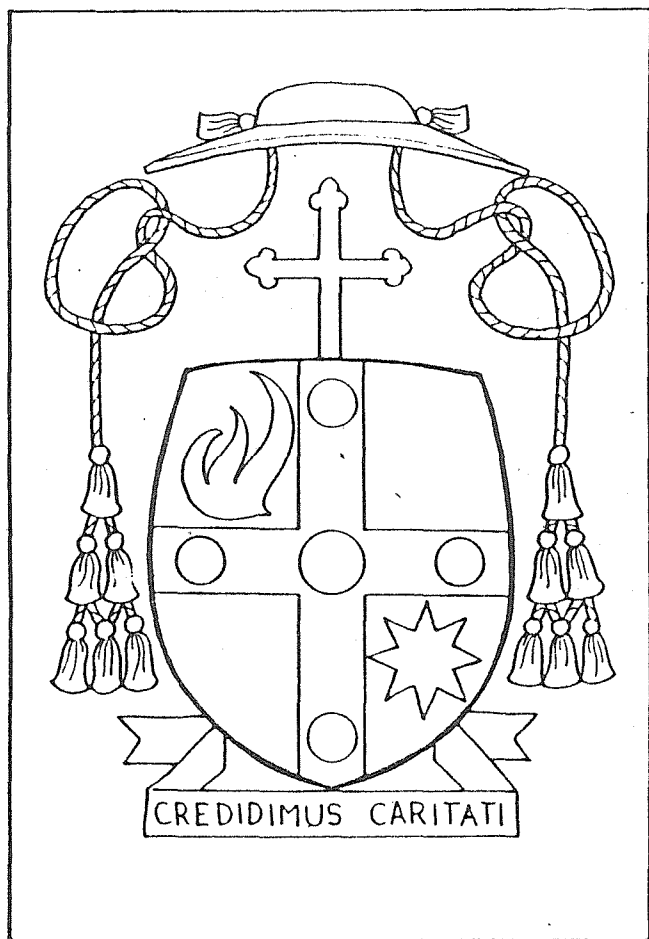
Čtvrcený štít. 1. a 4. pole stříbrné pod červenou hlavou,
 ve 2. a 3. stříbrném poli kosmo černá, zlatě ozbrojená or-
 lice se zlatým perisoniem na hrudi. Za štítem latinský
 kříž. Devisa: PRO VITA MUNDI /= Za života světa/. Vše pře-
 vyšeno biskupským kloboukem.

František Radkovský, světící biskup.
 Narodil se 3. října 1939 v Třešti /o. Jihlava/. Vystudoval
 matematickofyzikální fakultu, absolvoval dvouletou vojens-
 kou službu a v letech 1964 až 1966 pracoval jako matema-
 tický statistik. Po té vstoupil do semináře a po ukončení

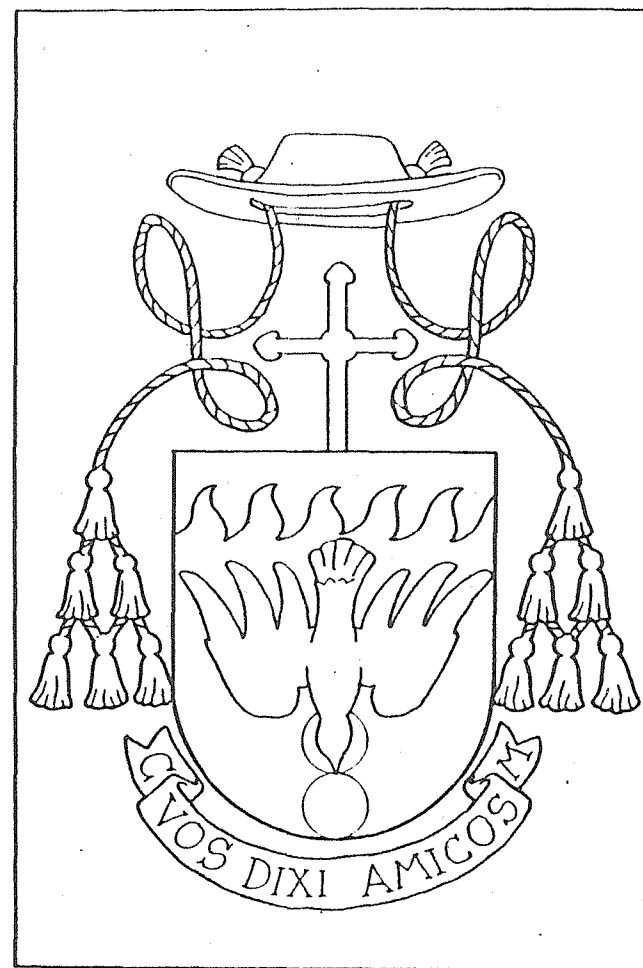
teologických studií byl 27. června 1970 v Praze vysvěcen
 na kněze. Po vysvěcení působil jako kaplan v Mariánských
 Lázních a v letech 1972 až 1990 jako správce farnosti Po-
 výšení sv. Kříže ve Františkových Lázních. Titulárním bis-
 kupem aggarským s určením pro pražskou arcidiecézi jmeno-
 ván 17. března 1990 a svěcení přijal 7. dubna v Praze.
 Světiteli byli František kardinál Tomášek, Jan Lebeda a
 Antonín Liška.

V modrém poli zlatý heraldický kříž posázený pěti červený-
 mi kameny. V pravé horní čtvrti štítu zlatý plamen, v levé
 spodní čtvrti stříbrná osmihrotá hvězda. Za štítem latin-
 ský kříž. Devisa: CREDIDIMUS CARITATI /= Uvěřili jsme

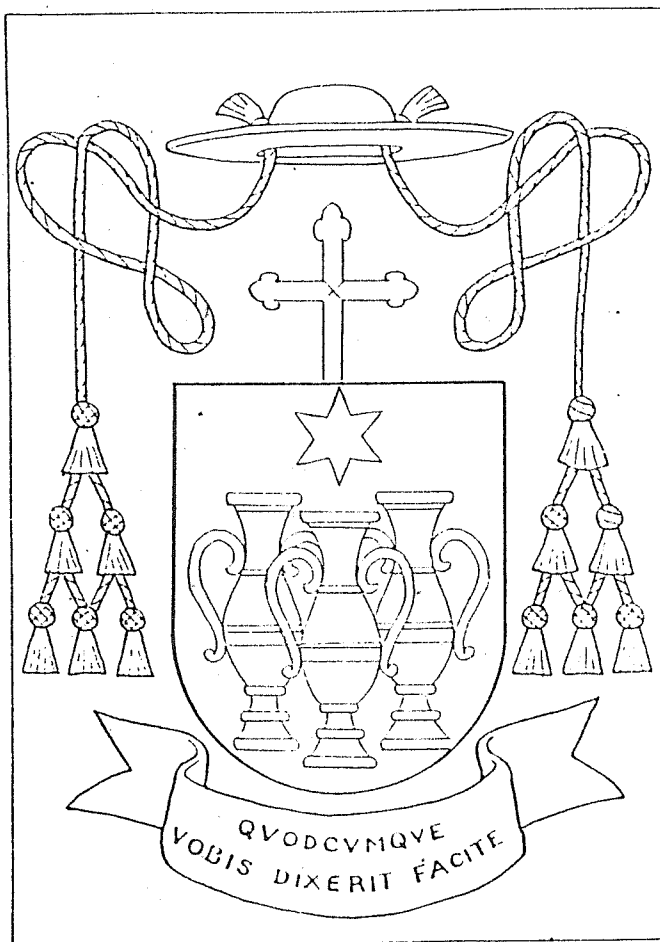

v lásku/. Vše převyšeno biskupským kloboukem. Kříž s kameny představuje trpícího a oslaveného Krista a zároveň patrocinium farností ve Františkových Lázních. Plamen je výrazem spalující lásky a hvězda atributem Mariánským.

Josef Hrdlička, světitel biskup
Narodil se 19. ledna 1942 ve Velkých Opatovicích /o. Blansko/. Po ukončení střední školy pracoval osm let jako pomocný dělník. Teprve v r. 1968 mohl vstoupit na bohosloveckou fakultu v Litoměřicích a později v Olomouci. Na kněze byl zde vysvěcen 1. června 1972. Pastoračně působil na různých

ných místech severní Moravy, naposled jako administrátor v Liptani o. Bruntál /1986 - 1990/. Titulárním biskupem thunudrumským s určením pro olomouckou arcidiecézi jmenován 17. března 1990 a biskupské svěcení přijal v katedrále sv. Václava 7. dubna. Světiteli byli František Vanák, Karel Otčenášek a Vojtěch Cikrle. Pod zlatou, plamenným řezem oddělenou hlavou, v červeném poli stříbrná slétající holubice Ducha sv. držící v zobáku zlatou hostii. Za štítem latinský kříž. Devisa: VOS DIXI AMICOS /= Nazval jsem vás přáteli/ mezi literami C M /= sv. Cyril a Metoděj/.

Zvolené symboly vyjadřují požár Ducha sv., kterého je třeba tomuto světu - vstřícné prolnutí Ducha sv. a planoucích srdcí.

Jan Graubner, světící biskup.
Narodil se v Brně 29. srpna 1948. Po maturitě pracoval rok jako dělník a teprve potom byl přijat na bohosloveckou fakultu. Na kněze byl vysvěcen v Olomouci 13. června 1973. Po krátkém kaplanování ve Zlíně absolvoval dvouletou vojenskou službu. Dále pak působil na několika místech jihovýchodní Moravy, naposledy jako farář ve Vizovicích o. Zlín /1982 - 1990/. Titulárním biskupem thagorským s určením

pro olomouckou arcidiecézi jmenován 17. března 1990 a biskupské svěcení přijal z rukou Františka Vaňáka za asistence Karla Otčenáška a Vojtěcha Cikrleho v Olomouci 7. dubna. V modrém štítě tři zlaté amfory /jedna před dvěma/ převýšené stříbrnou hvězdou. Za štítem latinský kříž. Devíza: QVODCVMQVE VOBIS DIXERIT FACITE /- Cokoli vám řekne, učiňte/. Vše převýšeno biskupským kloboukem. Symboly a devíza připomínají Mariina slova v Káni Galilejské.

Seznam ilustrací:

- s.50 Michael Josef Pojezdny, O.Praemm., opat strahovský
- s.51 ThDr. Josef Koukl, biskup litoměřický
- s.52 ThLic. Karel Otčenášek, biskup královehradecký /osobní znak z roku 1989/
- s.53 ThLic. Karel Otčenášek, biskup královehradecký /znak při jmenování sídelním biskupem/
- s.55 ThDr. František Vaňák, arcibiskup olomoucký
- s.56 ThLic. Vojtěch Cikrle, biskup brněnský
- s.57 Ph.D. Miloslav Vlk, biskup českobudějovický
- s.59 Václav František Lobkowicz, O.Praem., světící biskup pražský
- s.60 František Radkovský, světící biskup pražský
- s.61 Josef Hrdlička, světící biskup olomoucký
- s.62 Jan Graubner, světící biskup olomoucký

Kresby: Zázrad J.K. Čech /s.50/
Jiří Hanáček /ostatní/

Neue Wappen des geistlichen Standes in Böhmen und Mähren

Der Artikel bringt Bilder und Beschreibungen neu aufgenommenen Wappen der katholischen Hierarchie in den Jahren 1987-1990. Es handelt sich um: Michael Josef Pojezdny, Abt des Prämonstratenser-Klosters in Prag-Strahov, Josef Koukl, Bischof von Litoměřice /Leitmeritz/, Karel Otčenášek, Bischof von Hradec Králové /Königgrätz/, František Vaňák, Erzbischof von Olomouc /Olmütz/, Vojtěch Cikrle, Bischof von Brno /Brünn/, Miloslav Vlk, Bischof von České Budějovice /Budweis/, Václav František Lobkowicz O.Praem., Weihbischof von Prag, František Radkovský, Weihbischof von Prag, Josef Hrdlička, Weihbischof von Olomouc /Olmütz/ und Jan Graubner, Weihbischof von Olomouc /Olmütz/. Die Wappenbe-

schreibung wird durch kurze Lebensläufe ergänzt.

Zusammenfassung von
MUDr. František Lobkowicz

- glosy - poznámky - zprávy - recenze -

O. Brachtel, P. Rožmberský, V. Švábek
Náhrobní kameny na Sušicku, Sušice, Muzeum Šumavy 1990, 64 s.

Rostoucí zájem o funerální památky sice přinesl již několik zpracování, ale většinou se dosud jednalo o výběrovou dokumentaci pohřebišť velkých měst, případně jednotlivých sakrálních objektů. Zde jsme prakticky poprvé svědky pokusu o zpracování uceleného regionu. Ten je vyznačen územím bývalého politického okresu Sušice tak, jak existoval k roku 1930. Pod pojmem náhrobní kámen chápou autoři kamenné náhrobníky a epitafy. Stranou ponechávají epitafy malované a architektonické či sochařské náhrobky. Práce je koncipována jako katalog a zachycuje sto padesát dvě památky z období od 14. století do roku 1800. Soupis je řazen abecedně podle lokalit označených místním jménem a patronátem příslušného kostela. Záznam tvoří pořadové číslo, jméno pohřbeného, materiál a rozměry. Po těchto základních údajích následuje text opisu nebo nápisu s vyznačením nečitelných či poškozených míst. Závěrečná poznámka se obvykle týká stavu památky a případného zpřesnění předcházejících údajů. Část náhrobníků je vyobrazena zbožnými nákresey, pořízenými na podkladě fotodokumentace. Vedle starší literatury je z méně známých pramenů využito zejména materiálu Wunschwitzovy genealogické sbírky Státního ústředního archivu v Praze. Cenné jsou i polohopisné nákresey, které dokumentují dnešní umístění popisovaných kamenů.

Přesto, že jde o práci nesporně pozoruhodnou, je třeba vyslovit k ní i některé zásadní výhrady. Autoři zcela porušili i základní údaje o písmu, chybějí překlady cizojazyčných textů a přes opakované ujištění, že bylo přihlédnuto k prosopografii, i tu zde marně hledáme. V žádném případě za ni nelze považovat jméno pohřbeného s datem úmrtí. Ale ani zde není vždy jasně odlišeno komu náhrobní kámen náleží. Např. u č. 14 je uvedeno, že kámen kryje hrobku Schumannů a Dejmů ze Stříteže. Obrýsy erbu však jednoznačně naznačují erb Schumannský a zcela pomínuty zůstaly štíty čtyřkoutního vývodu /stejně jako u č. 39/. Naopak u č. 120 je jako zemřelý uveden pouze Adam Voprcha z Uračova, ač nápis i erby svědčí o pohřbu manželského páru.

V úvodu je sice konstatováno, že práce má sloužit mimo jiné i heraldikům a heraldická výzdoba byla prý i jedním z kritérií výběru ilustrací, ale i zde došel záměr pouze dílčí realizace. Erby nejsou vůbec popsány a zcela už chybí srovnání s literaturou s upozorněním na případné varianty. Texty nápisů či opisů jsou velmi často doplněny podle starší literatury a není zřejmý jejich srovnávací stav. Kresby jsou jen schematickými nákresey a textovou složku zcela pomíjejí. Jejich pečlivější provedení bylo na místě zejména tehdy, nebylo-li již možné použít přímo fotodokumentace. Lze si tedy jen přát, aby další části připravovaného katalogu náhrobníků okresu Klatovy byly skutečně zpracovány tak, jak si sami autoři předsevzali a mohly skutečně sloužit i heraldikům

FRP

HŘEBÍKY A JEJICH MÍSTO V CECHOVNÍ SYMBOLICE

Jaroslav Jásek

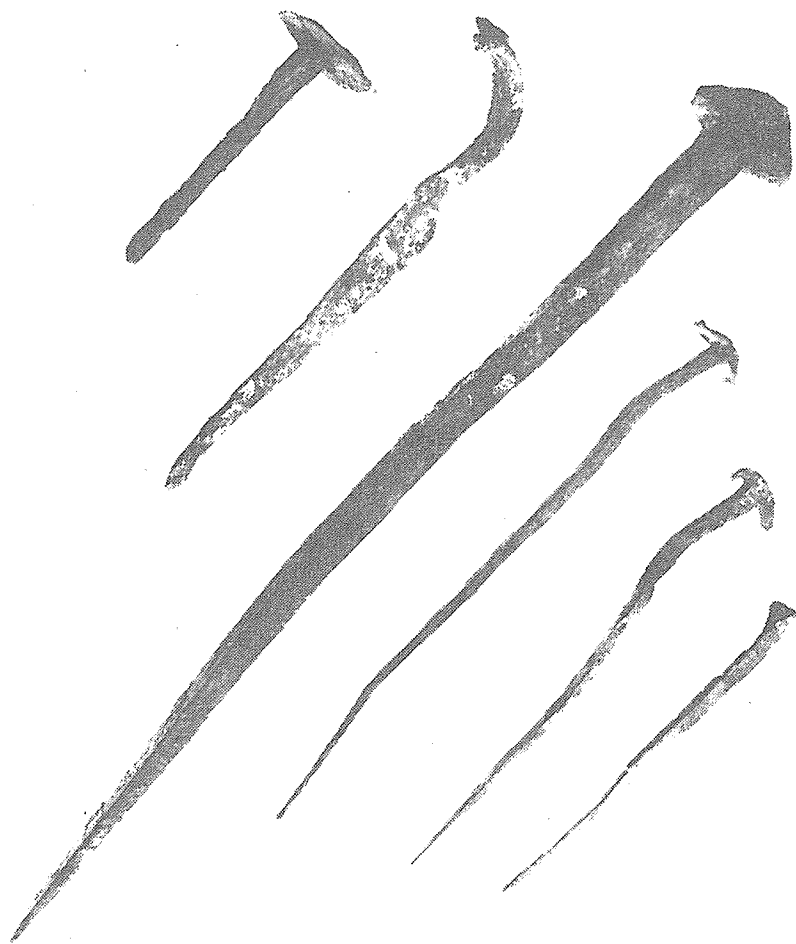
Motto:

Vy kováři umounění
čekáte na neděli.
Když přijde neděle,
píjete vesele.
Uděláte jeden hic
a v korbě není nic.
Žádný neví jako já,
zač kováři pijou.
Ze starého železa,
nové cvočky bijou. (1)

Hřebíky i jejich "technologické příbuzné" cvočky a jehly považujeme za věc zcela běžnou, obyčejnou, snadno dostupnou a použitelnou. Tato samozřejmost v nás vyvolává přirozené podcenění existence věci tak všední, takže si málokdy uvědomíme univerzálnost, všestrannost a všudypřítomnost tohoto předmětu. Je tomu tak dnes stejně jako před staletími.

V době přímé výroby železa vyráběli železné zboží, ke kterému hřebíky bezesporu patřily, většinou pouze měšťtí a vesničtí kováři. Hamerníci se touto činností zabývali jen výjimečně, protože jejich postavení v technologii zpracování železa bylo na počátku výrobního procesu. V hamrech se vykovával základní tvar železa, ať už to bylo železo ploché - "šín" nebo tyčové - "štáf". Hmotnost "šínu" byla v 16. stol. asi 2 - 2,5 kg. Oba druhy polotovárů, "šín" i "štáf", se vážily a prodávaly na svazky. Dalším výchozím materiálem byly plech a drát. Flechy se u nás vykovávaly původně ručně, a jelikož se s plechaři setkáváme zřídka, je možné, že se plech většinou do Čech dovážel. I drát se u nás vyráběl pouze v malém množství. Výrobní postup drátníků byl celkem jednoduchý. Nejprve se "vytáhl" drát asi 5 mm silný a ten se dále protahoval ručně různými otvory v ocelové desce na požadovaný profil. Drátník při výrobě seděl na houpačce, závěsné sedačce a při každém zhoupnutí vytáhl 25 - 30 cm drátu. Takto vzniklý hrubý drát se protáhnul ještě jednou a současně se navínil na vřeteno, takže nebylo potřeba použít kleští. (2) Dobrý drát byl předpokladem úspěšné výroby hřebíků.

Ve větších městech se zpracování železa již poměrně brzo členilo podle druhů výrobků na množství příbuzných oborů, např. na kovářství, zbrojířství, zámečnictví apod.

V sortimentu výrobků kovářů lze objevit mimo různé druhy sekyr, kleští, kladiv, pil, motyk, lopat, radlic, srpů, pánví a kotlíků i mnoho druhů hřebíků. (3) Z jejich velkého množství připomeneme alespoň hřebíky hlavaté, latové, šindelové či skřídlené. Výroba železného zboží se označovala jako "kovářské dílo bílé" na rozdíl od "kovářského díla černého", což bylo kování koní a vozů. (4)

Technologie hromadné výroby hřebíků nebyla složitá ale dosti pracná. Hřebíky se vyráběly z dobrého železa tak, že se vykoval nejprve drát příslušného profilu, pokud to již dříve neudělali drátníci. Z tohoto drátu se

dlátem vysekávaly jednotlivé kusy, které se stavěly do prohlubně kovačiny a vykovala se hlava. Výroba vyžadovala velkou řemeslnou rutinu, protože např. k vykování jednoho ševcovského hřebíku bylo třeba 27 úderů kladiva. (5)

Z uvedeného je patrné, že velký sortiment kovářského zboží vybízel velmi brzy k řemeslné specializaci. Mohlo dojít ke stálému oddělení určité profese, nebo i k oddělení konjunkturálního. Nabízí se otázka, zda zrovna hřebíkáři se na čas neoddělili od kovářů, zejména v době přechodného stavebního ruchu v té či oné lokalitě. Vždyť velké množství hřebíků bylo zapotřebí pro spojování dřeva, které bylo jak základním stavebním materiálem, tak i hmotou pro výrobu náčiní, nástrojů i strojů. (6) Je proto možno tvrdit, že hřebíkář či hřebíčník byl kovářem specializovaným na výrobu hřebů a hřebíků, cvočkař pak hřebíkář specializovaný na výrobu cvočků, stejně jako jehlář byl hřebíkář-specialista na výrobu jehel. (7) Pracovní postup se odlišoval hlavně přesností vykonané práce.

Historických zpráv o bohatém řemesle kovářském se dochovalo velké množství, zatímco o hřebíkářích a cvočkařích je množství zpráv téměř mizivé. Tento fakt potvrzuje i Zikmund Winter: "Hřebíčníci a cvočkaři vyvinuli se jakožto specialisté z kovářů již v době lucemburské, ale poněvadž kovář každý měl hřebovnu a dělal hřebíky, nelákala produkce hřebů k cílé specializaci, hřebíčníkům bylo poskovnu. Spíše drželi se řemesla jemnější hřebíčníci čili cvočkaři. V měšťanství Starého města vstoupilo za celé XVI. století 10 cvočkařů (samí Němci, první r. 1535), na Novém městě 4, z nichž první r. 1540 byl Čech, ostatní Němci. Cvočkaři bývali v cechu platněřském. K samostatnosti zmohli se cvočkaři v Praze po třicetileté vojně roku 1659." (8)

V Praze bylo do r. 1419 zaznamenáno pět hřebíkářů (9) a v 15. století "v pramenech zapsán hřebíčník zřídka kdy který". (10)

Výroba hřebíků pro běžnou potřebu byla stále v rukou kovářů, protože ve statutech malostranských kovářů z r. 1608 se uvádí: "... kolikrát by koliv skřivil hřebík, že tolikrát vždy jednu libru vosku propadnouti má ...". (11) Hřebíkáře, ale i cvočkaře či jehláře musíme proto hledat v cechovních organizacích příbuzných oborů, zejména u kovářů, velkou měrou pak v cechovních korporacích "černých řemesel".

Jako příklad může sloužit spojení zámečnicků ve společném cechu se zlatníky, pasíři, měděnáři, prstenáři, skláři, konváři, mečíři a jehláři v r. 1564 v Mostě, ke kterým se později přidali další řemeslníci, včetně jednoho hřebíkáře. Tento cech zanikl patrně až v r. 1599. (12) Přítomnost hřebíkářů v cechovní organizaci můžeme někdy pouze odvozovat z řemeslného symbolu. (13)

Hřebík či hřebíky se v cechovní symbolice vyskytují v několika variantách.

Velmi často je jeden hřebík umístěn uprostřed podkovy, např. na pečeti cechu kovářského, kolářského a bednářského města Sušice z 1. pol. 17. stol. (14), na pečeti cechu

kovářů a kolářů města Českého Krumlova z počátku 19. století(15) nebo na pečeti cechu kovářů, kolářů a zámečníků v České Kamenici z r.1603.(16)

Méně často provázejí dva hřebíky podkovu, jako např. na pečeti kovářského a kolářského cechu v Dobřanech ze 17. stol.(17).

Velmi častým symbolem jsou tři hřebíky vějířovitě postavené, dotýkající se hroty, které jsou buď v samostatném znakovém poli nebo volně v poli pečetním. Jako příklad může posloužit pečeť spojených cechů zámečníků, kartáčníků, hodinářů, klempířů, nožířů, cvočkařů a mědíkovců města Českého Krumlova z r.1824 (18), kde je tento symbol volně v pečetním poli spolu s ostatními symboly a pečeť téhož cechu z r.1786, kde je tomuto symbolu vyhrazeno jedno pole kartuše, umístěné v pečetním poli.(19)

Dalším velmi častým ztvárněním jsou tři hřeby vějířovitě zabodnuté do srdce. V samostatném štítu v pečetním poli

se vyskytují např. na pečeti spojených rukodělných cechů v Olomouci z r.1610 (20), v pečetním poli cechu zámečníků, hodinářů, hřebíkářů, puškařů a dalších řemesel pracujících s kovem v Jablonném v Podještědí z 18. stol.(21), či ve znakovém poli ve štítu umístěném v pečetním poli pečeti "frajcechu" z Pyšel z r.1525.(22) Srdce se třemi hřeby provází i běžnou symboliku pražského zámečnického cechu z r.1786.(23) Navíc se zde také dovidáme, že pražští cvočkaři měli "tabulku se srdcem, na němž dva hřebíky".(24) Symbol srdce se třemi hřeby pochází z církevní symboliky, kde představuje utrpení Páně. Atributem patronky hřebíkářů sv. Heleny, stejně jako patrona podkovářů Ludvíka IX. Svatého jsou hřeby z Kristova kříže.(25) Pro úplnost je nutno uvést, že symbol třech hřebů se téměř nevyskytuje ve šlechtické heraldice; v kompenciích je uváděn pouze Dluhomil z Bíravy.(26)

Z kusých zpráv, které jsou k dispozici, lze říci, že i v zemích hraničících s českou aglomerací je situace v symbolice obdobná. Tři hřebíky postavené do vějíře užil ve své pečeti m.j. spojený cech "černých řemesel" z Ratiboře v r. 1680 (27) a dva volně umístěné hřeby spolu s ostatní symbolikou vidíme na pečeti kovářů z Győru z r. 1610. (28) Pro oblast Německa se pro hřebíkářské řemeslo obecně uvádí tato symbolika: Ve štítě tři překřížené hřeby. (29)

Při určování skutečného významu symbolu hřebu či hřebíků je na místě jistá obezřetnost. Zejména při studiu pečeti, kde je tvar hřebíku mnohdy značně stylizovaný, existuje nebezpečí záměny. Stejně jsou výtvarně vytvořeny hřebíky, cvočky i jehly, mnohdy i šídlo je tvarově podobné. Lze však jednoznačně říci, že pokud je tento symbol v kombinaci s nůžkami zpodobňuje jehlu, pokud je v pečetním poli se škorňemi jedná se o ševcovské šídlo. Spolu se symboly "černých řemesel" jde o symboliku výrobku těchto řemesel, tedy buď o hřebík nebo o cvoček. Rozdíl mezi hřebíkem a cvočkem nelze jednoznačně identifikovat bez výslovného údaje v opisu, který musí říci, o který druh činnosti se jedná.

Hřebík se stal typickým symbolem pro druh finálního výrobku a to jak pro řemeslo hřebíkářské nebo cvočkařské, ale i pro kováře, podkováře či soustružníky event. pro jinou specializaci mnohotvárného černého řemesla.

Poznámky:

- /1/ Janotka M., Linhart K.: Řemesla našich předků, Praha 1967, s.22.
- /2/ Nový L. skol.: Dějiny techniky v Československu /do konce 18.století/, Praha 1974, s.242-244.
- /3/ Nový: Dějiny, s.243-246.
- /4/ Janotka: Řemesla, s.20-21.
- /5/ Nový: Dějiny, s.246.
- /6/ Winter Z.: Český průmysl a obchod v XVI. věku, Praha 1913, s.449.
- /7/ Janotka M., Linhart K.: Zapomenuté řemesla - vyprávění o lidech a věcech, Praha 1984, s. 167-168.
- /8/ Winter Z.: Řemesla a živnosti XVI. věku v Čechách /1526-1620/, Praha 1909, s.31-32.
- /9/ Winter Z.: Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století, Praha 1906, s.148.
- /10/ Winter: Dějiny, s.457.
- /11/ Winter: Průmysl, s. 220-221.
- /12/ Natík J.: Dějiny jednotlivých cechů v Mostě - cech zámečníků, císařů a hřebíkářů, In: Věstník okresního archivu v Mostě na rok 1977, s.31.

/13/ Např. na pečeti z r. 1786 a 1844 společného cechu v Českém Krumlově je přítomnost hřebíkářů zcela jasná. Okresní archiv /OA/ Č. Krumlov, fond C-22, sign. C/1/32.

/14/ OA Klatovy, fond Cech kovářů, kolářů a budnářů Sušice, nesign.

/15/ OA Český Krumlov, fond C-4, sign. C/1/11.

/16/ OA Píseň, sbírka typářů Č. Kamenice, sign. V/7.

/17/ OA Plzeň-jih v Hlavočích, fond Cech kovářů a kolářů města Dobrušky, sign. VIII/6.

/18/ OA Český Krumlov, fond C-22, sign. C/1/32.

/19/ OA Český Krumlov, fond C-22, sign. C/1/32 a.

/20/ Archiv Národního muzea /ANM/, sbírka typářů, nesign.

/21/ OA Česká Lípa, nesign.

/22/ ANM, sbírka typářů, nesign.

/23/ Archiv hl.m.Prahy, sbírka typářů, nesign.

/24/ Winter: Průmysl, s.165.

/25/ Hryněš V.: Atributy v umění, Roztoky 1971, s.28 a 42.

/26/ Král V.: Heraldika, Praha /neat./, s.154.

/27/ Tomczyk D.: Pieczęcie górnośląskich cechów rzemieślniczych z XV - XVIII wieku, Opole 1975, s.152.

/28/ Szabó P.: A céhek tárgyi emlékei a Győri Xántus János Múzeum gyűjteményében, Arrabona 22-23, Győr 1986, s. 167.

/29/ Die Zunftlade, Berlin 1960, s.58.

Ilustrace:

- s. 82 Hřebíky z domu pana Josefa Rösslera, Horní Blatná, okr. Karlovy Vary. Hřebíkář z Johangeorgenstadtu, 2.pol.18.stol., vlastní sbírka.
- s. 84 Pečeť cechníků a mistrů města Chotěboře z roku 1606, vlastní sbírka.
- s. 85 Pečeť spojených rukodělných cechů Olomouce z roku 1610, Archiv Národního muzea, nesign.

Foto: J. Beneš

Popis pečeti:

OLOMOUC - spojené rukodělné cechy -
1610

Pečeť kulatá, průměr 36 mm

Uprostřed pečetního pole je oválný štít položený na rozvlině, ve štítě krokvice provázané upínacími skobami /zedníci/. Tento štít je obklopen v kruhu umístěnými 8 štíty různých

tvář. Číslování štítů je ve směru pohybu hodinových ručiček. V 1. štítě je sedlo /sedláři/, ve 2. štítě kružidlo s květem mezi rameny /bednáři/, ve 3. štítě břevno s hřebem, v hlavě štítu květ, v patě štítu 2 květy v postavení 1 + 1 /hřebenáři/, ve 4. štítě zvon /zvonaři/, v 5. štítě uzda s květem uprostřed /uzdaři/, v 6. štítě ostruha /výrobci ostruh/, v 7. štítě kachel se sopouchy /?/ /kamnáři ?/ provázený květem, v 8. štítě srdce se třemi vějířovitě uspořádanými hřebí /hřebíkáři/. Mezi štítem 7 a 8 je číslice 1, mezi štítem 8 a 1 je číslice 6, mezi štítem 1 a 2 číslice 1 a mezi štítem 2 a 3 číslice 0 - Letopočet 1610. Mezi ostatními štíty je po jednom květu. Opis je lemován vavřínovým věncem a linkou. Celé pečetní pole je lemováno vavřínovým věncem. Opis /majuskula/: /2 květy s ozdobou uprostřed/ DISER.HANTWERGER.ZECH.SIGIL.CLMVCZ

CHOTĚBOR - cechmistři a mistři
1606

Pečet kulatá, průměr 56 mm

V pečetním poli čtvercový štít provázený letopočtem 16-06. V 1. poli podkova s hřebíkem uprostřed /kověři/, v 2. poli sud pod rozevřeným kružidlem s vodící lištou /bednáři/, ve 3. poli visací zámek a překřížené klíče, pod klíči úhelník /zámečníci/ a ve 4. poli okované kolo s jedenácti rade-ny, do kola je od spoda zaseknutá širočina /koláři/. Opis je lemován z obou stran dvoulinkou, celé pečetní pole je lemováno vavřínovým věncem se čtyřmi květy. Opis /majuskula/: /tři květy/ MI CECHMISTRI /květ/ AMISTRI /květ/ MIESTA /květ/CHOTIEBORZE

Die Nägel und ihre Stellung in der Zunftsymbolik

Wir sehen die Nägel als eine ganz gewöhnliche Sache an, in historischer Dokumentation sind aber die Nagelschmiede als selbständige Zunft weniger laufend, besonders als eine selbständige Zunft. Ein Nagelschmied war ein Schmied-Spezialist für die Nagelherstellung. Viele historischen Informationen haben sich davon nicht erhalten. Im Jahre 1419 waren in Prag fünf Nagelschmiede, die haben aber keine selbständige Zunft gebildet. Am meisten waren sie Mitglieder anderer "schwarzgewerkschaftlichen Zünfte". Der Nagel, oder die Nägel, kommen in der Zunftsymbolik in einigen Varianten vor: häufig befindet sich ein Nagel in Hufeisenmitte /die Schmiede/, nicht so oft begleiten zwei Nägel ein Hufeisen /die Schmiede und die Hufschmiede/ und das älteste Symbol sind drei Nägel in einer fächerartigen Stellung /die Nagelschmiede als auch die Schmiede/. Ofters gibt es noch eine weitere Gestaltung der oben angeführten Handwerke: drei fächerartig im Herz eingestochene Nägel /d.h. Symbolik des Gottesleidens/.

Zusammenfassung von
Cecilie Durdilová

ZPRÁVY ČNS pobočky Heraldika

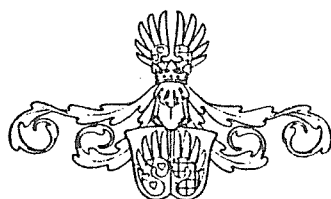
HERALDIKA

pobočka České numismatické společnosti v roce 1989

Členské schůze pobočky Heraldika České numismatické společnosti v Praze se konaly v klubovně Pražských vodáren v Podolské ulici v Praze 4 - Podolí podle předešlého stanoveného programu. Účastníci měli možnost vyslechnout následující přednášky:

- 10. 1. 1989 Stanislav Kasík: Heraldické památky na zámku Libochovice.
- 24. 1. 1989 PhDr. Vladimír Rízek: Heraldická bohemika v rukopisu bratrstva sv. Kryštofa.
- 7. 2. 1989 PhDr. Milan Buben: Ke znakům bastardů a morganatů.
ing. Mojmír Chromý: In memoriam Alfonse de Bourbon.
- 21. 2. 1989 PhDr. Peter Púspöky-Nagy: Situace v moravské kotlině v 9. století.
PhDr. Peter Púspöky-Nagy: Nové návrhy na změnu maďarského státního znaku.
- 7. 3. 1989 Pavel Palát: Heraldické studie v časopisu "Adler" za posledních dvacet let.
- 21. 3. 1989 Michal Fiala: Erbovní a nobilitační listiny Hildprantů von und zu Ottenhausen.
- 4. 4. 1989 PhDr. Milan Buben: Pohřeb císařovny a královny Zity.
Jakub Hrdlička: Dvořanská světnice na zámku v Třeboni, 1. část.
- 18. 4. 1989 Jakub Hrdlička: Dvořanská světnice na zámku v Třeboni, 2. část.
- 16. 5. 1989 PhDr. Pavel R. Pokorný: K vývoji erbu Račských z Radče.
- 30. 5. 1989 Jaroslav Jásek: Z cechovní sfragistiky a symboliky.
- 13. 6. 1989 ing. Mojmír Chromý: Tři podoby erbu arcivévody Františka Ferdinanda d'Este.
- 19. 9. 1989 PhDr. Stanislav Hošťálek, Petr Tybitancl: Heraldické památky kostela Matky Boží na konci mostu.
- 3.10. 1989 Hřebík v cechovní heraldice.
- 17.10.1989 ing. Mojmír Chromý, PhDr. Stanislav Hošťálek: IV. setkání genealogů a heraldiků v Ostravě.
- 31.10. 1989 Pavel Palát: Hesla v heraldice.
- 14.11. 1989 ing. Mojmír Chromý, PhDr. Helga Turková: K rodu Nádherných z Borotína.
- 28.11. 1989 Michal Fiala: K problematice erbovních listin.

Po 17. listopadu 1989 byl z členů výboru ustaven přípravný výbor Heraldické společnosti v Praze s cílem osamostatnění se mimo Českou numismatickou společnost. Po hladkých jednáních se zástupci ústředního výboru České numismatické společnosti byla dne 28. května 1990 ministerstvem vnitra České republiky Heraldická společnost v Praze registrována pod č.j. VJF/1-917/90-R.

Zprávy Heraldické společnosti v Praze

HERALDICKÁ SPOLEČNOST V PRAZE.

Dne 29. května 1990 byl sepsán protokol o vypořádání vztahů mezi Českou numismatickou společností a pobočkou Heraldika České numismatické společnosti v souvislosti s osamostatněním pobočky pod názvem Heraldická společnost v Praze.

Dne 26. června 1990 se sešla ustavující Valná hromada Heraldické společnosti v Praze s následujícími výsledky:

Z Á P I S

z ustavující Valné hromady Heraldické společnosti v Praze /dále jen HSP/ konané dne 26. června 1990 od 17,00 hod. ve velké zasedací síni Pražských vodáren, závod Podolí.

Přítomno 31 osob dle presenční listiny.

Ustavující Valná hromada /dále jen VH/ byla svolána přípravným výborem HSP, který se konstituoval z řad členů bývalé pobočky Heraldika České numismatické společnosti. Zasedání VH HSP řídil z pověření přípravného výboru ing. Mojmír Chromý.

Po přivítání byl schválen program VH dle návrhu uvedeného na pozvánce.

1/ Byl přečten v plném znění návrh stanov HSP a po krátké diskusi byly jednomyslně schváleny navržené stanovy s těmito dílčími změnami:

IV., §2, c se upravuje takto: "Ukončí-li člen výboru nebo revizní komise svoji činnost před uplynutím funkčního období, má výbor a revizní komise právo kooptovat na jeho místo jiného člena HSP a to nejdéle do nejbližší VH."

IV., §3, b se upravuje takto: "Schází se mimořádně, rozhodne-li o tom výbor prostou většinou hlasů nebo o to písemně požádá nejméně 20% členů HSP."

Úplné znění upravených stanov bude otištěno v nejbližší Heraldické ročence.

2/ Ve smyslu schválených stanov byl odsouhlasen členský příspěvek na rok 1990 ve výši 50 Kčs a zápisné pro nové členy 10 Kčs. Členové budou k zaplacení členského příspěvku a zápisného vyzváni.

3/ Ve smyslu schválených stanov byla provedena volba výboru HSP a revizní komise HSP a jejich předsedové. Přítomní členové souhlasili s volbou aklamací. Výbor a revizní komise HSP byly jednomyslně zvoleny v tomto složení:

Předseda: PhDr. Milan Buben
Mistopředseda: PhDr. Stanislav Hošťálek
Jednatel: JUDr. Luboš Kratochvíl
Matrikář: ing. František Kučera
Pokladník: Jaroslav Jásek
Redaktor: Pavel Palát
Archivář: PhDr. Pavel R. Pokorný

Revizní komise:

Předseda: Vladivoj Tomek
Členové: ing. Mojmír Chromý
Emil Konopásek

Po další diskusi o výhledové činnosti HSP a námětech na spolupráci členů byla VH v 19.15 hod. ukončena.

Valnou hromadou byly dovršeny snahy o vznik Heraldické společnosti v Praze.

S T A N O V Y

Heraldické společnosti v Praze.

I. Základní ustanovení

- § 1. K rozvíjení rájmové a odborné aktivity heraldiků, historiků a zájemců o příbuzná obory se zakládá Heraldická společnost v Praze /dále jen HSP/.
- § 2. Jejím sídlem je Praha.
- § 3. Obvodem působnosti je území České republiky.
- § 4. a/ HSP je právním subjektem.
b/ Exekutivu právní subjektivity vykonává výbor HSP nebo výborem písemně pověřená osoba.

II. Úkoly HSP, způsoby a prostředky jejich uskutečňování

- § 1. Posláním HSP je
 - a/ přetovat heraldiku a příbuzné obory s ní související,
 - b/ napomáhat k získávání, šíření a prohlubování poznatků nezbytných k úspěšné činnosti v těchto oborech,
 - c/ aktivně vyvíjet takovou činnost, která by směřovala k poskytování konzultací a k vypracovávání expertis v oblastech působnosti HSP, zejména pro orgány státní památkové péče.
- § 2. Za tím účelem HSP zejména
 - a/ sdružuje své členy tak, aby mohla být jejich všestranná spolupráce úspěšně rozvíjena a vedla ke konkrétním výsledkům,
 - b/ organizuje poradenskou službu v oboru heraldiky pro své členy i právnické osoby a event. ostatní zájemce; pro kvalifikovanou přípravu této činnosti může zřizovat úcelové odborné komise a navazovat kontakty s příslušnými institucemi,
 - c/ zprostředkovává výměnu informací a k jejich rozšiřování je oprávněná vydávat vlastní tiskoviny,

- d/ uskutečňuje vědeckovýzkumnou a dokumentační činnost v oblastech své působnosti,
- e/ organizuje pro členy i širší veřejnost přednáškovou a osvětovou činnost,
- f/ spolupracuje s odbornými a zájmovými organizacemi v oblastech své působnosti,
- g/ pěstuje a rozvíjí společenské a odborné styky s obdobnými organizacemi v zahraničí.

- § 3. Prostředky k plnění těchto úkolů jsou především
- a/ zápisné nových členů a roční členské příspěvky,
 - b/ výtěžky z prodeje vlastních tiskovin,
 - c/ výtěžky z další hospodářské činnosti,
 - d/ subvence, nadace, dotace, dary a odkazy.

III. Členství v HSP, práva a povinnosti členů

- § 1. Členem HSP se může stát každá fyzická či právnická osoba, která projeví na základě písemné přihlášky souhlas se stanovami HSP a je přijata na schůzi výboru prostou většinou hlasů.

§ 2. Členství zaniká

- a/ vystoupením, které člen ohlásí výboru HSP písemně,
- b/ usnesením výboru, popřípadě valné hromady:
 - z důvodů neplacení ročního členského příspěvku po dobu 2 let,
 - z důvodu neplacení objednaných tiskovin,
 - pro jednání vážně poškozuující zájmy a cíle HSP,
 - z důvodu pravomocného odsouzení pro úmyslný trestný čin,
- c/ úmrtím,
- d/ u právnických osob jejich zánikem.

§ 3. Členové HSP mají právo

- a/ účastnit se valných hromad, vyjadřovat se na nich k činnosti HSP, volit orgány HSP a být do nich voleni,
- b/ účastnit se všech akcí HSP a být o nich včas informováni,
- c/ podávat orgánům písemné návrhy k činnosti HSP,
- d/ účastnit se všech jednání HSP týkajících se jejich osoby,
- e/ využívat poradenské služby a účastnit se vědeckovýzkumných úkolů HSP.

§ 4. Členové HSP jsou povinni

- a/ dodržovat stanovy HSP,
- b/ řídit se usnesením výboru a valné hromady,
- c/ odebírat za stanovenou úhradu objednané tiskoviny vydávané HSP,
- d/ přispívat svým podílem k činnosti HSP.

IV. Orgány HSP

- § 1. Statutárními orgány HSP jsou valná hromada, výbor a revizní komise.
- § 2. a/ Volební období členů výboru a revizní komise je dvouleté,
- b/ volené orgány vykonávají své funkce i po uplynutí doby, na kterou byly zvoleny, a to až do zvolení nových orgánů,
- c/ ukončí-li člen výboru nebo revizní komise svoji činnost před uplynutím funkčního období, má výbor a revizní komise právo komptovat na jeho místo jiného člena HSP a to nejdéle do nejbližší valné hromady,
- § 3. Nejvyšším orgánem HSP je valná hromada /dále jen VH/, která:
- a/ se schází každoročně za uplynulý správní rok, během 1. čtvrtletí roku následujícího; musí být svolána výborem písemně do 30 dnů před datem konání,

- b/ schází se mimořádně, rozhodne-li o tom výbor prostou většinou hlasů nebo o to písemně požádá nejméně 20% členů HSP,
- c/ schvaluje zápis z přechozí VH, výroční zprávy výboru, redakční komise, odborných komisí, revizní komise a udílí absolutorium,
- d/ schvaluje program činnosti HSP a její hospodaření,
- e/ volí předsedu HSP, členy výboru a revizní komise; předseda HSP a předseda revizní komise se volí jmenovitě,
- f/ rozhoduje o změnách a výkladu stanov, určuje výši zápisného, členského příspěvku a o záležitostech zásadního právního, organizačního a finančního dosahu, popřípadě o dalších záležitostech, které jí předloží výbor,
- g/ její usnesení je přijato, hlasovala-li pro ně prostá většina přítomných řádných členů,
- h/ rozhoduje jako třetí instance ve sporech členů HSP, přičemž její rozhodnutí po provedeném hlasování je konečné; i zde platí ustanovení § 3.g.

- § 4. Výbor HSP se skládá z předsedy a šesti členů; nejpozději 14 dní od svého zvolení výbor na ustavující schůzi zvolí ze svého středu místopředsedu, jednatele, matrikáře, pokladníka, redaktora a archíváře; schůze výboru svolává a řídí předseda; výbor se schází podle potřeby a o svých jednáních vede řádný zápis, je schopen usnášení, je-li přítomna většina členů a to prostou většinou hlasů přítomných členů výboru, při rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedy; schůzi výboru má právo se účastnit předseda revizní komise s hlasem poradním.

§ 5. Úkolem výboru je zejména

- a/ svolávat řádnou, popř. mimořádnou VH a připravovat pro ně poklady,
- b/ rozhodovat o všech záležitostech týkajících se HSP jako celku a nespadajících do pravomoci VH,
- c/ zřizovat podle potřeby stálé nebo dočasné komise k zabezpečení konkrétních akcí po stránce obsahové i organizační, jakož i komise pro urovnávání sporů mezi členy,
- d/ řešit jako první instance spory mezi členy HSP,
- e/ hodnotit úroveň tiskovin vydávaných HSP.

§ 6. Revizní komise je nezávislý kontrolní orgán volený a odpovědný pouze VH, přičemž předseda revizní komise je oprávněn k účasti na schůzích výboru s hlasem poradním,

- a/ kontroluje finanční, hospodářskou a ostatní činnost HSP; průběžně informuje výbor o zjištěných závadách; navrhuje výboru uložení konkrétních nápravných opatření a kontroluje jejich provádění a účinnost,
- b/ podává na řádných VH výroční zprávu o činnosti revizní komise vč. uložených nápravných opatřeních a jejich výsledku,
- c/ členové revizní komise nesmějí být ve svém funkčním období členy jiného orgánu HSP,
- d/ revizní komise jako druhá instance řeší spory mezi členy.

V. Zánik HSP

- § 1. Zánik nastává výhradně způsoby, které jsou v souladu s duchem a literou Ústavy České republiky a ve smyslu předpisů stanovených zákonem.
- § 2. Na dobrovolném rozchoďu HSP se může uskést řádná nebo mimořádná VH třípětinovou většinou hlasů oprávněných přítomných členů; tato VH

Cechovní památky v Rostokách.

Výstavní činnost Středočeského muzea v Rostokách u Prahy si postupem času získala obdiv a uznání veřejnosti a to nejen historiků, ale i milovníků umění starého či současného, zájemce o kuriozity nevyjímajíc. Proto nepřekvapí, že i výstava cechovních památek byla na vysoké úrovni.

Autor výstavy Václav Hrabánek říká: "Bohatství sbírkových fondů cechovních památek soustředěných ve Středočeském muzeu a v ostatních muzeích a archívech středočeského kraje nám dovoluje udělat si dokonalou představu o významné úloze cechů v ekonomickém, politickém, společenském a kulturním vývoji Čech. Středočeské muzeum ve spolupráci s okresními muzei a archívy středních Čech připravilo výstavu z těchto fondů, která má přispět k docenění tradic řemeslné výroby a k vytvoření pocitu hrdosti nad prací našich předků v kruzích široké veřejnosti. Protože převážná většina sbírkových předmětů je zde vystavena poprvé, zpřístupňujeme tak i studijní materiál pro velký okruh odborníků."

Můžeme potvrdit, že záměr autora se plně zdařil a výstava otevřená od října 1989 do března 1990 měla i slušnou návštěvnost přesto, že lidé měli v polistopadovém politickém kvasu jiné starosti, než chodit po výstavách.

V mimořádném prostoru výstavní síně se podařilo soustředit a přesně představit nejrůznější součásti inventáře cechovních korporací od truhel, skříní, praporeč, krojů a funerálních potřeb, přes korbele, sklenice či štíty až po ferule a početní typáře. Vše v přímém kontextu se způsobem jejich použití v životě cechů a navíc doplněno šaržovými písemnými památkami.

K této výstavě vydalo Středočeské muzeum malou publikaci /Václav Hrabánek, Jaroslav Jásek, Eva Procházková: Cechy, Rostoky u Prahy 1989, 24 s., 29 obr./, které se zamýšlí nad úlohou cechů a nad jejich místem v české historii. V úvodní části shrnuje V. Hrabánek poznatky o vzniku řemeslných cechů a jejich vlivu na vývoj společnosti, upozorňuje na velké bohatství sbírkových fondů.

V části nazvané "Geneze, vývoj, úpadek a zánik cechovních korporací" rozebírá V. Hrabánek celou problematiku vývoje vztahů mezi řemesly a městem v zrcadle politických, společenských a hospodářských aspektů. V kapitole "Cechovní symbolika" nastiňuje J. Jásek postavení symbolu řemesla v cechovním životě, uplatnění cechovní symboliky, heraldiky či sfragistiky jako prvku statutárního, společenského a estetického. Stať "Místo a funkce cechovních předmětů v životě cechu a města", jejímž autorem je V. Hrabánek, je vlastně průvodcem mobiliářem cechovních korporací. Je určeno místo a funkce korouhve a praporce, krojů, vývěsních štítů, cechovních obrazů, mistrovských kusů, pohřebních štítů, příkrovů a postavníků, pokladen, pokladniček, misek a talířů, obřadních nádob k pití, ferulí, atd.

Neméně významnou část tvoří kapitola "K typologii cechovních písemností" od E. Procházkové, zabývající se statuty, knihami, osobními doklady, typáři a písemným projevem cechů. Vše doplňuje poměrně obsáhlá obrazová příloha.

Výstava o cechovních památkách v Rostokách u Prahy se stala dalším příjemným důkazem životaschopnosti řemesel a nabádá nás zároveň ke vzkrášení tak potřebných řemeslných tradic vedoucích k hrdosti řemesel.

JJ

provede též volbu likvidační komise.

§ 3. Likvidační komise rozhoří jak bude naloženo s majetkem a případnými závazky HSP v souladu se zákonnými předpisy.

VI. Přechodné ustanovení

§ 1. Za členy HSP se automaticky považují členové bývalé pobočky Heraldika České numismatické společnosti, kteří o členství projeví zájem.

VII. Platnost stanov

§ 1. Tyto stanovy nabývají platnosti schválením na ustavující valné hromadě Heraldické společnosti v Praze.

-///-

Ostatní události týkající se činnosti Heraldické společnosti v Praze v roce 1990 budou uvedeny v Heraldické ročence 1991.

JJ

Kontaktní adresa:

Heraldická společnost v Praze

Kyjevská II

160 00 Praha 6

OBSAH

Pavel R. Pokorný: Znak řeckokatolického biskupa v Prešově.	3- 4
Otto Semrád: Zlaté rouno v evropských zemích.	5-20
Michal Fiala: Obecné figury ve znacích měšťanů Starého Města pražského v době předhusitské.	21-32
Pavel R. Pokorný: Erby Michná z Vacínova.	33-46
Pavel R. Pokorný: Nové znaky stavu duchovního v Čechách a na Moravě.	49-64
Jaroslav Jásek: Hřebíky a jejich místo v cechovní symbolice.	65-72
Zprávy ČNS - pobočky Heraldika.	73-74
Zprávy Heraldické společnosti v Praze.	74-78

- glosy - poznámky - zprávy - recenze -

Josef Krása: České iluminované rukopisy 13. - 16. století./Pavel R. Pokorný/	32
Karel Müller: Znak Českého Těšína /K 70. výročí vzrůstu nového města/.	46-48
O. Brachtel, P. Rožmberský, V. Svábek: Náhrobní kameny na Sušicku./Pavel R. Pokorný/	64
Jaroslav Jásek: Cechovní panátky v Roztokách.	79

Kresby: Zdirad J.K. Čech, Jiří Hanáček, Michal Fiala,
Stanislav Kasík.
Fotografie: Jaroslav Beneš.
Německá resumé: Cecilie Durdilová, František Lobkowicz.
Tisk: OPS Roztoky u Prahy